

М-Р МАРИЈА РИСТОВА

**МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗА
УЧЕНИЦИТЕ ОД ДРУГИТЕ
ЗАЕДНИЦИ ЗА VIII ОДДЕЛЕНИЕ
ВО ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ**

Не пишувај во
учебникот!

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

ЗА УЧЕНИЦИТЕ ОД ДРУГИТЕ ЗАЕДНИЦИ ЗА VIII ОДДЕЛЕНИЕ
ВО ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

Издавач

Тримакс - Скопје

Автор

м-р Марија Ристова

Рецензенти

проф. д-р Игор Станојоски

м-р Татјана Нанкова

Уредник

Горан Димитров

Лектор

м-р Лилјана Јовановска

Илустрации

Елизабета Ангелова Шурбевски

Анита Милевска

Теодора Јовановска

Фотографии

designed by freepik

Графички дизајн и техничко уредување

Тримакс - Скопје

Печати

Европа 92 - Кочани

Со Одлука за одобрување и употреба на учебник по наставниот предмет Македонски јазик за учениците од другите заедници за VIII одделение во основно образование бр. 26-769/1 од 29.06.2026 година, донесена од Националната комисија за учебници.

СОДРЖИНА

МОЕТО СЕКОЈДНЕВИЕ ВО СРЕДИНАТА ВО КОЈА УЧАМ, ЖИВЕАМ И СЕ ДРУЖАМ.....5

Моите тинејџерски години	6
Степенување на придавките	15
Акцентот во македонскиот стандарден јазик	16
Акцентот кај туѓите зборови	17
Училиштето – место за нови пријателства	18
Глаголи	21
Нелични глаголски форми	21
Обврски и предизвици во училиштето и надвор од него ...	23
Семејството, соседите и другарите	26
Сложена реченица	31

ВО НЕПОСРЕДНАТА ОКОЛИНА.....35

Здравје – здрав начин на живеење.....	36
Секое место има своја убавина.....	38
Здрава храна	41
Спортување – познати личности и нивниот придонес на светско ниво	45
Природа	54
Екологија, заштита на природата, глобално затоплување...	60
Култура и уметност	67
Волонтирање	70
Читање со разбирање	74
Магијата на медиумите	76
Јавни и услужни објекти.....	80

Културно-историски споменици во Македонија	84
Културен живот	87
Културно-историски споменици	90
Броеви	99

КОМУНИКАЦИЈА, ПОВРЗУВАЊЕ И ЗАПОЗНАВАЊЕ НА СЛИЧНОСТИТЕ И РАЗЛИКИТЕ.....101

Планирам и се организирам.....	102
Јас мислам – ти мислиш	107
Секој сака да каже нешто	112
Светот во движење.....	117
Под еден покрив, со едно срце	121
Ден за планирање	123
Клуч за времето	124
Решавање конфликти	128
Читање книжевни текстови.....	142

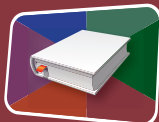
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА.....154

МОЕТО СЕКОЈДНЕВИЕ ВО
СРЕДИНАТА ВО КОЈА УЧАМ,
ЖИВЕАМ И СЕ ДРУЖАМ

МОЕТО СЕКОЈДНЕВИЕ ВО СРЕДИНАТА ВО КОЈА УЧАМ, ЖИВЕАМ И СЕ ДРУЖАМ

Моите тинејџерски години

Кој сум јас?
Јас сум Бекир,
тинејџер.

И јас сум
тинејџерка. Се
викам Ермина.
Имам 13 години.

И јас имам 13
години.

До која
возраст сме
тинејџери?

Тинејџери сме
до 19 години.

Од каде го
знаеш ова?

Тинејџери се лица чија возраст
на англиски ја содржи именката
„teen“. Според тоа, возраста
почнува со 13 (thirteen) и
завршува со 19 (nineteen).

Значи, зборот
тинејџер е
интернационален,
така?

Да, тој збор
се користи во
многу јазици.

Да зборуваме на македонски!

Дискусија

Јас и моето слободно време

Што сакаат да прават тинејџерите во слободното време?
Што сакаш да правиш ти во слободното време?
Кој спорт или активност ти е омилена?
Дали сакаш да слушаш музика? Каква музика?
Дали сакаш да излегуваш со пријателите?
Што правиш најчесто за време на викендот?
Дали повеќе сакаш да гледаш филмови или серии?
Што те прави среќен/среќна?

Вежби

Да зборуваме за слободното време!

Работи во парови!

– Прочитај го дијалогот!

– Потоа замени ги одговорите и напиши свој дијалог!

Што сакаат да прават тинејџерите?

Алма: Што сакаш да правиш во слободното време?

Сафет: Сакам да слушам музика. А ти?

Алма: Јас сакам да спортувам. Јас ја сакам кошарката најмногу. Кој спорт го сакаш ти?

Сафет: Јас сакам фудбал.

Алма: Дали сакаш да излегуваш со пријателите?

Сафет: Да, сакам. Обично излегуваме за време на викендот.

Алма: Што правиш најчесто дома?

Сафет: Гледам филмови или читам книги.

Читање со разбирање

Што е тинејџерство?

Денес во одделението на Бекир и Ермина има многу врева. Сите сакаат да кажат нешто, се вртат на своите столчиња, викаат, пеат. Претседателот на паралелката гласно си размислуваше: „Не знам што им е на сите“.

Наставничката ги погледна и почна да зборува тивко:

– Јас мислам дека знам што им е на моите ученици. Тие се во фаза на растење. Целото тело е полно со енергија. Главата е полна со мисли за училиштето и симпатиите.

Тинејџерството е период кога личноста од дете се развива во млад човек.

Тоа е време кога децата забрзано растат.

Тоа е време кога младоста се развива.

Момчињата и девојчињата полекаа ја формираат својата личност.

Понекогаш се чувствуваат збунето, а понекогаш возбудено.

Тинејџерите сакаат слобода. Во исто време сакаат и очекуваат поддршка од заедницата, родителите, домот, другарите.

Да се биде тинејџер не е лесно, но тоа е интересна возраст, тоа е фаза полна со изненадувања.

Тинејџерството е време кога се учат многу лекции: во училиштето, но и лекции за обврските и одговорноста.

– Значи, тинејџерството е период на учење, промени и нови искуства – заврши наставничката.

Разговараме

Според наставничката, во каква фаза се учениците?

Што размислуваат тинејџерите?

Според текстот, што е тинејџерството?

Кога децата забрзано растат?

Како се чувствуваат тинејџерите понекогаш?

Што сакаат тинејџерите?

Од кого очекуваат поддршка тинејџерите?

Што е тинејџерството според последната реченица од текстот?

Вежба

Прочитај го дијалогот!

Наставник: Што значи зборот период?

Ученик 1: Период е одредено време, на пример, период од еден месец, период од една недела.

Наставник: Добро. А што е фаза?

Ученик 2: Одделен степен во развојот на нешто, етапа, стадиум. На пример, може да се каже: нова фаза, тешка фаза, минлива фаза.

Наставник: Зошто тинејџерите сакаат слобода?

Ученик 1: Затоа што сакаат сами да одлучуваат.

Наставник: Кога тинејџерот учи одговорност?

Ученик 2: Кога се грижи за себе, за некој со кого живее, за својот миленик или кога работи на училиштен проект. Има и многу други начини.

Да зборуваме на македонски!

Дискусија

Како се чувствувам?

За кои три работи најчесто се лутиш?

За кои три работи најчесто си среќен/среќна?

За кои три работи си мотивиран да разговараш?

Со кои тројца луѓе најмногу сакаш да разговараш?

Објаснуваме, толкуваме

Што значи зборот период?

Објасни го зборот фаза со свој пример!

Објасни го зборот заедница! Што значи тој?

Што значи зборот одговорност?

Нови зборови

заедница, младост, возраст,
фаза, слобода, период,
одговорност, обврска.

Вежба

Читај и пополни со соодветна именка: заедница, младост, возраст, фаза, слобода, период, одговорност, обврска!

Тинејџерството е _____ исполнет со промени и нови искуства.

Младите луѓе во оваа _____ учат многу за себе и за другите.

_____ е време кога децата веќе не се мали, но сè уште не се возрасни.

Тинејџерите сакаат _____, но знаат дека таа доаѓа со правила.

Секој ученик има _____ кон училиштето и семејството.

Домот, училиштето и другарите се дел од _____ што им помага на младите.

Со растењето, доаѓа и поголема _____ за сопствените постапки.

Учењето и домашните задачи се секојдневна _____ на учениците.

Примери во контекст

Тинејџерство е период кога децата растат.

Во времето на **растење**, телото на тинејџерите брзо се менува.

Тинејџерите имаат многу **енергија**, па често се немирни на час.

Во училиштето, тинејџерите учат многу важни **лекции** за обврските и одговорноста.

Тинејџерите постојано мислат на **обврските** во врска со училиштето.

Момчињата и девојчињата во тинејџерството ја градат својата **личност**.

Тинејџерите сакаат **слобода**, но им е потребна и поддршка од родителите и другарите.

Вежба

Читај ги примерите наглас и пополнувај ги со соодветен збор (тинејџерство, растење, енергија, лекции, обврските, личност, слобода)!

1. _____ е период кога децата од детство се развиваат во млади луѓе.
2. Во периодот на _____, телото на децата брзо се менува.
3. Тинејџерите имаат многу _____, па често се немирни на час.
4. Во училиштето, тинејџерите учат важни _____ за обврските и одговорноста.
5. Тинејџерите мислат на _____ во врска со училиштето.
6. Момчињата и девојчињата во овој период ја градат својата _____.
7. Тинејџерите сакаат _____, но очекуваат и поддршка од другите.

Граматика во акција

Именките се зборови што именуваат предмети, суштества, појави, чувства. Именките се делат на **конкретни** и **апстрактни**. Дали ја знаеш разликата меѓу нив? Спореди ги именките: **симпатија, слобода, личност** и именките **девојче, момче, тело**! Во што се разликуваат?

Задача

Опреди ги наведените именки според тоа дали се конкретни или апстрактни!
Опреди ги именките според родот!
Опреди ги именките според бројот!
Одговорите напиши ги во тетратката и сподели ги со твојот другар/твојата другарка!

Вежби

Анализирај ги именките **тинејџерство** и **енергија**!

- Дали се конкретни или апстрактни?
- Објасни зошто ги класифицираш така?
- Спореди ги именките **личност** и **тело**!
- Во што се разликуваат?
- Напиши реченица во која ќе употребиш апстрактна именка!
- Напиши реченица во која ќе употребиш конкретна именка!

Објаснуваме, толкуваме

Што значи зборот **збунет**?

Објасни го зборот **нетрпелив**!

Што значи се **концентрира**?

Кој збор во текстот е спротивен на **весел**?

Разговараме

Од каде дојде Ермина **кога** започна приказната?

Зошто Ермина слуша **што зборуваат** нејзините родители?

Што рече мајката за Ермина? Како се чувствува таа?

Како го **објасни** таткото периодот на тинејџерството?

Кои чувства **може** да ги доживее тинејџерот, **според** таткото? Наведи најмалку три примери!

Зошто е важно тинејџерството за **личниот** развој на младата личност?

Како **реагира** Ермина на разговорот на родителите?

Што мислиш, зошто таткото вели дека родителите треба да бидат трпеливи?

Чувствата во тинејџерството

Ермина дојде дома од училиште. Во ходникот ги собуваше патиките. Ги слушаше родителите како зборуваат. Знаеше дека не треба да слуша **туѓи** разговори, но разговорот се однесуваше на неа. Мајка ѝ велеше: „Не е истата. Ермина не е истата, ме загрижува.“

Татко ѝ пак, **воздивна** и рече:

„Тинејџерството е **време** кога едно девојче може да биде збунето. Во тинејџерството, чувствата брзо се менуваат. Тинејџерот може да биде весел, но и тажен. Понекогаш е замислен, а понекогаш нетрпелив. Сака да биде прифатен. Ама не знае секогаш да го **покаже** тоа. Некогаш се чувствува сигурно, а некогаш **сосем** збунето. Учи да донесува одлуки. Значи, овој период помага младата личност подобро да се запознае себеси. Ние треба да сме трпеливи“ – заврши тој.

Ермира стоеше во ходникот без да каже збор.

Задача

Најди ги сите именки од текстот „Чувствата во тинејџерството“!

Помош:

Ермина, дома, училиште, ходникот, патиките, родителите.

- Определи ги категориите на наброените именки! На пример, **патиките**, именка од женски род, во множина, определена именка.
- Одбери три именки од наброените и состави реченици со нив! На пример, Тинејџерството е убав период. Ермина има нови патики.

Дискусија

Какви чувства има тинејџерот/тинејџерката во овој период?
Зошто тинејџерите сакаат да бидат прифатени?
Како им помага разговорот на тинејџерите?
Што треба да учи тинејџерот во врска со обврските и одговорноста?
Дали се препознаваш ти во некои од чувствата? Објасни!

Размисли!

Прочитај ги зборовите: **весел, тажен, трпелив!**
Објасни што значи секој збор со свои зборови!
Напиши по една нова реченица со секој од овие зборови така што ќе изразуваш чувство или расположение!
Како го опишуваат овие зборови човекот или неговото расположение?

Заклучуваме

Овие зборови се **придавки**. Придавките именуваат некаква карактеристика на предметите, суштествата и појавите. Тие покажуваат некоја нивна особина. Бидејќи секогаш стојат покрај именките и ги дополнуваат, придавките најчесто се употребуваат заедно со именките, а не самостојно.

Согледај!

Спореди ги придавките: **весел, весела, весело, весели!** Дали се разликуваат меѓу себе? Во што се разликуваат? Кои граматички категории ги имаат придавките?

Примери

Веселите ученици се смееја во ходникот.
Едно весело девојче пее во салата.

Запомни!

Основната служба на придавката е да ја определува именката, таа од неа ги добива и своите граматички обележја.

Придавката ги има истите граматички категории како именката: род, број и определеност.

Родот кај придавките може да биде машки, женски и среден и зависи од именката до која стои. Ако именката е од машки род, тогаш и придавката ќе биде во машки род (дрвен стол), ако именката е од женски род, и придавката ќе биде во женски род (дрвена маса), а ако е од среден род, и придавката ќе биде во среден род (дрвено столче).

Родот кај придавката е променлив во зависност од именката која ја определува.

На пр.: м. р. – **добар човек**; ж. р. – **добра жена**; ср. р. – **добро дете**.

Најлесен начин за определување и разликување на придавките од именките е родот.

Секоја именка има еден граматички род, машки, женски или среден. Придавките имаат форми за сите три рода во еднина и една форма во множина.

На пр.: **скржавост** е именка од женски род, таа **скржавост**;

скржав маж – придавката е во машки род; **скржава жена** – придавката е во женски род; **скржаво дете** – придавката е во среден род.

Правило

Именките и придавките секогаш се во ист род и во ист број кога стојат една до друга. Ако именката е од женски род, и придавката е од женски род. Ако именката е во еднина, и придавката е во еднина. Кога станува збор за определеноста, членската наставка за определеноста е кај придавката: веселата песна, трпеливиот ученик.

Вежба

Прочитај ги речениците, најди ги придавките и посочи во кој граматички род и број се и дали се определени!

На клупата седеше тажен човек и гледаше во празното кесе во раката.

Веселиот човек на аголот на улицата свиреше гитара, а младата девојка танцуваше покрај него.

Во паркот трпеливата наставничка објаснуваше наставна содржина по природни науки.

Потсетување

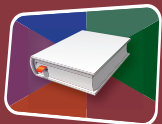
Наставките за определеност на придавките се исти како и оние за именките:

-от, -та, -то, -те

-ов, -ва, -во, -ве

-он, -на, -но, -не

Степенување на придавките

Описните придавки, како што се: **способен, умен, храбар, голем, широк, тврд** и др. се izdelуваат од другите видови придавки по тоа што со нив се изразува својство на предметот кое може да биде застапено во помал или во поголем степен: **голем, поголем, најголем**. Степенувањето на придавките има две форми за степен: компаратив (по-) и суперлатив (нај-) во однос на основната форма.

На пример: широк, поширок, најширок; умен, поумен, најумен.

Категориите на придавките низ примери

Род и број

- ▶ способен ученик/способна ученичка/способни ученици
- ▶ умен ученик/умна девојка/умни деца
- ▶ храбар човек/храбра девојка/храбри деца
- ▶ голем двор/голема училница/големи прозорци
- ▶ широк пат/широка улица/широки ходници

Определеност

- ▶ способен ученик – **способниот ученик**
- ▶ умна девојка – **умната девојка**
- ▶ храбро дете – **храброто дете**
- ▶ голем двор – **големиот двор**
- ▶ широка улица – **широката улица**

Степенување

- ▶ способен – **поспособен** – **најспособен**
- ▶ умен – **поумен** – **најумен**
- ▶ храбар – **похрабар** – **најхрабар**
- ▶ голем – **поголем** – **најголем**
- ▶ широк – **поширок** – **најширок**

Вежби

Состави реченици со следниве примери: храбри деца, широки ходници, умни девојки, големи училници, прекрасна книга!

Напиши ги формите на придавките во компаратив и суперлатив: способен, умен, храбар, голем, широк, меко!

Состави две реченици! Во секоја реченица користи најмалку две придавки од оваа низа: способен, умен, храбар, голем, широк, тврд!

Задача

Читање и акцентирање

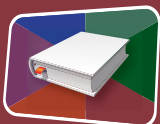
Прочитај го наглас текстот „Чувствата во тинејџерството“!

Внимавај како ги акцентираш зборовите!

Потсети се на правилата за акцентирање во македонскиот јазик и применувај ги при читањето!

Избери две реченици од текстот!

Во тетратката обележи го акцентот на секој збор во избраните реченици!

Акцентот во македонскиот стандарден јазик

Акцентот во македонскиот јазик по својата природа е **динамичен** и паѓа на третиот слог од крајот на зборовите.

Акцентот кај **едносложните** зборови паѓа на единствениот слог: б'ел, б'ил, г'рд, др'аг, кр'ал, л'еб, р'ид.

Акцентот кај **двосложните** зборови паѓа на вториот слог од крајот на зборот: в'исок, г'оре, д'обар, д'олу, н'аше, н'оси, п'еат, п'оле, с'ело, т'атко.

Кај **трисложните** и **повеќесложните** зборови, акцентот паѓа на третиот слог од крајот на зборот: вним'ателно, пол'иција – полиц'ијата, пол'овина.

Задача

Прочитај го следниов текст! Одреди ги туѓите зборови во него и потоа прочитај ги изделено само нив! Дали правилата за акцентирање на овие зборови се исти како правилата за акцентирање во македонскиот јазик? За да одговориш точно, прво слушај, а потоа обележи го акцентот! Спореди ги правилата!

Културата и литературата ни помагаат подобро да се разбереме меѓу себе. Во училищата, наставникот користи лаптоп, компјутер, проектор за да ни прикаже интересни содржини. По секој слушнат или прочитан текст, ние даваме краток коментар за тоа што ни се допаднало. Наставникот ја организира работата така што сите можат да учествуваат. Потоа следува дијалог меѓу учениците, во кој секој слободно го искажува своето мислење.

Помош: култура, литература, лаптоп, компјутер, проектор, коментар, организира, дијалог.

Акцентот кај туѓите зборови

Голем број зборови преземени од други јазици се акцентираат во согласност со правилата за акцентирање во македонскиот стандарден јазик. Некои од нив се неприспособени, па затоа може да се издвојат акцентски потсистеми со поинаков акцент од тој во македонскиот.

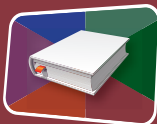
Зборови со приспособен акцент:

а) Некои двосложни именки со акцент на вториот слог од крајот на зборот: м'аршал, с'имбол, в'ирман, д'екан, б'илтен, 'орден, т'ерен, к'омфор.

б) Некои трисложни и повеќесложни именки со акцент на третиот слог од крајот на зборот: м'аскенбал, м'онопол, бот'аничар, матем'атичар, ф'изичар, м'онитор.

в) Некои трисложни и повеќесложни придавки со акцент на третиот слог од крајот на зборот: 'активен, м'онтажен, н'ервозен, п'асивен, пр'ецизен.

Училиштето – место за нови пријателства

Училиштето е место во кое се создаваат пријателства за цел живот. Од првиот училиштен ден сè до последниот, училиштето е место за делење убави моменти, смеа, недоразбирања и многу научени лекции.

Во училиштето се запознаваме и се дружиме со пријатели од различни етнички заедници. Учиме едни од други кои сме и какви сме. Во секојдневното другарување, учиме да сакаме, да почитуваме и да се разбираме. Учиме да даваме и да примаме поддршка.

Училишните проекти и тимските активности се можност за дружење и познанства. Тогаш заедно учиме и работиме, се смееме и си помагаме. Во учењето, активностите и проектите се поддржуваме, а така пријателството станува сè посилно.

Во училиштето, сами ги откриваме нашите способности, а ги препознаваме добрината и пријателството. Тоа станува место во кое секој ученик другарува, се чувствува прифатено и сакано. Училиштето отвора врати и хоризонти кон иднината и нè учи како да бидеме добри луѓе.

Примери во контекст

Да зборуваме на македонски!

Дискусија Како се чувствувам?

Какво место е училиштето?
Што учиме во училиштето?
Што откриваме за нас во училиштето?
Како нè подготвува училиштето за иднината?

1. Во училиштето, ученикот **се развива** како личност.
2. Со текот на времето, **се формира** вистинско пријателство.
3. Добриот ученик **умее** да слуша и да помага.
4. Училиштето **станува** место во кое сите се чувствуваат прифатено.
5. Детето **другарува** со своите соученици секој ден.
6. Секој ученик **сака да има** искрен пријател.
7. Вистинскиот пријател секогаш **дава** поддршка.
8. Кога му е тешко, ученикот **прима** помош од другарите.
9. Во училиштето, лесно се **препознава** добрината кај луѓето.
10. Преку учењето, ученикот **открива** нови знаења и пријателства.

Вежби

Кои глаголи треба да стојат на празните места? Избери по еден глагол за секоја реченица: развива, формира, умее, станува, другарува, сака, дава, добива, препознава, открива!

1. Вистинскиот пријател секогаш _____ поддршка.
2. Преку учењето ученикот _____ нови знаења и пријателства.
3. Во училиштето лесно се _____ добрината кај луѓето.
4. Во училиштето ученикот се _____ како личност.
5. Со текот на времето, се _____ вистинско пријателство.
6. Детето _____ со своите соученици секој ден.
7. Секој ученик _____ да има искрен пријател.
8. Кога му е тешко, ученикот _____ помош од другарите.
9. Добриот ученик _____ да слуша и да помага.
10. Училиштето _____ место во кое сите се чувствуваат прифатено.

Одреди го глаголот кој правилно ја дополнува реченицата!

1. Во училиштето ученикот се (разви́ва/до́бива) како личност.
2. Со текот на вре́мето, во учили́штето, се (создава/дава) силно пријателство.
3. Добриот ученик (уме́е/ста́нува) да слуша и да помага.
4. Учили́штето (препознава/е) место за дружење и учење.
5. Де́тето (другарува/открива) со своите соученици.
6. Секој ученик (сака/форми́ра) да има пријател.
7. Вистинскиот пријател (дава/разви́ва) поддршка.
8. Кога му е тешко, ученикот (дава/ба́ра) помош од другарите.
9. Во учили́штето се (препознава/сака) вистински вредности.
10. Преку учењето ученикот (открива/другарува) нови знаења.

Поврзи го почетокот на реченицата со точниот крај!

А

1. Во училиштето ученикот се развива •
2. Вистинското пријателство се формира •
3. Добриот ученик умее •
4. Училиштето станува •
5. Вистинскиот пријател дава •

Б

- а) поддршка.
- б) како личност.
- в) место за учење и дружење.
- г) да слуша и да помага.
- д) со време и доверба.

- Издвој ги глаголите од текстот „Училиштето – место за нови пријателства“!
- Напиши по една реченица со следниве глаголи: другарува, сака, добива, дава, препознава, открива!

Вежби

Прочитај го текстот и најди ги глаголите во него!

10

Во автомобилот што го возеше колегата на татко ми, чичко Арсо, дознав дека патуваме за Прага. Ми беше сеедно каде патуваме.

Седев на седиштето одзади сама. Ги кренав нозете и со нив ја допирав раницата. Ја отворив „Мери Попинс“. Почнав да ја читам по третпат. Ми беше исто убава и чудесна како кога ја читав првпат. И како вториот пат кога гласно и внимателно ѝ ја читав, делче по делче на Снеже. Толку се занесов во читањето, што одвај го слушнав татко ми кога праша дали сум гладна.

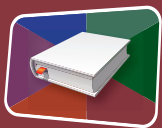
Одмавнав со главата, ама тие сепак некаде застанаа. Седнавме на некакви пластични столови. Тие пиеја кока-кола, а јас само еднаш голтнав од својот сок. Бев сосем празна. Не ја чувствував ни тагата. Веќе не...

Јадранка Владова

(извадок од „Девојчето со две имиња“)

Задача

1. Прочитај го текстот и најди ги сите глаголи!
2. За секој глагол определи:
 - ✓ лице (прво, второ, трето);
 - ✓ време (сегашно, минато, идно)!
3. Запиши ги во тетратката!
4. Кои глаголи ни кажуваат како се чувствува девојчето од текстот?

Глаголи

Глаголите се зборови со кои се означува дејство или состојба. Дејството се поврзува со вршител или носител. Секое дејство се одвива во определено време.

Глаголите имаат повеќе категории, меѓу кои: лице, време, вид, начин.

Времето е една од најкарактеристичните глаголски категории. Дејствата што се одвиваат во моментот на зборувањето/соопштувањето, се **дејства кои се во сегашно време**. Дејствата што се одвивале пред моментот на зборувањето, се **минати дејства** и дејствата што ќе се одвиваат по моментот на зборувањето, се **дејства во идно време**.

На пример, пеам, пеев, ќе пеам.

Глаголот разликува три лица во еднина и во **множина**: **прво лице** или лице кое зборува, **второ лице** или лице кон кое се обраќаме и **трето лице** или лице за кое се зборува.

Јас пеам, ти пееш, тој/таа/тоа пее – еднина

Ние пееме, вие пеете, тие пеат – множина.

Глаголите разликуваат и категорија **вид или глаголи во несвршен вид**, чие дејство се одвива и не е завршено и глаголи од **свршен вид чие дејство е заокружено**.

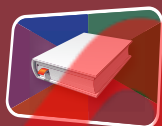
На пример: чита: прочита

Примери

Пеам песни. Секој ден **пеам** песни./сегашно време

Пеев песни./минато **определено несвршено** време

Испеав една песна./минато **определено свршено** време

Нелични глаголски форми

Глаголска л-форма и глаголска именка

Глаголската л-форма се прави и од свршени и од несвршени глаголи.

Глаголската л-форма има промена во род: машки, женски и среден и во број има форми за **еднина** и за **множина**.

На пример, пее – пеел, пеела, пеело – еднина; пееле – множина

испее – испеал, испеала, испеало – еднина; испеале – множина.

Глаголската л-форма служи за градење на некои сложени глаголски форми, на пример, минато неопределено време.

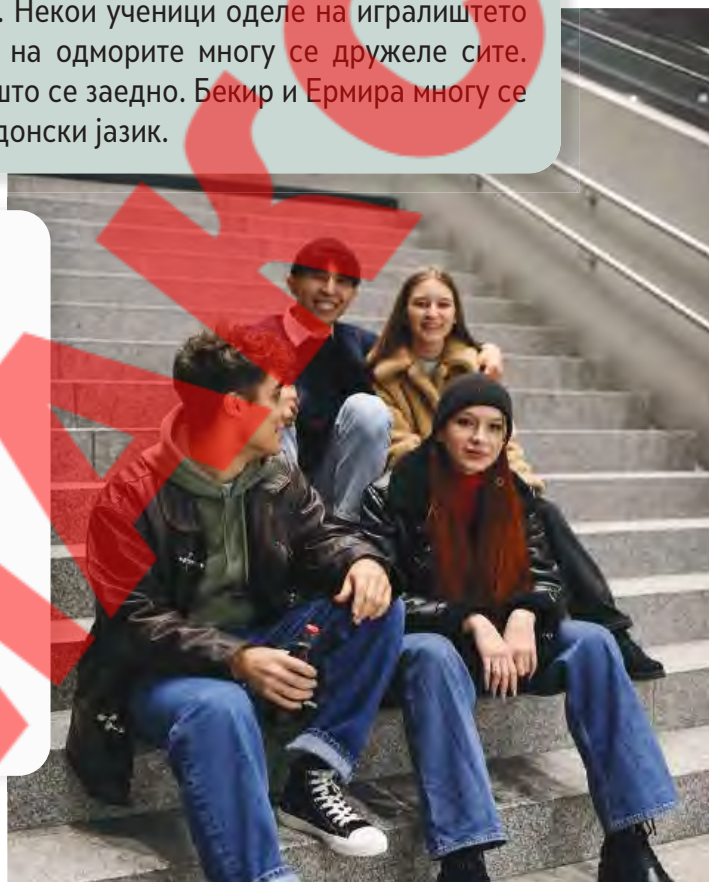
Пример

Во училиштето учениците имале многу активности. За време на одморите разговарале, се бркале и се смееле во дворот. Некои ученици оделе на игралиштето и играле кошарка или фудбал. Но најважно, на одморите многу се дружеле сите. Иако зборувале различни јазици, биле среќни што се заедно. Бекир и Ермира многу се труделе и научиле многу нови зборови на македонски јазик.

Искуства

– Јас како мал сум живеел во друг град. Сум растел во маало каде што сите беа различни по јазик, религија и националност. Сите сме биле насмеани и среќни токму поради различноста. Ти си имала ли такво искуство? – ја прашува Адо својата другарка Севги.

– Не, јас не сум живеела во такво маало. Јас пораснав во зграда каде што сите беа од иста националност. Но отсекогаш сум сакала да имам пријатели што се различни.

Задача

Најди ги глаголските форми во овој текст! Дали ја забележуваш глаголската л-форма? Какво дејство се изразува со нејзините форми?

Минато неопределено време

Во македонскиот јазик, со минатото неопределено свршено и несвршено време се изразуваат дејства со кои не се укажува и не се определува конкретниот момент на одвивање на дејството. Затоа ова време се вика неопределено, а се гради и од свршени и од несвршени глаголи.

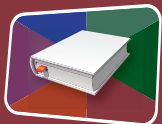
Формите на минатото неопределено свршено и несвршено време се образуваат од **помошниот глагол сум во сегашно време и л-формата на глаголот (свршен или несвршен)** што се менува. Во трето лице еднина и множина не се употребува глаголот **сум**.

Пример

Сум читал, си читал, читал, сме читале, сте читале, читале.

Сум исчитал, си исчитал, исчитал, сме исчитале, сте исчитале, исчитале.

Обврски и предизвици во училиштето и надвор од него

Ермира:

Во училиштето имам многу обврски и предизвици. Работам на разни задачи и учествувам во проекти, при што секој проект станува можност да научам нешто ново. Учествувам во спортски натпревари и активности и учествувам во културни настани, при што се концентрирам на тимска работа и соработка. Со учеството на секој настан се учам да давам идеи, но и добивам нови знаења, стекнувам нови пријателства и им помагам на пријателите, што ја зближува заедницата и открива колку е важна меѓусебната поддршка.

Моите секојдневни обврски и предизвици надвор од училиштето вклучуваат да се посветувам на моето хоби, да спортувам, да учам македонски јазик и да учам странски јазици. Се дружам со пријателите и членовите од потесното и од поширокото семејство и одам на спортски натпревари и културни настани. Сето тоа ми дава слобода да се развивам како личност и подобро да ја разберам заедницата во која живеам.

Разговараме

- ✓ Какви обврски и предизвици има Ермира во училиштето?
- ✓ Во што учествува Ермира за време на училишните активности?
- ✓ Што учи таа преку изработувањето проекти?
- ✓ На што се концентрира Ермира за време на културните и спортските настани?
- ✓ Како таа дава и прима знаења во училиштето?
- ✓ На кој начин таа стекнува нови пријателства?
- ✓ Како училишните активности ја зближуваат заедницата?
- ✓ Кои се секојдневните обврски на Ермира надвор од училиштето?
- ✓ Со кого се дружи таа во слободното време?
- ✓ Што ѝ дава слобода и можност да се развива како личност?

Бекир:

За мене училиштето е место во кое најмногу се радувам на часовите по Математика, бидејќи таму најлесно се концентрирам и учам да решавам проблеми. Работам на разни задачи и учествувам во проекти, при што секој проект е задача што бара внимание и трпение. Учествувам во спортски натпревари и активности и учествувам во културни настани, каде што давам свои идеи и добивам нови искуства. Така стекнувам нови пријателства и им помагам на пријателите, а сето тоа ја зближува нашата заедница и открива колку е важно да се споделува знаењето.

Надвор од училиштето имам поинакви обврски и предизвици. Се посветувам на моето хоби, решавам математички задачи, спортувам и учам македонски јазик и француски јазик. Се дружам со пријателите и со членовите од семејството. Сето тоа ми дава слобода да учам, да размислувам и подобро да ја разберам заедницата во која растам.

Разговараме

- ✓ Кој предмет најмногу го сака Бекир? Зошто?
- ✓ Кои обврски ги има тој во училиштето?
- ✓ Во што учествува Бекир за време на училишните активности?
- ✓ Што учи преку изработувањето проекти?
- ✓ Како Бекир дава и прима знаења во училиштето?
- ✓ На кој начин се стекнуваат нови пријателства во текстот?
- ✓ Кои се обврските и предизвиците на Бекир надвор од училиштето?
- ✓ Кои јазици ги учи Бекир?
- ✓ Како спортските и културните настани влијаат врз него?
- ✓ Што му дава слобода и чувство на припадност кон заедницата?

Објаснуваме, толкуваме

Обврски, предизвици, тимска работа, соработка, проекти, активности.

Примери во контекст

- Моите секојдневни обврски и предизвици во училиштето вклучуваат домашни задачи, учество во часови и решавање различни проблеми.
- Обврските и предизвиците понекогаш се тешки, но ми помагаат да научам нешто ново секој ден.
- За време на проектот по Природни науки, тимската работа беше многу важна за да го завршиме истражувањето заедно.
- Тимската работа ме учи да ги слушам другите и да давам свои идеи.
- Соработката со другарите во училиштето ми помага полесно да ги решавам задачите.
- На културниот настан имаше добра соработка на учениците и наставниците, па настанот беше успешен.
- Учествувам во различни проекти и активности, како што се изложби, спортски натпревари и еколошки акции.
- Проектите и активностите ми даваат можност да научам нови работи и да се зближам со другарите.

Задача

Прочитај ги текстовите! Состави прашања за нив! На пример: Кога и каде се одржал фудбалскиот натпревар?

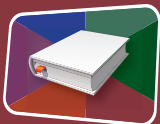
Помош: Користи ги прашалните зборови: **кој, што, каде, кога, зошто, како ...**

Фудбалски натпревар

На 12 март 2026 година, на училишното игралиште се одржа фудбалски натпревар помеѓу екипите на VII-1 и VII-2 одделение. Натпреварот беше возбудлив и исполнет со фер игра и спортски дух. Двете екипи покажаа добра игра и тимска работа. Натпреварот заврши со резултат 2 : 1 во корист на екипата на VII-1. Публиката навиваше, а сите учесници покажаа почит и соработка.

Изложба

На 10 март 2026 година, во училиштето свечено беше отворена изложба на ученички ликовни творби. На изложбата беа прикажани цртежи и слики изработени со различни техники. Настанот го отвори наставникот по Ликовно образование, кој зборувааше за значењето на уметноста и креативноста. Учениците и посетителите со интерес ги разгледуваа изложените дела. Изложбата придонесе за зближување на учениците и развивање љубов кон уметноста.

Семејството, соседите и другарите

Моето семејство

Моето семејство ми значи многу и секогаш ми помага кога ми е потребно. Живеам со мајка ми, татко ми и двете сестри. Јас сум најстар од децата. Исто така, највисок сум, највесел и најнемирен.

Блиску до нас живее и баба ми. Често одам кај баба ми затоа што таа живее сама, а е најстара во семејството. Долго разговараме за спомените од нејзиното детство и за старо Скопје во кое пораснала.

Моето пошироко семејство го сочинуваат и мојот чичко и мојата тетка со семејствата.

Мојот чичко е најдуховит од сите и често се шегува, па со него секогаш е весело. Чичко ми е постар од татко ми, а мајка ми е помлада од тетка ми.

Тетка ми е најсериозна и се смее само на роденденските прослави.

Братучедите ми се прекрасни. Некои од нив се помали, некои се поголеми, веќе студенти.

Мали и големи, ги сакам сите!

Задача

- ✓ Раскажи за твоето семејство! Кој го сочинува твоето семејство?
- ✓ Кој е најстар, а кој е најмлад?
- ✓ Нацртај го семејното стебло!

Како треба да продолжи секоја реченица, со одговорот под а или под б?

Моето семејство ми значи многу и...

- а) ...секогаш ми помага кога ми е потребно.
- б) ...живеам со баба ми.

Живеам со мајка ми, татко ми и двете сестри...

- а) ...јас сум најстар од децата.
- б) ...често одам кај баба ми.

Блиску до нас живее баба ми...

- а) ...долго разговараме за спомените од нејзиното детство.
- б) ...тетка ми е најсериозна и се смее само на родендените.

Мојот чичко е најдуховит од сите...

- а) ...па со него секогаш е весело.
- б) ...живеам со мајка ми и татко ми.

Тетка ми е најсериозна...

- а) ...и се смее само на роденденските прослави.
- б) ...често се шегува.

Братучедите ми се прекрасни...

- а) ...некои од нив се помали, некои се поголеми.
- б) ...чичко ми е најдуховит.

Мали и големи...

- а) ...ги сакам сите.
- б) ...јас сум највисок.

Соседи

Живеам во зграда. За да се дружиме, честопати седиме надвор на клупите. Се дружиме околу 12 деца. Многу убаво си поминувам со нив. Стефан ми е најдобар другар. Стефан е заљубен во Милица и вели дека љубовта е најсилно чувство. Секој ден ми го кажува тоа за да ме потсети.

Претседател на Куќниот совет е соседот Рамиз и тој се грижи за редот во зградата. Сите се грижиме за зградата во која живееме и секогаш се трудиме да биде чиста. На последниот состанок, возрасните станари се договорија да го уредат паркот пред зградата. Мама често пие кафе кај сосетката. Разговараат на многу теми. А татко ми и соседот тогаш играат шах.

Традиционално, секоја прва сабота во месецот, во зградата е договорено генерално чистење на двата влеза. Сите учествуваат.

Разговараме

Дали живееш во зграда или во куќа? Кои се твоите соседи?

Вежба

Пополни ги празните места со соодветни глаголи!

- ✓ Јас секој ден ___ со моите другари на клупите надвор од зградата.
- ✓ Стефан секој ден ми ___ дека љубовта е најсилно чувство.
- ✓ Претседателот на Куќниот совет, соседот Рамиз, се ___ за редот во зградата.
- ✓ Сите станари секогаш се ___ за зградата во која живееме.
- ✓ На последниот состанок, возрасните станари се ___ да го уредат паркот пред зградата.
- ✓ Мама често ___ кафе кај сосетката.
- ✓ Татко ми и соседот тогаш ___ шах.
- ✓ Сите учествуваат и ___ за чистењето на двата влеза.
- ✓ Децата секогаш сакаат да ___ во паркот пред зградата.
- ✓ Јас многу убаво си ___ со моите другари.

Задача

- ✓ Направи опис на некој сосед со кого си најблизок, објасни во што си помагате и што си споделувате и делите!

Одговори на прашањата!

- ✓ Каде се дружат децата од зградата?
- ✓ Колку деца се дружат?
- ✓ Кој е претседател на Куќниот совет?
- ✓ На кој начин се дружат таткото и мајката на ликот што раскажува?
- ✓ Што се договорени соседите да направат во врска со хигиената во двата влеза?
- ✓ Дали станарите од зградата имаат план за паркот? Каков е планот?

Мојот придонес во заедницата во која живеам

Јас активно учествувам со идеи и предлози за подобрување на животот во заедницата во која живеам. Сметам дека секој може да даде свој придонес, без разлика колку е мал или голем. Затоа учествувам во активности за развој на заедницата и се трудам да бидам одговорен член на општеството.

Ги посетувам културните и спортските манифестации што се случуваат во мојата заедница. Тие ги зближуваат луѓето и поттикнуваат тимска работа. Исто така, учествувам во еколошки акции организирани во мојата заедница, со што помагам да се зачуваат природата и околината.

Со своето однесување, промовирам позитивни вредности, како почит, солидарност и соработка, од кои има корист заедницата во која живеам. Верувам дека преку заеднички труд, можеме да создадеме подобро и поубаво место за живеење.

Разговараме

- ✓ Како ученикот активно учествува во заедницата?
- ✓ Зошто е важно да се даваат идеи и предлози за подобрување на животот во заедницата?
- ✓ Во кои активности за развој на заедницата учествува ученикот?
- ✓ Како културните и спортските манифестации влијаат врз заедницата?
- ✓ Зошто е важно да се учествува во еколошки акции?
- ✓ Кои позитивни вредности се промовираат преку активностите во заедницата?
- ✓ Како придонесот на секој член ја прави заедницата подобро место за живеење?
- ✓ Можеш ли да кажеш пример за нешто што би направил/направила за да помогнеш во твојата заедница?
- ✓ Кои активности во твојата заедница ти се најинтересни и зошто?
- ✓ Како се чувствуваш кога учествуваш и помагаш во заедницата?

Задача

Прочитај ги дијалозите и побарај непознати зборови во нив! Потоа напиши исти такви дијалози!

Дијалог

Ала: Здраво, Фадил! Имаш ли идеи како можеме да ја подобриме нашата заедница?

Фадил: Здраво, Ала! Мислам дека можеме да организираме еколошка акција и да го исчистиме паркот пред зградата.

Ала: Одлично! Можеме и да направиме плакати за да ги поттикнеме другите да учествуваат.

Фадил: Да, а исто така можеме да предложиме да се постават клупи и корпи за отпадоци за да се грижат сите за редот.

Ала: Се согласувам. Преку овие активности, ќе промовираме позитивни вредности во заедницата.

Дијалог

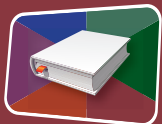
Саид: Треба да дадеме идеи за културните и спортските активности во нашата заедница.

Зара: Можеме да организираме спортски натпревари за сите деца од соседството.

Саид: Исто така, можеме да направиме изложба на ликовни творби од учениците.

Зара: Така луѓето се запознаваат и разговараат.

Саид: Се согласувам. И преку овие активности, секој ќе има можност да учествува и да даде идеи.

Сложена реченица

Реченица е основна единица во синтаксата со која се искажува некоја мисла.

Основен создавачки член на реченицата е прирокот, односно глаголот во лична форма (личноглаголска форма). Без прирок не може да постои реченица. Прирокот и подметот се главните членови на реченицата. Покрај подмет и прирок во реченицата стојат и други реченични членови: предмет и прилошки определби. Во речениците може да има и второстепени реченични членови: атрибут и апозиција.

Проста и сложена реченица

Според составот, речениците се делат на:

- а) **прости** — реченици во кои има само еден прирок;
- б) **сложени** — реченици во кои има два или повеќе прироци.

Примери

Ала волонтира во Црвениот крст.

Таа им помага на постарите лица.

Ала купува храна и лекови.

Таа им помага на учениците од сиромашни семејства.

Ала се грижи за напуштени миленици.

Секоја реченица е носител на некаква информација и некаква содржина.

Реченицата има главни реченични членови: подмет и прирок.

Адо помага и чисти со своите родители пред зградата.

Подмет: Адо

Прироци: помага и чисти

Севги пазарува за старата сосетка.

Подмет: Севги

Прирок: пазарува

Милица секоја пролет сади цвеќиња пред зградата.

Подмет: Милица

Прирок: сади

Рамиз пишува правила за хигиена во зградата.

Подмет: Рамиз

Прирок: пишува

Согледај!

Колку личноглаголски форми/прироци има во следниве реченици?

- ▶ Ала волонтира во Црвениот крст и учествува во хуманитарни акции.
- ▶ Таа им помага на постарите лица кога имаат потреба од помош.
- ▶ Ала купува храна и лекови за да им помогне на болните луѓе.
- ▶ Таа им помага на учениците што се од сиромашни семејства.
- ▶ Ала се грижи за напуштени миленици за да имаат дом и грижа.

Сложените реченици во својот состав имаат два или повеќе природи.

Задача

Напиши пет прости и пет сложени реченици со изучените глаголи!

Волонтирам и се грижам

Ала волонтира во Црвениот крст и учествува во хуманитарни акции. Таа научи колку е важно да им се помага на другите и да се покажува солидарност.

Често ја посетува бабата и другите постари лица во соседството и им помага. Им пазарува, им чита весници или им носи домашна храна. Понекогаш оди да купи лекови и други неопходни продукти за постари и болни лица. Исто така, се труди да им помогне на учениците од социјално загрозените семејства за тие полесно да се справуваат со секојдневните предизвици.

Ала се грижи и за напуштените миленичиња за да имаат дом и внимание. Волонтирањето и грижата за другите ѝ даваат големо задоволство и ѝ покажуваат колку се важни поддршката и одговорноста кон заедницата.

Разговараме

- ✓ Во која организација волонтира Ала?
- ✓ Како им помага Ала на постарите лица во соседството?
- ✓ Кому уште му помага Ала освен на постарите лица?
- ✓ За кого се грижи Ала кога станува збор за миленици?
- ✓ Што ѝ покажува волонтирањето на Ала и како се чувствува таа додека им помага на другите?

Задача

Работи во групи! Секоја група добива различна задача на која треба да одговори.

1. Со што може секој од вас поединечно да придонесе за да им помогне на старите лица?
2. Што може секој од вас да направи за поголема вклученост во хуманитарни акции?
3. Што може секој од вас да направи за вашите соученици да станат волонтери?

Секоја група треба да размисли и на голем лист хартија да напише или да нацрта по неколку работи што би можел секој нејзин член да ги направи. Потоа по еден ученик од секоја група ги претставува одговорите.

Да зборуваме на македонски!

Дискусија

Волонтирање и помош

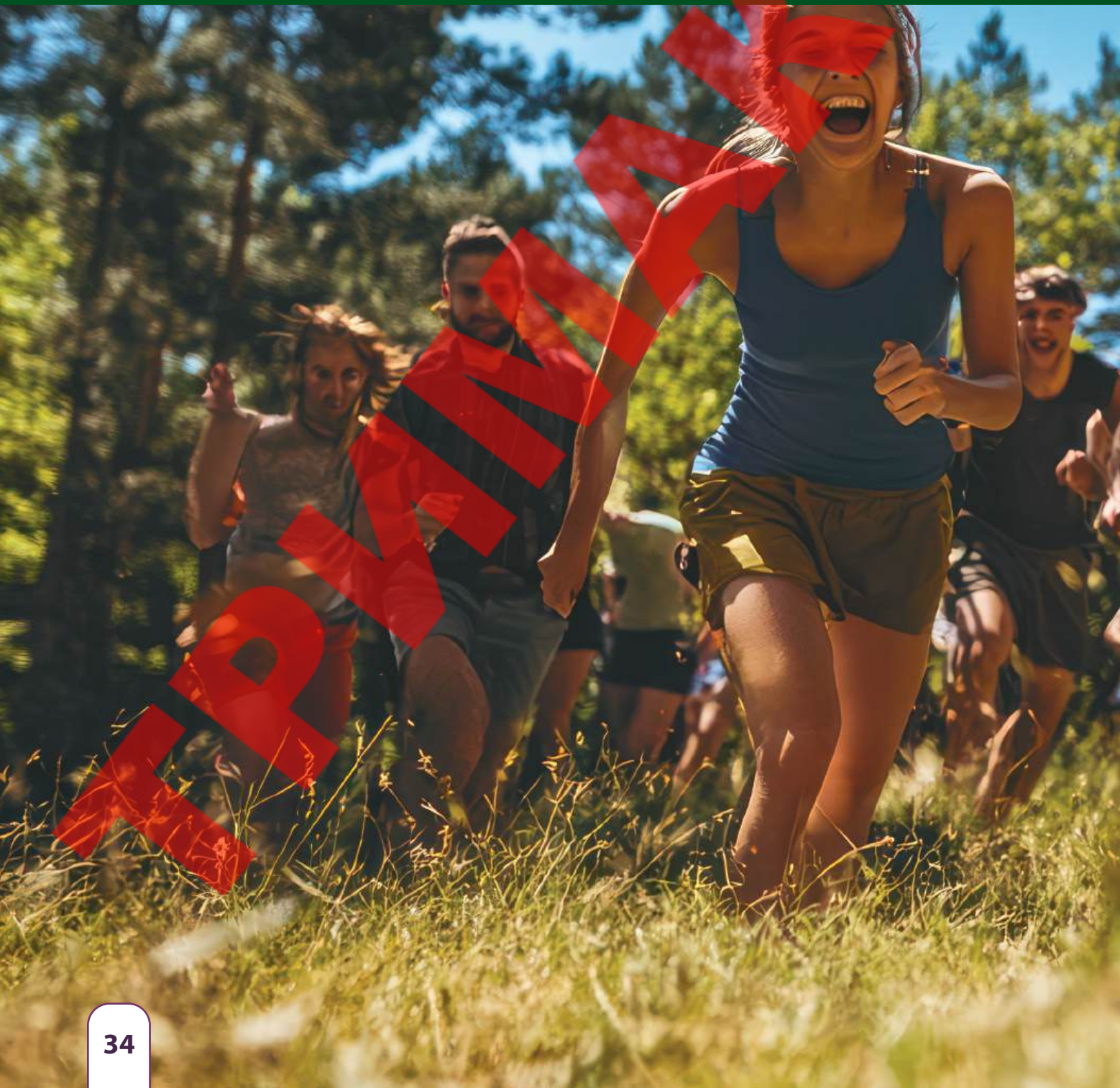
Дискутирај!

Кога си помогнал/а на други ученици од училиштето?

Употребувај прости и сложени реченици!

Пишување

Секој од вас нека напише текст со наслов *Се грижам најумилените миленичиња да бидат згрижени* и потоа нека го прочита пред паралелката! При пишувањето, употребувај глаголски именки и придавки.

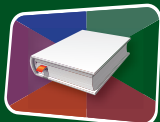
ВО НЕПОСРЕДНАТА ОКОЛИНА

ТЕМА

2

ВО НЕПОСРЕДНАТА ОКОЛИНА

Здравје – здрав начин на живеење

воздух

река

цветови

дрвја

шума

животни

планини

Размислувај! Од понудените зборови, најди го зборот што одговара на секоја од наведените реченици!

Место каде што растат дрвја.

Тече низ планини и долини.

Се садат за да растат.

Се дише и е неопходен за живот.

Високи се и во зима се покриени со снег.

Ги има во многу бои и убаво мирисаат.

Ги има домашни и диви.

Да зборуваме на македонски!

Дискусија

Што добиваме од природата?
Дали ги чуваме дрвјата, реките и животните?
Што можеме да направиме за да ја чуваме природата?
Како се однесува природата кон нас?
Дали се грижиме за природата вистински?
Како се викаат луѓето што ја штитат природата?

Екологија – наука за здрава и чиста животна средина (**екологист** – човек што се грижи за чиста околина).

Вежби за изговор

Согласки: ф, в, ѓ, ќ, s, ц, љ, њ.

слушаме/изговараме

Ф/В	→	страв, мравка, фиданка
Ѓ/Ќ	→	ѓубре, луѓе, ќебе, кофте
Љ/Њ	→	љубов, Љупчо, коњ, диња
S	→	суница, свонче, свезди, сид
Ц	→	цин, цуце, цамија

Нови зборови

фиданка – млада гранка на дрво, ластар;
филтер – справа за прочистување;
суница – виножито;
прочистува – отстранува;
опкружена – заградена;
штеди – чува, не троши.

Задача

Напиши 3 реченици во кои ќе употребиш некои од новите зборови!

Вежбај правилен изговор:

- Филтерот за вода ја прочистува реката.
- Водата мора да се штеди.
- Ѓубрето не смее да се фрла во реките.
- Ќе засадиме дрвја покрај езерото.
- Љубовта кон природата се учи од најмала возраст.
- Биди екологист.
- Њујорк има паркови, но не како нашите шуми.
- На планинините се слушаат свончињата на овците.
- Цамијата во селото е опкружена со зеленило.

Пример

Љубопитното дете поставува многу прашања.
Свездите блескаат на небото.
Ученикот е вреден како мравка.

Читај и вежбај изговор!

Љубинка е како љубичица.
Во вторник доаѓам во Велес.
Филтрите на фабриката Фени функционираат.
Кефир се пие за појадок.
Одам на ѓомлезе во Охрид.
Нашата истрага е во ќор-сокак.
Џвеќињата се мојата најголема градинарска љубов.
Џемиле во ѓебот има ѓамлии.
Коњот на Соња освојува награди на меѓународни натпревари.

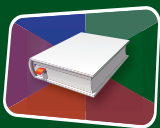
Читај и вежбај изговор!

Дома, во еден мал агол од кујната, стоеше старо **ѓезве** полно со мирис на кафе. Баба правеше ѓомлезе. Џема ја везе престилката додека јас **го** ставам **ќумурот** да се разгори. Надвор, Џемре ја вози својата веспа и весело ми мавта со **рака**. Нему **не му** се работи. Некој засвони на вратата, бара донација, а јас во ѓебот имав малку **пари**. Човек не може да е подготвен за секое доаѓање.

Вежба

1

Напиши краток состав со **наслов: Сакам да шетам во природа и да дишам свеж воздух**. Напиши дали ја сакаш природата, зошто, каде сакаш најмногу да одиш, на езеро, на море, на планина! Составот прочитај го пред паралелката! Нека содржи 6 – 7 реченици!

Секое место има своја убавина

Слушаме

Марко ми е најдобар другар. Живее во мојата зграда. Денес зборувавме за еколошките непогоди и тој ни раскажуваше дека на село, во природата сè е поинаку. Ни рече:

– Сакам кога одам да ја посетам баба в село. Каков чист воздух и мирис има таму! Дури и сонцето потопло грее. Се радувам секоја зима кога ќе завее првото **снекче**. Природата ги менува своите бои секој ден. Пролетта и летото се поинакви отколку во градот. Менувањето на боите од зелена, црвена, жолта, сина, не може да се најде во ниту едно **гратче**. Цветовите цветаат и создаваат прекрасна слика на полињата, како некој уметник да го насликал тоа на платно. Дрвјата како да го прегрнуваат селото, мислиш го покриваат со топлина, а **врапчињата** пеат најубава песна.

Нови зборови

менува – прави да биде поинакво;
создава – твори, прави нешто;
прекрасна – убава;
уметник – творец, создавач во уметноста;
платно – подлога за уметничка слика.

Разговараме

- Каде живее Марко, а каде живее неговата баба?
- Како го опишува Марко селото?
- Што најмногу му се допаѓа в село?
- Дали ти живееш во голем град или во помало место?
- Што ти се допаѓа, а што ти пречи во местото на живеење?
- Дали сакаш да живееш во друго место? Каде?
- Што ти е најомилено во местото во кое живееш?

Граматика во акција

Во текстот „Секое место има своја убавина“ има три збора напишани со задебелени букви: **снекче**, **гратче** и **врапчињата**. Дали се правилно напишани? А дали се правилно напишани зборовите: **снег** и **град**? Објасни ги твоите одговори!

Едначење на согласките по звучност

Кога во зборот ќе се најдат две согласки една до друга, различни по звучност, тие се изедначуваат: или двете стануваат звучни или двете беззвучни (за полесен изговор). Тоа зависи од звучноста на втората согласка, поточно едначењето се врши според втората согласка (каква е втората, таква станува и првата).

Примери

звучна б > беззвучна п

звучна г > беззвучна к

звучна д > беззвучна т

Пример

беззвучна т > во звучна д (свадба). **звучна + звучна**.

Научи повеќе!

* Едначење има и кога зборовите се образуваат со префикс што завршува со звучна согласка, а зборот започнува со безвучна. На пример: **зад** + **скрие** = **затскрие**, **под** + **свест** = **потсвест**, **пред** + **чувство** = **претчувство**.

** Кај некои зборови има отстапување од правилото (не се обележува едначењето во зборовите): овца, вторник, мравка, бевте, читавте, Славка, бегство, другпат, предци, надежта, петгодишен, Фејсбук, постдипломски, питбул, гангстер, Вашингтон и др.

*** Обрнете внимание на изговорот на овие зборови!

Граматика во акција

Вежба 1 Најди ги зборовите од сложувалката во кои е обележано едначењето на согласките по звучност!

С	В	А	Д	Б	А	Б
Л	М	Н	С	Л	Б	Л
А	Л	А	Б	А	З	И
Т	Д	Е	Р	Г	О	С
К	О	Ј	П	О	Г	К
О	В	Д	Е	Ч	Х	А
В	Р	А	П	Ч	Е	М

Вежба 2 Најди ги и поправи ги погрешно напишаните зборови според едначењето по звучност! Потоа прочитај ги точно!

Лебчето беше **меко** и **топло**, имаше и за врапчето на близката страа.

Се подготвувам за **сватбата** на мојот братучед која ќе биде на Великден.

Вашингтон е главен град на Соединетите Американски Држави.

Вежба 3 Објасни ја промената за секој збор што го поправи во вежба 2!

- Кој пар согласки се изедначија по звучност?
- Како настана промената?

На пример: леб + -че = лепче / звучна + безвучна = безвучна + безвучна. Б → П

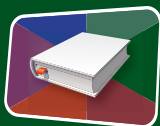
Избери една задача!

1. Замисли дека си туристички водич и треба да му го претставиш својот роден крај на некој што доаѓа првпат! Опиши ги природата (реки, планини, полиња), мирисите и звуците, луѓето и нивните обичаи! Објасни зошто токму тој крај ти е посебен и што најмногу би сакал/сакала другите да запаметат за него!

2. Нацртај постер на кој ќе ги истакнеш убавините во твоето место на живеење!

3. Во колони, напиши што ти се допаѓа во твојата околина, а што е тоа што не ти се допаѓа, а сакаш да го има во местото каде што живееш!

Сподели го тоа што го напиша и дискутирај со твоите соученици/соученички!

Здрава храна

Избери:

САКАМ ДА ЈАДАМ/ПИЈАМ

чоколада, сладолед, колачи
пржени компирчиња
кока-кола, газирана вода
вода
сендвичи и пици
тестенини
млеко, чај
овошје и зеленчук
месо, скара

НЕ САКАМ ДА ЈАДАМ/ПИЈАМ

месо, скара
овошје и зеленчук
тестенини
сендвичи и пици
чоколада, сладолед, колачи
кока-кола, газирана вода
вода
пржени компирчиња
млеко, чај

Да зборуваме на
македонски!

Дискусија Здрава храна

Која храна е здрава, а која не е? Што мислиш за тоа што е добро за човечкиот организам, а што не е? Со што ги поврзуваш зборовите: сила, енергија и среќа? Што е здравје? Како се чувствувааш кога си здрав/а? Што правиш кога си болен/болна? Образложи!

Читање и разбирање

Што сакам да јадам?

Лица:

Ефе: Сака спорт и да јаде вкусна, но често и нездрава храна.

Јана: Негова соученичка, која е добро информирана за здравата исхрана.

Сцена: За време на училишниот одмор, Ефе јаде сендвич со мајонез.

Ефе: (со полна уста) Јана, пробај малку! Ова е најубавиот сендвич на светот!

Јана: Фала, Ефе, но не можам. Јас си ја донесов мојата салата со пилешко и маслинки.

Ефе: Салата? Како можеш да јадеш трева кога постои ова? (Го крева сендвичот).

Јана: Не е трева, Ефе. Ова е храна што ми дава енергија да можам да тренирам одбојка цела вечер. Ајде, размисли – што има во твојот сендвич? Малку протеини и многу маснотии и вештачки додатоци од салама.

Ефе: Е добро де! Па, ме држи сит.

Јана: Држи, ама кратко! А потоа ти се намалува вниманието и стануваш поспан. Види, јас јадам пилешко – тоа е **протеин** за мускулите. Јадам зелена салата и домати – тоа се **витамины** за имунитетот.

Ефе: Аааа, точно! Значи од тоа сум поспан на час по Математика, а не од неинтерес за дробките, а? (Се смее)

Јана: Ха-ха! Не е. Ако јадеш **брза храна** или премногу слатки, телото брзо ја користи енергијата, а потоа ти станува тешко. Кога јадеш **здрава храна**, телото добива енергија за подолго време.

Ефе: Хмм... Значи, ако јадам повеќе салата, ќе можам да истрчам повеќе кругови на тренинг?

Јана: Точно! И не само салата. Јади повеќе овошје наместо чоколадо за ужинка, пиј вода наместо газирани сокови.

Ефе: Добро, сега разбрав. Можеби утре ќе си направам сендвич со варено јајце и многу зеленчук. Барем да почнам од некаде.

Јана: Браво, Ефе! Тоа е одличен почеток! Здравјето е како тренинг – мора да се грижиш за него секој ден.

Ефе: Договорено. А сега, имам едно прашање: Дали едно мало чоколадо по ручекот е дозволено? Само како награда?

Јана: (се смее) Ако ти е омилено, дозволено е! Важна е **умереноста**. Не мора да бидеме совршени, важно е да правиме умни избори.

Разговараме

1. Што јаде Ефе на одморот и каква е неговата прва реакција на коментарот на Јана?
2. Што му објасни Јана на Ефе во врска со храната?
3. Како се храни Јана?
4. Кои промени во исхраната ќе ги направи Ефе?
5. Именувајте ги производите на илустрацијава!

- * Дали овие производи ги користиш во исхраната?
- * Зошто треба да се користат?
- * Во кој период од годината ги има и од каде ги набавуваш?
- * Кои од нив растат на/во земја, а кои на дрво?
- * Кои ги има во нашата земја?
- * Разговарај за вкусовите (благо, горчливо, кисело, слатко, луто), за својствата (сочно, тврдо, меко), за формата (мало, големо)!

Нови зборови

- енергија** – својство за вршење движење/животна активност на човекот;
протеини – важен дел од исхраната;
витамини – неопходен дел за нормално функционирање на организмот;
додатоци – служат за дополнување на нешто;
имунитет – отпорност на болести;
мускули – делови од телото кои помагаат во движењето;
внимание/концентрација – способност да се задржи будноста на едно место;
сит – најаден;
поспан – што не е сосема буден.

Граматика во акција

Погледни ги примерите и размисли за зборовите што се напишани со задебелени букви!

Пример

Сања и **Меријем** се најверни **другарки**. **Другарството** нема **цена**, кога е искрено, е највредно.

ИМЕНКИ – зборови што именуваат предмети, суштества, поими и појави.

Има два вида именки:

а) **Општи именки**.

б) **Сопствени именки**.

Со **општите именки** се именуваат суштества, предмети и појави со заеднички општи карактеристики. Со општите именки се именуваат одделен вид предмети, суштества и појави, како и еден претставник на истиот вид (со **клуба** се означува секоја клуба, но и една конкретна клуба); множество од еднородни предмети што претставуваат целина, збир во кој не се изделува одделен предмет во збирот. Со еднинската форма, тие означуваат множество (население, **мебел**, членство).

Со **сопствените именки** се именуваат единечни (индивидуални) предмети или суштества. Познати се како имиња и се пишуваат со голема почетна буква. Сопствените именки најчесто претставуваат: имиња на луѓе (**Јана**, **Марко**); географски имиња (**Бистра**, **Пелагонија**); празници (**Велигден**, **Рамазан Бајрам**); имиња на институции (**Министерство за образование и наука**, **Филолошки факултет**).

Именките разликуваат:

- **род** (машки, женски и **среден**); **маж**, **жена**, **дете/овошје**, **круша**, **поле/вкус**, **среќа**, **знаење**;
- **број** (еднина – едно и **множина** – **повеќе**); **лимон**, **лимони/енергија**, **енергии/молив**, **моливи**;
- **определеност** (граматичката категорија **определеност** кај именките претставува означување (или **посочување**) на еден или на повеќе изделени, познати предмети). Показател на **определеноста** во македонскиот јазик е членот. Во македонскиот стандарден јазик, како карактеристика, се среќава тројниот член:

–от –та –то –те
–ов –ва –во –ве
–он –на –но –не

Научи повеќе!

Општите именки може да бидат:

- **конкретни** (именуваат материјални предмети и суштества, кои може да се видат, допрат), на пр.: **врата**, **дрво**, **ученик** и др.
- **апстрактни** (именуваат нематеријални предмети, кои не се гледаат туку се чувствуваат или се замислуваат како предмет), на пр.: **радост**, **чувство**, **среќа**, **болка**, **слобода**, **другарство** и др.

ВНИМАВАЈ!

Сопствените именки секогаш се пишуваат со голема почетна буква.

Вежбај!

Во следниот текст најди ги именките!

1. Наутро јадам овошје, зеленчук и производи од жито за да имам повеќе енергија. Понекогаш јадам и чоколада, а пијам сок или газирани пијалаци. Мешунките се важни затоа што содржат многу витамини.

2. Замисли дека правиш мени за здрава исхрана!

Напиши најмалку 6 реченици и во нив искористи ги сите зборови:

чоколада, овошје, зеленчук, производи од жито, мешунки, сок, газирани пијалаци, енергија, витамини!

Пишуваме

Задача: Напиши краток состав со наслов: **Моето омилено јадење!** За рецептот, побарај помош од домашните или од интернет! Наредниот час прочитај го и дискутирај! (**рецепт** = Упатство за начинот на приготвување на нешто).

Корисни изрази:

- Сакам да се хранам...
- Уживам во јадењето затоа што...
- Знам дека...
- Многу е важен правилниот избор на храната поради тоа што...
- Не треба да...

Совет: Пред да пишуваш, направи краток план: што сакаш да напишеш, за која храна и зошто токму таа.

Споредуваме

На твојот мајчин јазик изговори!

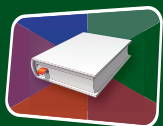
Добар апетит! На здравје!
Уживајте во храната!

Што научив денес?

Денес научив дека...

Наученото ќе го применам...

Спортување – познати личности и нивниот придонес на светско ниво

Да зборуваме на македонски!

Дискусија Спорт

- Дали сте знаеле дека две третини од луѓето во Европа постари од 15 години не ги следат препораките за физичка активност (половина час секој ден) и дека повеќе од половина од луѓето постари од 18 години се дебели?
- Дали сте размислувале колку редовно вежбање ни е потребно за да го зачуваме нашето здравје и да го намалиме ризикот од појава на болест? – Нина Фридрих, фармацевт

Читање со разбирање

Здравјето е поврзано со здрава храна. Во исхраната треба да се користат повеќе зеленчук, риба, овошје и многу вода. Не треба да се јадат многу месо, шеќер, сол, масло, не треба да се пијат газирани сокови и алкохол. Најважно е да се биде здрав.

Луѓето најдобро се чувствуваат кога се активни. И учениците треба активно да се занимаат со спортски активности: кошарка, одбојка, фудбал, тенис, карате, пливање, велосипедизам.

Нови зборови

активен;
физичка активност;
препораки;
кондиција;
болест.

Разговараме

1. Кога луѓето се чувствуваат најдобро?
2. Дали е важно учениците да се активни? Зошто?
3. Кој спорт или активност ти се допаѓа?
4. Зошто е важно да се вежба?
5. Наведи ги спортските активности што се споменати во текстот!

Пример за реченици

- Тој е многу активен и секогаш наоѓа време за спорт.
- Биди физички активен и ќе бидеш здрав!
- Корисна е секоја препорака за спорт.
- Имам добра кондиција за натпревар.
- Спортувањето штити од болести.

активност – дејствување, работа;
активен – тој што работи;
кондиција – општа психофизичка состојба на организмот, способност да издржи поголеми напори;
фармацевт – специјалист по фармација (наука за лековите);
ризик – можна опасност од нешто.

Да зборуваме на македонски!

Дискусија

Начинот на живот е важен фактор за здравјето

Потсети
се и научи
повеќе!

Може да ти помогне наставникот или
Толковниот речник на македонскиот
литературен јазик:
линк: (<https://makedonski.gov.mk/>)

Нови зборови

Провери го нивното толкување во Официјалниот толковен дигитален речник:
<https://makedonski.gov.mk/>.

врв, врвови – највисоко нешто Примери: планински врв, иглен врв, врв во литературата, врв во однесувањето.

Обиди се да дадеш објаснување и за другите зборовии, како во примерот:

тренинг, тренинзи – постојано вежбање.

Игралиште, стадион,

фудбал, кошарка, ракомет, одбојка, тенис,

топка, кош, рекет,

атлетика, гимнастика,

спорт, спортист, играч, тим,

натпревар, фер, победа, слава.

Граматика во акција

Со нетрпение го чекам тренингот во фудбал. Играм во тимот на подмладокот во нашиот град. Живеам до градскиот стадион и често гледам натпревари на различни фудбалски екипи. Навивам да победи подобрата екипа. Во спортот секогаш треба да има фер игра. Така се засилува натпреварувачкиот дух кај играчите.

Погледни ги зборовите што се напишани со задебелени букви! Дали можеш да одредиш на која зборовна група ѝ припаѓаат?

Забележа дека задебелените букви се придавки.

Има повеќе видови придавки.

Според видот, тие се делат на:

- 1. Описни** придавки: ги опишуваат именките до кои стојат.
На пр.: **добар**, **убав**, **мирен** ученик;
- 2. Односни** придавки: упатуваат на некој друг предмет.
На пр.: **училишно** свонче;
- 3. Бројните** придавки го означуваат односот на предметите по ред.
На пр.: **прв**, **втор** ред, **трета** клупа;
- 4. Заменските** придавки се изведени од заменки и многу наликуваат на нив.
На пр.: **моето** куче, **негова** кука.

На пример: **брз** и **тимски** играч, **силен** ветер, **спортски** натпревар, **подобра** екипа, **натпреварувачки** дух.

Правило: Граматичките својства на придавките се исти како на именката до која обично стојат и на која се однесуваат. Тоа значи дека родот и бројот на придавката зависат од родот и бројот на именката.

Пример: Мојата баба прави најубав ајвар во нашето мало маало.

придавка = именка
женски род
еднина

придавка = именка
машки род
еднина

придавка + придавка = именка
среден род
еднина

Согледај и заклучи!

- ▶ Придавките и именките имаат исти граматички категории (род и број);
- ▶ Обично прво стои придавката, а потоа именката (на пр., мала сала, убаво дете, црвена клупа);
- ▶ Една именка може да биде определена од повеќе придавки (на пр., голема шарена топка, бело бушаво маче).

Вежби

Најди ги именките и придавките во следните реченици! Определи ги категориите на именките и придавките! Определи на кој вид именки и на кој вид придавки припаѓаат!

1. Фудбалот и кошарката се тимски спортови, а тенисот е индивидуален спорт.
2. Мојот другар тренира атлетика, а мојата другарка се занимава со гимнастика.
3. Момчињата и девојчињата ја шутираа фудбалската топка во голот.
4. Брзиот кошаркар ја фрли топката.
5. Здравниот спорт е корисен за младите.
6. Тимскиот дух носи победа.

Примери

Сакам да читам, ама спортот е постојано во моите мисли.

- **Именки:** фудбал, кошарка, играч, тренер, публика, стадион, натпревар, тим, успех, победа...
- **Придавки:** спортски, млад, енергичен, победнички, здрав, тимски, голема, успешен, вреден, голем...

- Направи парови од именка и придавка! Внимавај на родот, бројот и определеноста!

На пример: фудбалска топка, тежок ранец, успешен ученик.

Спореди ги топките и опиши ги со неколку придавки!

Граматика во акција

Да се потсетиме од тема 1:

СТЕПЕНУВАЊЕ НА ПРИДАВКИТЕ: Само за описните придавки. На пример, некој предмет може да биде мал, некој да е уште помал, а некој во споредба со другите да е најмал. Тие изразуваат некое својство на предметот кое може да биде застапено во помал или поголем степен.

Формите за степенување се:

- **ПОЗИТИВ** – основната форма на придавката (добар).
На пр.: Тој е добар ученик.
Со основната форма (позитив) се образуваат два споредбени степени:
 1. **КОМПАРАТИВ** – кога се споредуваат два предмети. Се образува со ПО- (На пр.: Џан е подобар ученик од Горан).
 2. **СУПЕРЛАТИВ** – кога се споредува еден со повеќе предмети. Се образува со НАЈ-. (На пр.: Тој е најдобар ученик во одделението).

Важно

- Поголем степен се гради со зборот **по-** (**компаратив**), а најголем степен со **нај-** (**суперлатив**)
- **ПО-** и **НАЈ-** се пишуваат заедно со придавката.

Важно!

Примери:

мало – помало – најмало, голема – поголема – најголема, убав – поубав – најубав,
млад – помлад – најмлад.

Вежбај!

Која форма од придавката што е во загради треба да стои во примерите?

1. Тој е ____ (среќен) од мене.
2. Денес сум ____ (добар) од вчера.
3. Таа е ____ (весел) во класот.
4. Мојата торта е ____ (убава) од сите.

Вежба

1. Напиши ги примерите во тетратка и пополни ги со соодветни придавки!

Јана е _____ и _____ ученичка. Со неа учат _____ другари, Арбен и Лејла. Арбен во _____ време сака да спортува. Лејла е _____ другарка, секогаш го одржува својот збор. Таа е другарка и на Јана и на Арбен. Сите по часовите одат во _____ парк. Се договараат за _____ задачи.

2. Со помош на **придавките** вредна, вреден, исполнителна, исполнителен, одлична, одличен, добра, добар, најдобра, најдобар, подобар, подобра, **опиши ги Јана, Лејла и Арбен!**

Јана е _____.

Лејла е _____.

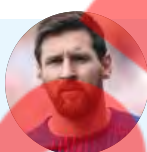
Арбен е _____.

3. Состави реченица со една именка и една **придавка**! На пример: Силниот играч постигна важен гол.

4. Креативна активност: Измисли **спортска реклама** или **слоган** користејќи најмалку две именки и две придавки!

На пример: **Здрав спорт – силни младинци!**

Спортски легенди и нивните дела

Пеле и Лионел Меси (фудбал) – Пеле со години го воодушевуваше светот со својата игра и освои три светски титули. Денес, Меси постигнува многуголови, а со последниот гол на Светското првенство во Катар стана еден од најголемите шампиони. Овие фудбалери го обединија светот преку фудбалот.

Мајкл Џордан (кошарка) – Џордан со години ги победуваше противниците на теренот. Тој никогаш не се откажуваше и фрлаше кон кошот дури и кога беше болен. Со последниот победнички кош за Чикаго булс во 1998 година, ги инспирираше луѓето ширум светот да веруваат во себе.

Новак Ѓоковиќ (тенис) – Тој постојано победува на теренот. Со својата сила и дисциплина го направи тенисот подобар. Секој трофеј покажува дека е меѓу најдобрите тенисери.

Задача

Истражи за некоја спортска легенда од Македонија, на пример, Дарко Панчев, Шабан Трстена, Атина Бојаџи, Кирил Лазаров, Тодор Гечевски, Артим Шакири, Горан Пандев и други.

Нови зборови

магија – збир од дејства за кои се верува дека имаат натприродна моќ;
титула – звање кое го носи лице од определна социјална положба: гроф, барон, кнез; 2. академска титула, пример доктор на науки.;
шампион – победник во спортски натпревар;
препрека – што спречува нешто;
димензија – простирање на телата (по должина, ширина, височина);
ментална сила – сила на умот;

Глаголи – двојки (несвршени и свршени)

освојува – освои;
обединува – обедини.

Граматика во акција

Според категоријата **вид**, глаголите во македонскиот јазик може да бидат глаголи од **несвршен вид** и глаголи од **свршен вид**. Со несвршените глаголи се искажува дејство што е во процес, се одвива, а свршените глаголи означуваат дејство во неговата заокруженост. Во јазикот, тоа изгледа вака: **чита** : прочита, **гледа** : погледна. Читам книга, а веќе имам прочитано две.

а) Несвршени глаголи – означуваат дејство кое трае, кое се одвива, кое не е завршено. На пример: чита, пее, плива.

Несвршени се и таканаречените **повторливи глаголи**. Тие означуваат дејство што се одвива во прекини, но се повторува.

На пример: прелистува, превртува, прескокнува.

б) Свршени глаголи – означуваат дејство кое го сфаќаме како целосно завршено.

На пример: прочита, испее, исплива.

Примери

НЕСВРШЕН (незавршено не трајно)	СВРШЕН (завршено дејство)	Пример во потврдни и во одречни реченици
освојува	освои	Тимот освојува бодови, а вчера го освои купот.
фрла	фрли	Играчот долго фрлаше , но не ја фрли топката точно.
постигнува	постигне	Тој често постигнува голови, но денес не постигна ни еден.
победува	победи	Нашиот тим постојано победува , па победи и денес.

Прочитај го текстот и најди ги глаголите!

На улица имаше натпревар во трчање. Алекс трча низ паркот, се натпреварува со другите и победува. По трката тој се радува, а пријателите му аплаудираат. Енергијата е голема и сите сакаат да учествуваат повторно. Алекс се чувствува среќно и мотивирано за нови предизвици.

Замисли дека си на натпреварот! Напиши 3 кратки реченици користејќи ги глаголите **трча**, **победува** или **се натпреварува** во сегашно време.

Напиши ги следниве глаголи во минато време!

трча, се натпреварува, победува, фрла, аплаудира.

Да заклучиме!

Минато определено време – означува заокружено, целосно опфатено, засведочено дејство (во присуство или со учество на оној што зборува) во еден определен момент во минатото.

За минато определено несвршено време:

еднина		множина	
1. л.	-в	1. л.	-вме
2. л.	-ше	2. л.	-вте
3. л.	-ше	3. л.	-а/-ја

За минато определено свршено време:

еднина		множина	
1. л.	-в	1. л.	-вме
2. л.	/	2. л.	-вте
3. л.	/	3. л.	-а/-ја

Примери:

Јас **читав** книга, а Јован **гледаше** телевизија.

Јас ја **прочитав** книгата, а Јован го **изгледа** филмот.

Вежба 1 Дополни ги речениците со соодветниот глагол од двојката скока/скокне, додава/додаде!

- Кошаркарот цел натпревар високо _____, но во последниот момент _____ највисоко за да го блокира ударот.
- Бесим постојано ја _____ топката на соиграчите, а штом ја _____ на Лука, тој веднаш даде гол.

Вежба + Менувај ги по лица глаголите **скока**, **скокна**, **додава**, **додаде**! Потоа, со нив, напиши по една реченица!

Вежба 2

Дополни ги празните линии така што ќе ги употребиш сите наброени зборови: кошарка, фудбал, ракомет, одбојка, гимнастика!

Јас сакам да играм _____.

_____ е многу популарен спорт.

Таа тренира _____.

Ние играме _____ на часовите по спорт.

_____ помага за добра кондиција.

Задача

Пополни ги речениците со точниот збор од заградите!

(сака, постигнува, има, нема, кошарка, фудбал, ракомет, одбојка, гимнастика, активен, неактивен)

Јас _____ да играм _____ секој ден.

Спортист што редовно тренира, _____ добра кондиција.

Ученик што не се движи, _____ кондиција и е _____.

Петар _____ добри резултати во _____.

Таа е многу _____, затоа тренира _____ секоја недела.

Оној што не сака спорт е _____, а оној што е _____, секогаш се забавува на натпреварите.

Марко _____ да игра фудбал, но со труд и вежбање тој секогаш _____ успех.

Мојот омилен спорт е _____, затоа _____.

Прочитај ги следниве реченици и наведи која порака според тебе е најважна за спортот!

Играј, победувај!

Биди активен, живеј здраво!

Спортот е енергија, енергијата си ти!

Играј со срце, постигнувај со труд!

Вежба +

Прочитај ги речениците! Која реченица не е точна според значењето?

Објасни ги одговорите! Напиши ги точно речениците за кои смета дека не се точни!

Спортот не е забавен.

Брза храна и слатки напитоци се добри за секој спортист.

Прекумерното јадење може да се замени со спорт.

Спортот е најдобриот пријател на секоја диета.

Најмногу енергија имаат спортистите што јадат многу.

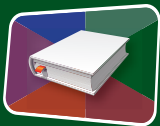
„Редовно вежбај, храни се здраво и никогаш не се откажувај!“

Како до добро здравје?

Прочитај на линкот: <http://bit.ly/4jAbVTX>

ШТО
НАУЧИВ ДЕНЕС?

Природа

Разговараме

Природата е насекаде околу нас. **Водата** тече низ реките, езерата и морето и ја одржува животната рамнотежа. Дождот ја полни **почвата** и им помага на растенијата да растат.

Земјата ни нуди почва за растење, планини и карпи.

Воздухот е најважен за животот, а **сончевата светлина** го осветлува денот и им овозможува на растенијата да вршат фотосинтеза. Животните, човекот и растенијата со своите улоги активно учествуваат во сè што значи одржување на животот.

- ✓ Каде се наоѓа природата?
- ✓ Што прави водата во реките, езерата и морето?
- ✓ Како им помага дождот на растенијата?
- ✓ Што ни нуди земјата?
- ✓ Зошто е воздухот важен за животот?
- ✓ Каква улога има сончевата светлина за растенијата?
- ✓ Кои суштества активно учествуваат во одржувањето на животот?
- ✓ Според текстот, како работат заедно сите елементи на природата?

Да зборуваме на македонски!

Дискусија

Природата е извор на животот

Средба со природата

Ајша, Фатих, Бекир и Ермира одат на прошетка во природа. Патот е опкружен со зелени ливади, високи дрвја и цвеќиња. Птиците пеат, а ветерот носи свежина. Убавина.

Додека шетаат, одеднаш почнува **дожд** иако сонцето е на небото. Се појавува **виножито** со сите свои бои. Децата се радуваат и танцуваат по ливадата, се смеат и уживаат на летниот дожд. Целата природа се радува со децата.

Но среќата не трае долго. **Виножитото** полека исчезнува, се појавуваат сиви облаци, и небото потемнува. Почнува силно **невреме**. Децата трчаат низ полето, ги чувствуваат капките **дожд** на главата и грбот, по голите нозе.

Стигнуваат до мала куќичка сред полето и застануваат на покриената мала тераса.

Грми, молњите осветлуваат сè околу нив, а **дождот** паѓа силно врз покривот.

Тие гледаат како природата им ги покажа својата сила и убавина.

- ✓ Кои деца одат на прошетка во природа?
- ✓ Како изгледа патот по кој одат децата?
- ✓ Што се случува додека децата шетаат, иако сонцето е на небото?
- ✓ Како реагираат децата кога се појавува виножитото?
- ✓ Што се случува со небото и облаците откако исчезнува виножитото?
- ✓ Каде се засолнуваат децата за време на невремето?
- ✓ На крајот, што сфаќаат децата за природата?

Нови зборови

природни појави;
дожд;
виножито;
невреме;
молња;
небо;
облаци.

Објаснуваме, толкуваме

За нивното значење, нека ви помогне наставникот или следниов линк:

<https://makedonski.gov.mk/>
 – Толковен речник на македонскиот јазик

природа, екологија, магла, град, виножито, невреме, грми, грмење, сека/светка, врне/заврна дожд, вее снег, мраз, клима, промени, дише, користи, мисли, шета, ужива, разгледува, патува, се шета...

Разговараме

- ✓ Кој треба да се грижи за природата?
- ✓ Дали луѓето доволно се грижат за природата?
- ✓ Дали во училиштето има активности за заштита и уредување на твојата околина?
- ✓ Како се грижиш ти за природата?

Да зборуваме на македонски!

Дискусија Време

- ✓ Какво време сакаш најмногу?
- ✓ Какво е времето денес?
- ✓ Опиши кое годишно време е најомилено за тебе! Зошто го сакаш посебно?

На пример: За мене летото е најубаво годишно време затоа што сакам кога грее сонце. Повеќе сакам да шетам во лето отколку во зима. Сакам да одам на планина и на море. Најдобро ми е кога патувам со моите роднини, па затоа одвај чекам да дојде летото.

Природни појави

Магла: Згусната водена пареа што се создава ниско во атмосферата и ја намалува видливоста. Од густата магла не можеше да си го најде патот за дома.

Град: Зафрзати капки дожд кои паѓаат како мали (или големи) ледени топчиња. Може да биде опасен за земјоделските посеви, но секогаш предизвикува изненадување.

Виножито (суница): Атмосферска појава во форма на лак од бои што настанува со прекршување на сончевите зраци врз дождовните капки.

Грми/Грмење: Создава силен звук при светнување на молња. Ноќеска грмеше, ама не заврпа.

Сека/светка: Брза и блескава светлина која го пресекува небото во дел од секундата. Тоа е електрично празнење пред грмење.

Мраз: Вода во цврста агрегатна состојба, замрзната вода.

Санта мраз. Лимонада со мраз. Во чашата стави три парчиња мраз.

Невреме: Лошо време, студ, силен дожд, ветар и сл.

Ако фати некое невреме, не ќе можеме да се вратиме. Надвор беснее невреме.

Врне/врнење: Паѓање дожд. Врнењето е неопходно за животот на растенијата и за свежината на воздухот.

Вежба

Кои зборови треба да стојат на празните места?

Наутро низ градот се шири густа _____.

Кога има силен ветер и дожд, тоа се нарекува _____.

За време на летниот дожд се слуша силно _____.

Во есен почнува да паѓа силен _____, а низ улиците тече вода.

Граматика во акција

НЕЛИЧНИ ГЛАГОЛСКИ ФОРМИ – не се менуваат по лица. Во македонскиот јазик се разликуваат следниве нелични глаголски форми:

1. Глаголска л-форма; 2. Глаголска именка; 3. Глаголска придавка; 4. Глаголски прилог.

Глаголска л-форма – (глагол + -л, -ла, -ло, -ле): играл, играла, играло, играле.

Зборовите завршуваат на:

-Л (машки род еднина): трчал, учел, читал, зборувал;

-ЛА (женски род еднина): трчала, учела, читала, зборувала;

-ЛО (среден род еднина): трчало, учело, читало, зборувало;

-ЛЕ (за сите три рода во множина): трчале, учеле, читале, зборувале.

Глаголски прилог – невршен глагол + -ЈЌИ (трч'ајќи, чит'ајќи, сед'ејќи, зборув'ајќи, пе'ејќи)

Глаголската именка се образува од глаголи коишто се во невршен вид. Глаголската именка означува име на дејство, а се однесува како именка, има род, множина и се членува.

На пример: носење, викање, плетење, читање, седење, пиење, јадење.

јаде: јадење (еднина, среден род); јадења (множина);

членувана форма, во еднина: јадењето, јадењево, јадењено;

членувана форма во множина: јадењата, јадењава, јадењана.

Да зборуваме на македонски!

Дискусија
Природни појави

Што сакаш повеќе, дожд или снег?
Што сакаш повеќе, лето или зима?
Што сакаш повеќе, виножито или топол ветер?
Посочи по две причини за својот избор!

Глаголска придавка е преодна форма меѓу глагол и придавка, нелична глаголска форма која не се менува по лица (како глаголот). Разликува род, број и член.
На пример: Таа беше одбрана за трката. – Орхан беше ценет работник.

Се образува со глагол + наставките:

за еднина: за множина во сите три рода:

-Н (м. р.), -НА (ж. р.), -НО (ср. р.)

-НИ

-Т (м. р.), -ТА (ж. р.), -ТО (ср. р.)

-ТИ

На пример:

еднина

купен, слушан, прочитан (м. р.)

купена, слушана, прочитана (ж. р.)

купено, слушано, прочитано (ср. р.)

слушнат, паднат (м. р.)

слушната, падната (ж. р.)

слушнато, паднато (ср. р.)

множина

купени (м., ж., ср. р.)

слушани (м., ж., ср. р.)

прочитани (м., ж., ср. р.)

слушнати (м., ж., ср. р.)

паднати (м., ж., ср. р.)

На пример:

Подароците може да се купени или направени.

Направените подароци носат поголема радост.

Саканата баба дошла на гости.

Паднатите лисја шушкаа под нашите нозе.

Вежба 1 Определи го видот на неличната глаголска форма!

1. Грми → грмење _____
2. Врне → Врнење _____
3. Замрзне → Замрзнато _____
4. Замагли → Замаглено _____
5. Сека → Секање _____

Вежба 2 На празните линии напиши една од понудените глаголски придавки: **сретнато, падната, купено, научената!**

Под нозете ни шушкаа паднатите лисја. (падна + ти + те (член))

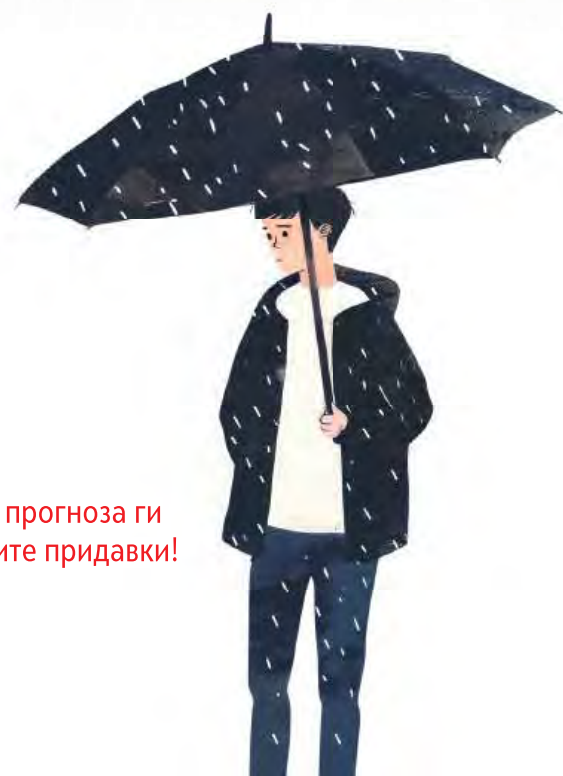
На пример:

1. Да не си _____ од Марс?
2. Имам _____ таква тетратка.
3. Немам _____ таков другар како него.
4. _____ лекција лесно се раскажува.

Вежба 3 Со помош на информации од интернет, напиши ја временската прогноза во **твое** место на живеење за наредните три дена!
Нека ти помогнат посочените симболи за метеоролошки појави!

- ■ **Магла** – магливо/замаглено
- ■ **Врне дожд** – врнежливо/врнење
- ■ **Облачно** – заоблачено
- ■ **Ветровито** – дува ветер/дување
- ■ **Сончево** – грее сонце/греење
- ■ **Грмежи** – грми/грмење
- ■ **Снег** – вее снег/снежно
- ■ **Облаци** – убаво време/ведро

✓ Провери дали во зборовите за временската прогноза ги препозна глаголските именки или глаголските придавки!

Вежба 4

Состави дијалогска форма според посочениот пример!

Дијалог: Какво е времето?

Ајша: Фатих, какво е времето денес?

Фатих: Денес е сончево, но има и облаци на небото.

Бекир: Јас забележувам дека на планината има магла.

Ермира: Можно е подоцна да почне да врне дожд.

Ајша: А по дождот можеби ќе се појави виножито.

Фатих: Да, природата секогаш може да нè изненади.

Ајша: Фатих, какво е времето денес?

Фатих: Денес е сончево, но се појавуваат облаци.

Бекир: Јас гледам дека на планината има магла.

Ермира: Исто така, можеби ќе почне дожд подоцна.

Ајша: А по дождот, можеби, ќе се појави виножито!

Фатих: Да, природата секогаш нè изненадува.

Задачи по избор

Избери една од понудените задачи, а одговорите претстави ги на наредниот час!

- Избери една твоја училишна активност за грижа и зачувување на природата и животната средина! **Опиши ја твојата улога!**

1. Продолжи го почнатиот текст и дај му наслов!

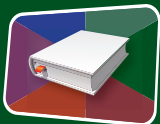
.....

Утринското сонце го осветлуваше зеленилото на ливадата. Воздухот беше свеж, а низ дрвјата се слушаше песната на птиците. На небото се појавија бели облаци, а низ долината имаше густа магла. Во далечината се слушаше грмење, а капки дожд почнаа да паѓаат.

2. Претстави ја активната во која си учествувал/а, а била посветена на активности за заштита на природата!

3. Истражи кои се трите најголеми причини за глобалното загадување и затоплување!

Екологија, заштита на природата, глобално затоплување

Вежба

Работи во група! Одговори на прашањата и собери ги поените, потоа прочитај го толкувањето на другата страница.

КВИЗ – Колку ја сакаш природата?

Поени: а) = 5 б) = 3 в) = 1

1. Дали ги сакаш часовите по Биологија?

- а) Да, се запознавам со живиот свет.
- б) Одвреме-навреме.
- в) Не ми значат ништо.

2. Дали ти се случува да поминеш низ некој парк?

- а) Да.
- б) Да, само ако брзам.
- в) Не, тоа не ми се случило никогаш.

3. Дали си член на некој клуб на извидници или екологисти?

- а) Да.
- б) Не, но сакам да бидам.
- в) Никогаш не сум бил/а.

4. Дали оставаш траги на несовесно однесување во природата?

- а) Да, бидејќи мислам дека е во ред.
- б) Понекогаш.
- в) Не.

5. Кога си на излет, дали ги собираш отпадоците?

- а) Секогаш.
- б) Само ако има канта за отпадоци.
- в) Не го правам тоа постојано.

6. Дали им помагаш на домашните околу грижата за зеленилото во дворот и околината?

- а) Се трудам колку што можам.
- б) Понекогаш се досетувам и им помагам.
- в) Не.

7. Што чувствуваш кога ќе поминеш покрај некоја загадена река или парк?

- а) Тага, бес.
- б) Страв.
- в) Таква глетка не ми привлекува внимание.

Од 8 до 18 поени

Ти ги фрлаш отпадоците од гумите за цваќање на улица. И други отпадоци може да ти се „лизнат“ од рацете. Ти си пример за лице кое не се грижи за зачувување на животната средина. Крајно време е да сфатиш дека здравата животна средина е драгоценост и потребна за човекот.

Совет: Потруди се да ја заштитиш природата, таа ќе ти врати!

Од 18 до 30 поени

Престојот во природа за тебе е доживување, а твоите постапки се поен плус во борбата за зачувување на животната средина. Сепак, понекогаш поради мрзливост, знаеш да ги прекршиш еколошките правила. Тогаш се оддалечуваш од природата и таа веќе не ти е толку блиска.

Совет: Внимавај на постапките, ти можеш да бидеш вистински пример за околината!

Повеќе од 30 поени

Твојата еколошка свест е на високо ниво. Ти си вистински екологист кој ја сака природата. И уште нешто што е многу важно – во рамките на твоите можности, се трудиш да им бидеш пример и да ги поттикнеш другите кои не мислат така и не се однесуваат совесно кон природата.

Браво! Така се сака и се одржува здрава животна средина и природа!

Разговараме

- ✓ Според резултатите од тестот, дали имаш развиена еколошка свест?
- ✓ Дали е чиста животната средина во која живееш?
- ✓ Кој треба да ја чува?
- ✓ Што значи зборот екологија?

Читање со разбирање

Претвори ја училницата во мал театар! Седни во круг и драматизирај го дијалогот!

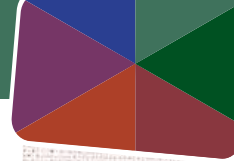
Планетата Земја е во наши раце

Јане: Деца, погледнете колку ѓубре има во паркот! Јас сум тажен кога ја гледам природата ваква.

Ахмет: И јас сум загрижен, Јане. Луѓето како да забораваат дека ова е наш заеднички дом. Тие не се внимателни со отпадот. Ние сме екологисти и знаеме дека сите живи суштества (луѓе, животни и растенија) сме поврзани во еден дом – природата и сите треба да си помагаат (екосистем). Ако еден дел се загади, страдаме сите.

Наставничката: Знаете ли зошто ѝ е жешко на Земјата? Глобалното затоплување е појава од која планетата полека станува сè потопла. Ова се случува затоа што фабриките и автомобилите испуштаат многу гасови кои ја задржуваат топлината околу Земјата. Тоа се вика ефект на стаклена градина.

Мила: А, кои се последиците?

Наставничката: Со топењето на мразот и поларните мечки го губат својот дом. Зимите стануваат пократки и со помалку снег. Настануваат временски промени. Почести поплави, силни ветрови и големи суши.

Мила: Многу страшно за иднината и пак тешко ни оди да научиме дека и ние **не сме** среќни, ниту пак, сме сопственици на природата. Треба да ѝ помогнеме.

Лејла: Гледај, на она дрво веќе нема мразулци, иако е зима. Јас **сум убедена** дека тоа е знак на глобалното затоплување.

Наставничката: Така е, Лејла. Мојата порака добро **е сфатена**, планетата Земја е како мал немоќен пациент кој има покачена температура.

Јане: Да наставничке, но ние **сме сигурни** дека можеме да помогнеме! Знаеме дека секојдневното однесување **на луѓето** може да ѝ наштети на Земјата преку загадување на воздухот, водата и почвата. За да ја заштитиме, треба да ги следиме трите златни правила (три Р): Редуцирај: Троши помалку вода и струја; Селектирај – Рециклирај: **Одделувај** го отпадот (хартија, пластика, стакло) во посебни канти; Реупотреби: Наместо пластично кесе, користи платнена торба.

Ахмет: Да! Ти **си одлична** во рециклирањето, а јас **сум решен** секогаш да ги гасам светлата.

Лејла: Има надеж и верувам дека ако сите **сме одговорни**, природата ќе биде повторно здрава. Ние **сме** нејзините најдобри пријатели, ќе бидеме чувари, а не загадувачи!

Разговараме

- Факт е дека просечната температура на Земјата се зголемува секоја година. Што треба да се преземе за да се намали овој пораст?
- Кои се причините за загадувањето на воздухот, почвата, реките, езерата и океаните?
- Кои се последиците од сечењето на шумите?
- Зошто здравјето на човекот претставува најголемо богатство?
- На крај, одговори на прашањето!
- Кое од овие прашања е најважно и зошто?

Нови зборови

Екологија – наука која ја проучува врската меѓу живите организми и нивната околина.

Екосистем – заедница на растенија, животни и околината во која живеат, кои меѓусебно влијаат едни на други.

Објаснуваме, толкуваме

Редуцира – Намали/Штеди: Троши помалку вода и струја. Штеди струја, вода.

Селектира – Изделува според некоја особина. Одделувај го отпадот (хартија, пластика, стакло) во посебни канти.

Рециклира – Постапка со која старо се преработува во ново за повторна употреба; употреби стар, веќе користен материјал. Наместо пластична ќеса, користи платнена торба.

Обновливи извори: Енергија од сонцето и ветерот која не ја загадува околината.

Озонска обвивка: „Штитот“ на Земјата кој нè брани од силното сонце.

Граматика во акција

Да се потсетиме!

Форми на помошниот глагол **СУМ** во сегашно време:

еднина

множина

1. л. јас **сум**

1. л. ние **сме**

2. л. ти **си**

2. л. вие **сте**

3. л. тој, таа, тоа **е**

3. л. тие **се**

Глаголска СУМ конструкција – една од сложените глаголки форми на македонскиот јазик. Таа се образува со помош на **помошниот глагол сум** и со **глаголска придавка**.

сум конструкција

Јас **сум запишан** на ракомет.

Пом. гл. сум

Гл. придавка

- ✓ Ти **си дојден** пред нас.
- ✓ Вие **сте решени** да го запрете глобалното затоплување.
- ✓ Додека сме сложни, природата **е безбедна**.

Научи повеќе!

Глаголот **СУМ** е несвршен, но ја има и свршената форма: **БИДЕ**. Свршените глаголи не образуваат сегашно време, но формите од сегашно време ги употребуваме при градење на идно време и во да-конструкции.

еднина

1. л. (ќе, да) бидам
2. л. (ќе, да) бидеш
3. л. (ќе, да) биде

множина

1. л. (ќе, да) бидеме
2. л. (ќе, да) бидете
3. л. (ќе, да) бидат

Важно!

Одречните форми се прават со негацијата НЕ/НЕМА ДА пред формата од помошниот глагол СУМ.

Јас **(не) сум** добар екологист.

Јас **(не) ќе бидам** добар екологист. = **(нема да бидам)**

Важно!

Вежба 1

✓ Пополни ги празните места со точната форма на глаголот **сум**!

1. Јас _____ внимателен со отпадот.
2. Земјата _____ налутена на луѓето.
3. Ние _____ заштитени од сонцето.
4. Вие _____ екохерои!
5. Ти _____ заштитник на природата.
6. Реките _____ загадени од пластика.
7. Сонцето _____ наш извор на енергија, а Земјата _____ нашето најголемо богатство.

Задача 1

Работи во тим! На рециклирана хартија, како екозаклетва, напиши пораки низ кои ќе ги претставиш твоите ставови за заштита на природата! Внимавај речениците да бидат јасни, со можност за употреба на форми од помошниот глагол **СУМ**! Постерот закачи го на видливо место во училницата!

Предлог:

Оваа заклетва може да се отпечати на рециклирана хартија и секој ученик да го потпише своето име под неа. Така, таа станува ваш прв „Екодоговор“.

Читање со разбирање

Во градината на баба...

Во градината на баба секогаш има многу работа, но и многу убавина. Напролет, таму има расцветани јаболкници и свеж мирис во воздухот. Баба вели дека во нејзината градина нема што нема, едноставно има сè.

Кога е лето, во бавчата има црвени домати и зелени пиперки. Баба ме учи дека во природата има ред – ако се грижиш за неа, таа ќе ти даде здрави плодови.

Сега е зима. Во градината веќе нема цвеќиња, на гранките нема лисја, но има убава бела покривка од снег. На стреите од куќата има долги мразулци кои им даваат посебна убавина. Иако е надвор студено и нема сонце, во срцето на баба секогаш има топлина и љубов за сите нас.

Вежба

Што има во градината во лето?

Зошто во зима нема цвеќиња?

Што има на стреите од куќата кога е многу студено?

Во текстот најди ги сите реченици во кои се употребени зборовите ИМА и НЕМА!

Граматика во акција

Сложени глаголски форми со ИМА/НЕМА

Пример 1

1. Имам голема бела ташна.
2. Јас имам пенкало, немам молив.
3. Ние имаме топло лето и ладна зима.

Пример 2

1. Ние имаме направено многу грешки.
2. Јас имав слушнато за тоа место.
3. Јас немам видено толку деца на едно место.

Примерите во двете колони ни покажуваат дека нешто се има или нешто се нема. Разликата е во нивната форма и во нивниот состав.

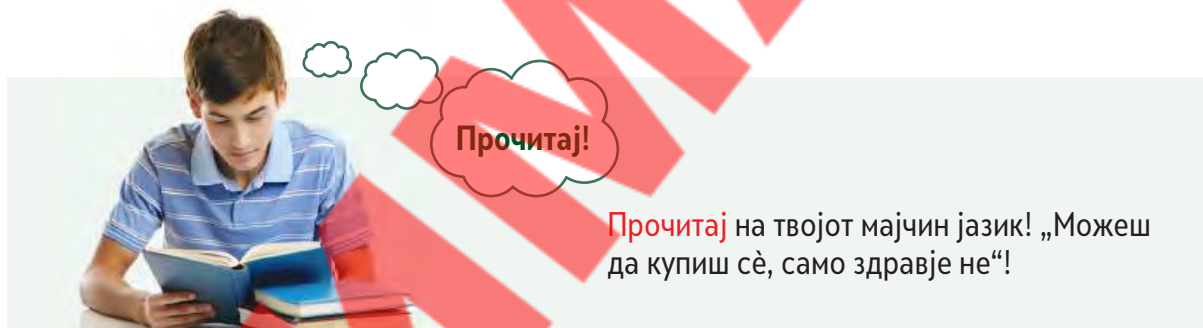
- ✓ Во примерите од колона 1, лесно се забележува дека глаголските форми со ИМА/НЕМА се составени само од еден збор, па затоа е проста глаголска форма.

- ✓ Во втората колона во примерите 2, се забележува дека глаголските форми се составени од два збора: од **ИМА/НЕМА** и **ГЛАГОЛСКА ПРИДАВКА** во **среден род**. Таквите примери влегуваат со сложена глаголска форма на македонскиот јазик која се нарекува **ИМА/НЕМА КОНСТРУКЦИЈА**. Глаголите се менуваат во сите лица во различни времиња. Како помошен глагол во сложени форми од типот: има купено, имаме купено, имал купено итн. ги означува временските и начинските категории на **дејството означено со глаголската придавка**. Таа книга и јас ја имам купено. Имам отидено многупати кај нив на гости.

Вежби

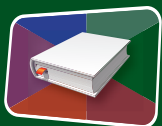
Дополни ги речениците!

- ✓ Во есен во градината _____ (има/нема) жолти лисја.
- ✓ Ако не врне дожд, во почвата _____ (има/нема) влага.
- ✓ Емре секогаш _____ (има/нема) петка по Македонски јазик.
- ✓ Учениците _____ имаат/немаат план за екоакција.
- ✓ Нашето училиште _____ има/нема чист двор.
- ✓ Имаме/немаме _____ развиена еколошка свест за чиста животна средина.

Задачи

1. Напиши прашања во врска со планирани еколошки активности во училиштето! Избери личности кои можат да ти помогнат во реализацијата (градоначалник, директор, наставници, родители, ученици и др.)! Со нив направи интервју (разговор за јавноста)! Претстави ги резултатите во училиште!
2. За подигнување на еколошката свест изработи еколошки постер, екофлаер, напиши екопорака или еколошка песна! Претстави ги на некоја еколошка акција!
3. Работи во група! На хамер нацртај едно дрво и исечи листови за секој ученик. На листот напиши една активност што ќе ја направиш за да ја заштитиш природата (на пример: „Ќе го изгаснам светлото кога излегувам од соба“). Закачи ги ливчињата на дрвото кое веќе е нацртано!

Култура и уметност

Читање со разбирање

Патување низ светот на уметноста

Уметноста и културата се начини на кои луѓето ги изразуваат своите идеи, чувства и мисли. Културата ги поврзува луѓето и ни покажува како да живееме заедно.

Секојдневно се среќаваме со уметноста и културата во училиште, во книги, музика, филмови, театар или во музеи. Уметноста ни помага да го разбереме светот и другите луѓе.

Продукти на уметноста и културата се слики, скулптури, музика, книги, филмови, концерти, претстави, спотови. Тие ни носат знаење, инспирација и радост. Носат уживање во убавото.

Задача

Направи истражување кои се најпознатите уметници кои имаат кариера во светските културни центри (на пример, најди информации за пијанистот Симон Трпчески, за гитаристот Влатко Стефановски за успехите на познати македонски филмови, за *Танец* и слично)!

Нови зборови

култура – збир на сите вредности на човекот;

уметност – врвно мајсторство во нешто;

зрачи – многу свети;

инспирација – внатрешен порив за нешто, поттик;

невидлив – што не може да се види;

клавиш – копчиња на хармоника;

вечност – нешто што долго трае;

дејност – опфат на работа;

сведочи – потврдува нешто;

освојува – заземе;

фестивал – културна приредба;

противник – лице што се спротивставува на нешто;

ракоплеска – плеска со рацете, аплаудира во знак на одобрување или на пофалба. Сите ракоплескаа. Публиката ракоплескаше.

Разговараме

Наброј ги уметностите што ги знаеш! Која уметност ја сакаш најмногу? Зошто?

Задача

- ✓ Наброј ги твоите омилен музички групи и пејачи!
- ✓ Наброј ги музичките инструменти што ги знаеш!
- ✓ Наброј ги традиционалните инструменти во твојата национална музика!
- ✓ Колку од нив се слични или исти со традиционалните музички инструменти во македонската музика?

Граматика во акција

Потсети се!

Предмет или **објект** во реченицата е еден од деловите на реченицата. Врз него поминува глаголското дејство.

Марко јаде јаболко. (Марко е подмет, вршител на дејството, јаде е прирок (самото дејство), а јаболко е предмет врз кој поминува дејството. Што јаде Марко? = јаболко. Овој предмет е **директен** и најчесто стои веднаш до глаголот (прирокот во реченицата). **Што јаде Марко?** = Јаде **јаболко**.

Индиректен предмет е реченичниот член кон кој е **упатено**, насочено глаголското дејство или е цел на дејството. Со него секогаш се употребува **предлогот НА** поради што уште се вика и НА предмет. **Се наоѓа со прашањето: кому? (на кого?)**

Пример:

Јас му ја дадов книгата на Јован.

Кому ја даде книгата? = **на Јован** (индиректен предмет).

- Една од најважните карактеристики на македонскиот јазик е **удвојувањето** на предметот (се јавува двапати: со именски збор (именка, придавка, заменка, број) или долга заменска форма и кратка заменска форма).
- **Индиректен удвоен предмет** значи дека сме го употребиле предметот и кратката заменска форма.
- Долги и кратки заменски форми за индиректен предмет се:

еднина

1. л. јас: мене, ми
2. л. ти: тебе, ти
3. л. тој: нему, му
таа: нејзе, ѝ
тоа: нему, му

множина

1. л. ние: нам, ни
2. л. вие: вам, ви
3. л. тие: ним, им

Лично-повратна замена: **себе, си**

На пр.: Јане **ѝ** подари цвет **на Сања**.

(на кого/кому му подари? – на Сања ѝ подари/нејзе ѝ).

Му рече **нему**? На кого/Кому му рече? = нему

Им зборувааше **на гостите**. На кого?/Кому?

Ние му дадовме (нему).

Вчера им се јавив (ним).

Вежби

1. Поврзи за да биде точно!

Личност / Предмет	Заменка	Глагол
На природата (женски род)	му	помагаме
На уметникот (машки род)	ви	се воодушевуваме
Вам (множина)	ѝ	аплаудираме

2. Дополни ги речениците со соодветната замена!

- ▶ Струјата _____ беше најголема страст на Никола Тесла.
- ▶ Да го преплива Ла Манш _____ беше голема желба на Делфина.
- ▶ Музиката _____ даваше сила на Тоше Проески и Симон Трпчески.
- ▶ Уметникот _____ додава по некоја тајна на секоја нова слика.

Вежбај читање и прошири ги знаењата!

▶ Музички инструменти:

Пијано – инструмент со црно-бели клавиши кој може да произведе и многу нежни и многу силни тонови.

Виолина – жичен инструмент кој се свири со гудало и има многу емотивен и висок звук.

Гитара – има шест жици и е омилен инструмент за рок, поп и традиционална музика.

Тапани – ударни инструменти кои го одржуваат ритмот и му даваат сила на целиот оркестар.

Труба – метален дувачки инструмент со многу моќен и продорен звук кој се слуша надалеку.

Флејта – дувачки инструмент кој создава нежни, воздушсти тонови што потсетуваат на птичја песна.

Хармоника – инструмент со „мев“ што се шири и собира, и со клавиши или копчиња од двете страни.

Да зборуваме на македонски!

Дискусија

Ја сакам уметноста, го сакам спортот

Дали слушаш сериозна музика?

Каква музика сакаш повеќе? (џез, блуз, забавна, поп, класична, народна, панк, диско)

Дали сакаш да одиш на кино? Зошто?

Какви филмови најмногу сакаш? (криминалистички, документарни, хорор, историски, научна фантастика, комедија)

Дали сакаш да играш тенис?

Кој е твојот омилен спорт?

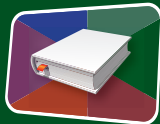

Задача

Одбери еден музички инструмент и еден спорт и објасни зошто ги избра!

Претстави го своето хоби преку стрип!

На следниот час претстави го пред сите ученици во паралелката!

Волонтирање

Читање со разбирање

Хуманоста е важна

Деновите пред Нова година поминаа толку брзо! Јас и моите другарки имавме многу за учење. Воопшто немавме време за ништо друго освен за секојдневните обврски и за обврските со нашето хоби.

Секоја од нас има различно хоби: моето е цртање, но сакам и да волонтирам во Црвениот крст и да помагам. Елсида и Сања, пак, обожаваат музика и спорт. Сепак, знаевме дека тоа не е пречка и **ќе бевме** среќни ако заедно направевме хуманитарна акција пред Нова година. Така корисно **ќе** го **искористевме** слободното време и **ќе** му **помогневме** на некого.

Не стигнавме, инаку **ќе организиравме** нешто корисно за нашето училиште. **Ќе направевме** акција, во која **ќе** ни **се придружеа** сите наши соученици. Ведран **ќе ја донесеше** својата гитара за да свири во дворот, а Сања **ќе испечеше** колачи за продажба. Јас, пак, знаев дека моите слики **ќе беа** одлични подароци за оние што **ќе донираа** средства за оние на кои им е најпотребно.

Со собраните пари **ќе** им **помогневме** на децата на кои им е најпотребно. Верувавме дека со тој гест **ќе** им ја **вратевме** насмевката на нивните лица.

Сега не можам ништо, но знам дека моите другари **ќе стореа** сè за да ја покажат својата хуманост на дело и да ми помогнат, исто како што и **јас ќе направев** сè за нив.

Нови зборови

хуманост, хуманитарна акција, хоби, волонтер, волонтира, Црвен крст, солидарен денар, донира.

Протолкувај ги со соучениците и наставникот!

Проверете го значењето на линкот: <https://makedonski.gov.mk/>

Разговараме

Одговори на прашањата!

Зошто не **се случила** хуманитарната акција? Со што биле зафатени учениците? Што можело да се случи доколку имало акција? Кој што **ќе направел**?

Граматика во акција

Минато-идно време е сложена глаголска форма. Со него се означува дејство кое е идно во однос на некој друг минат момент. Во однос на сегашниот момент, тоа означува минатост. Се образува со честичката **ќе** и минато определено несвршено време од глаголот. (**ќе + глагол во минато определено несвршено време**).

	вика	крои	пече
Јас	ќе викав	ќе кроев	ќе печев
Ти	ќе викаше	ќе кроеше	ќе печеше
Тој, таа, тоа	ќе викаше	ќе кроеше	ќе печеше
Ние	ќе викавме	ќе кроевме	ќе печевме
Вие	ќе викавте	ќе кроевте	ќе печевте
Тие	ќе викаа	ќе кроеја	ќе печеа

Ова време може да се образува и од несвршени и од свршени глаголи.

	викне	скрои	испече
Јас	ќе викнев	ќе скроев	ќе испечев
Ти	ќе викнеше	ќе скроеше	ќе испечеше
Тој, таа, тоа	ќе викнеше	ќе скроеше	ќе испечеше
Ние	ќе викневме	ќе скроевме	ќе испечевме
Вие	ќе викневте	ќе скроевте	ќе испечевте
Тие	ќе викнеа	ќе скроеја	ќе испечеа

Граматика во акција

- ✓ Одречната форма се образува со негацијата **НЕ** која стои пред целата глаголска форма, односно пред честичката **ЌЕ**: **не ќе извикав**.
- ✓ Одречни форми со истото значење се прават со глаголот **НЕМА** (во форма на трето лице еднина минато определено несвршено време) и **ДА**-конструкцијата: **немаше да извикам**.
- ✓ Ова време има слични значења со идното време. Неговото присуство посебно е забележливо во:
 - **условните реченици** за искажување **нереален услов** – дејство што поминало и веќе не може да се случи.
На пример: Да знаев, ќе кажев, Да бев подготвена, ќе одевме на прослава; и
 - речениците во кои се набројуваат **повторливи дејства** (едно по друго) што се случувале во минатото.
На пример: Ќе земев пари, ќе прошетавме, ќе купевме хамер, ќе се подготвевме.)

Вежби

1. Во следните реченици, употреби го глаголот во минато-идно време!

На пример: Јас (**сака**) да станам волонтер. Јас **ќе сакав** да станам волонтер.

Тие (**направи**) изложба во училиштето.

Ние (**купи**) инструменти за музичкиот кабинет.

2. Прочитај за Јаков, а потоа напиши и за себе!

Здраво, се викам Јаков. Јас сум професионален фудбалер. Секое утро станувам рано и одам да трчам по 5 километри. Потоа се враќам дома, се туширам и продолжувам со тренинзите. Дома се враќам доцна и многу сакам да читам.

Кажи за себе:.....

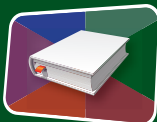
Твои позитивни особини се:

Твои слабости (негативни особини) се:

Задача **Мојот идеален проект**

Замисли си дека пред една година си имал неограничени финансиски средства. Што ќе направеше за своето училиште? Образложи со неколку реченици!

На пример: Јас ќе изградев нова еколошка градина во која ќе учевме на отворено...

Читање со разбирање

аградуваниот филм на кинофестивалот „Санденс“

„Содржи светови во една единствена,
убаво изработена, навидум едноставна приказна“
The New York Times

„Прекрасно“
Indiewire

Медена земја

Македонска музика и македонски филмови

Анкетите и македонската музика

Илина Велковска студира на Факултетот за музичка уметност и имаше задача да направи анкета за тоа колку луѓето сакаат да слушаат македонска музика.

На прашањето: „Дали сакате да слушате македонска музика и кои се вашите омилен пејачи?“, анкетираниите граѓани одговориле дека сакаат да слушаат македонска музика од сите жанрови: народна, поп, рок, турбо фолк. Според анкетата, најмногу се слушаат песните на Тоше Проески и на Каролина Гочева,

На прашањето „Која е првата песна што ви паѓа на ум?“, граѓаните ги истакнале: „Тајно моја“ (Проески) и „Две лири“ (Гочева) и други.

На прашањето „Дали сакате да одите на концерт?“, граѓаните одговориле дека сакаат да одат на концерт и тоа дури 90 проценти од анкетираниите.

Анкетите и филмската уметност

Томче Крстев студира на Факултетот за филмска уметност и имаше задача да направи анкета колку луѓето сакаат да гледаат македонски филмови.

На прашањето „Кој е вашиот омилен македонски филм“, граѓаните одговориле:

– „Пред дождот“ и „Медена земја“.

На прашањето „Кои се вашите омилен актери што сакате да ги гледате?“, граѓаните ги истакнале Игор Џамбазов и Сашко Коцев.

На прашањето „Колку често одите да гледате филм?“, анкетираниите граѓани одговориле дека речиси секоја недела одат да гледаат филм.

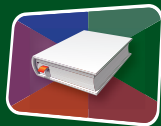
*** Поврзи ги прашањата со одговорите!**

Работи во групи, натпреварувај се во брзина и точност!

1. Кој студира на Факултетот за музичка уметност?
 2. Каква музика сакаат да слушаат македонските граѓани?
 3. Кои се најомилените пејачи во Македонија?
 4. Кои песни се најслушани во Македонија?
 5. Дали македонските граѓани сакаат да одат на концерт?
 6. Што студира Томче и каква задача има?
 7. Кои се познати македонски филмови?
 8. Кои се омилените актери во Македонија?
 9. Колку често македонските граѓани одат на кино?
 10. Дали ти сакаш македонска музика, да одиш на концерт и да гледаш македонски филмови?
 11. Кои македонски песни ги знаеш?
 12. Кои македонски пејачи ги слушаш?
 13. Кои македонски филмови си ги гледал/а?
- а) Најомилени пејачи се: Тоше Проески и Каролина Гочева
- б) На Факултетот за музичка култура студира Илина Велковска.
- в) Македонските граѓани сакаат да ги слушаат сите жанрови (народна, поп, рок, турбо фолк).
- г) Најслушани се песните на Тоше Проески („Тајно моја“) и на Каролина Гочева („Две лири“).
- д) Да, македонските граѓани многу сакаат да одат на концерт.
- ѓ) Томче студира на Факултетот за филмска уметност и има задача да направи анкета колку луѓето сакаат да гледаат филмови.
- е) Омилените македонски филмови се: „Пред дождот“ и „Медена земја“.
- ж) Македонските граѓани секоја недела одат да гледаат филм.
- з) Да, јас сакам да слушам македонска музика, сакам да гледам македонски филм и сакам да одам на концерт.
- с) Ги знам народните песни: (најмалку две)
- и) Мои најслушани македонски пејачи се:
- ј) Мои најгледани македонски филмови се:
- к) Мои најомилени македонски актери се:

Задача

Направи истражување за познати изведувачи од земјата или за изведувачи од соседните земји, за музички инструменти и за еден спорт, а потоа направи пауерпоинт-презентација! Наредниот час претстави го сработеното!

Магијата на медиумите

Читаме по улоги, слушаме

Медиумски хаос

(Дрита и Мила подготвуваат леток за клуб за читање. Работат на компјутерот во училишната библиотека, си помагаат со своите телефони, а во заднината работи телевизорот.)

Дрита: Еј, Мила, погледни го овој леток што го подготвив за новиот клуб за читање. Што мислиш за насловот? Се надевам дека ќе привлече повеќе читатели.

Мила: Охо, преубав е! Летокот е супер бидејќи секој што ќе го земе в рака, ќе ги има сите информации. Но, леле, погледни ја оваа интернет-реклама за патики, сега ми стигна на телефонот!

Дрита: Уау, какви бои! Рекламите за патики на интернет секогаш знаат како да ни го „украдат“ погледот. Веднаш ти доаѓа да кликнеш на банерот.

Мила: Да, ама оф... еве, а погледни го ова на Тикток! Пишува дека утре нема да има училиште поради снег.

Дрита: Хмм, чекај малку. Надвор е сончево и 15 степени. Ах, Мила, тоа е класична лажна вест! На Тикток често се шират такви дезинформации за да добијат повеќе прегледи.

Мила: Ех, во право си. Морам да почнам повеќе да проверувам што читам. Бре, колку е лесно да се излаже човек на социјалните мрежи!

(На телевизорот почнуваат реклами среде филмот што оди во заднина)

Дрита: Аман! Пак реклами! Веќе ги научив и без да ги гледам. Не сакам кога на средина од филмот пуштаат реклами, целосно ми го расипува расположението.

Мила: Еј, и јас не ги сакам тоа, а и премногу се долги! Ајде, подобро да се вратиме на нашиот леток. Барем таму ние одлучуваме што е вистина, а што не.

Дрита: Браво, така е! Клубот за читање ќе биде најдобрата вест во училиштето оваа недела. Ура!

Нови зборови

медиум – средство за масовна комуникација;
хаос – неред;
дизајн – цртеж наменет за нешто;
дизајнира – оформува нешто по одреден дизајн;
леток – парче хартија со кое се информира за нешто;
клуб – друштво на луѓе здружени по нешто;
банер – реклама поставена на видливо место;
клик – притискање на некое копче;
реклама – начин за да се привлечат купувачи;
дезинформација – неточно (лажно) пренесување информации.

Задача

Напиши неколку прашања поврзани со дијалогот!

Постави прашање, а соученикот/соученичката нека одговори!

На пример:

Прашање: Каде се наоѓаат Дрита и Мила?

Одговор: Тие се во библиотеката.

Прашање: Што прават во библиотеката?

Одговор: Тие читаат книги и подготвуваат проект.

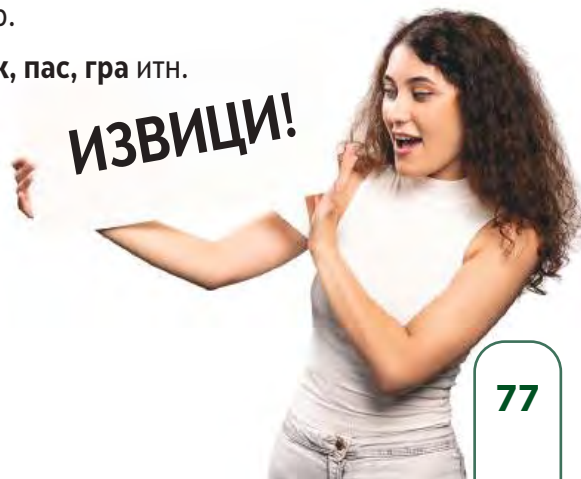
Граматика во акција

Одговори: Кои зборови се нагласени во дијалогот со наслов **Медиумски хаос**?
 Дали ги користиш, кога? За што служат тие?

Извици – Извици се **неменливи зборови** со кои се:

- ▶ изразува чувство: **оф, леле, уф, ех, леле, ах, охо, уау, ура, браво** и др.
- ▶ обрнува внимание: **еј, ало, бре, пссст** и др.
- ▶ имитираат звуци: **ав, мјау, кре, гу, трас, чук, пас, гра** итн.

- Извиците обично се на почетокот на реченицата или стојат сами. Тие се изговараат со повисок тон.
- Може да се удвојат, (се јавуваат двапати) најчесто извиците што имитираат звуци (**мјау-мјау, бре-бре, чук-чук, ав-ав** и други). При удвојувањето на извиците, не мора да се повторува сосема истиот извик, туку може да се измени некој глас: **динге-данге, тик-так, трас-трус, џагара-магара, тандара-бандара** итн.
- Еден извик може да се употреби со различно значење:
Пример: – **Еј**, ама среќа! – **Еј**, дојди ваму! – **Еј, еј!** – повторуваше дедо.
- Некои други зборови изговорени со повисок тон може да бидат употребени како извици: **мајко, мајчице, боже, помош, марш, стоп, аман, браво.**

Вежби

1. Дополни ги речениците со соодветен извик!

- _____, колку е здодевна оваа реклама на ТВ!
- _____, нашиот банер има илјада кликови!
- _____, внимавај, овој линк може да е вирус!

2. Биди новинар и добар познавач на стандардната форма на македонскиот јазик!

- Напиши една **вистинита вест** за твојот Клуб за читање!
- Напиши една **лажна вест** за истиот клуб за да видиш како работат медиумите!
- **Пример за лажна вест:** Леле! Познат холивудски актер доаѓа во нашиот Клуб за читање утре!

3. Провери се, самооцени се! Секој точен одговор носи еден поен.

Извици се зборови што служат да:

а) изразат различни чувства	точно/неточно
б) да имитираат звуци	точно/неточно
в) да обрнат внимание кон или за нешто	точно/неточно

Определи го извикот кој е поврзан со реакција на чувство!

- а) оф б) псст в) бум-бам г) ав-ав

Определи го извикот за обрнување внимание!

- а) трас б) еј в) ах г) леле

Определи го извикот за имитирање звуци!

- а) ух б) бре в) плас г) шшшт

Задача Избери со кого сакаш да работиш и да создадеш леток или реклама! Нека ти помогнат предлозите подолу! Воочи ги употребените извици во нив! Претстави, дискутирај, направи разлика во пренесувањето на информациите!

Предлог за изглед на твојот леток за Клубот за читање „Читањето е мој.“

Летокот треба да биде привлечен за соучениците, со куси и јасни информации.

Насловна страница/Најгоре: ОХО! Гледаш добро – имаме нов клуб! Сакаш авантури, мистерии и нови светови? Придружи ни се!

Внатрешен дел/Главни информации:

Зошто да ни се придружиш?

- Уау! ќе откриеш приказни за кои не си ни сонувал/а.
- Ммм... секогаш имаме чај и колачи додека разговараме за омилените ликови.
- Еј! Овде секој има право на свое мислење – нема погрешни одговори!

Што правиме во клубот?

1. **Читаме:** Избираме книга на месецот.
2. **Дебатираме:** Дали главниот лик ќе постапеше така доколку знаеше за опасноста?
3. **Пишување креативно:** Сами пишуваме продолженија на приказните.

Краен дел/Информации

Каде? Во училишната библиотека.

Кога? Секој четврток во 13:00 часот.

За кого? За сите вљубеници во пишаниот збор.

Браво за тебе што избираш да читаш! Те очекуваме! Ура!

Совет: Користи топли бои како жолта и портокалова за да привлечеш внимание! Нацртај отворена книга од која излегуваат симболи (ноти, ѕвезди, букви)! Летокот може да биде во формат А5 (половина од обичен лист) за да биде лесен за носење.

Предлог за интернет-реклама на социјалните мрежи/банер

(Слика: Тинејџер со слушалки држи книга, а околу него лебдат букви и емотикони) **Наслов:** (по избор)

ПАК ТИ Е ДОСАДНО ДОДЕКА СКРОЛАШ? 📱 zzz

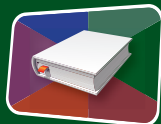
Текст на рекламата:

– Еј! Наместо да гледаш лажни вести на Тикток, стани дел од нешто вистинско! Во нашиот **Клуб за читање**, ти си главниот лик. 🎬

- Уау! Најди книги што се повозбудливи од кој било филм!
- Браво! Запознај ја екипата што секогаш чита за време на појадокот! 🍷📖
- Шшшт! Имаме тајни локации за читање на отворено! 🌳

Копче (Call to Action):

👉 **[КЛИКНИ ТУКА И ПРИЈАВИ СЕ ВЕДНАШ!]** 👉
(Првите 10 добиваат бесплатен маркер за книги! Ура!)

Јавни и услужни објекти

Читаме/слушаме

Дијалог 1. Средба во центарот

Лиам: Здраво Хана! Каде брзаш со таа голема папка под рака?

Хана: Одам кон општината за да извадам еден документ, но мора да побрзам и до поштата.

Лиам: Јас, пак, бев во библиотеката за да ја вратам книгата, а сега планирам да поминам низ трговскиот центар да купам чорапи.

Хана: Сакаш ли да појдеме заедно? Или имаш многу обврски, или можеби те чека некој?

Лиам: Не ме чека никој. Ќе ги завршиме твоите обврски, па потоа можеме да седнеме да си поразговараме.

Хана: Тоа е одлична идеја! Ти си навистина добар другар, затоа секогаш е забавно да се шета со тебе.

Дијалог 2. Пред болницата

Петар: Добар ден! Сакам да влезам во болницата, но гледам дека паркингот е преполн.

Работникот: Паркингот е зафатен, а и влезот за автомобили е затворен.

Петар: Дали да го оставам возилото кај бензинската пумпа или можеби има слободно место зад зградата?

Работникот: Можете да го оставите таму, само внимавајте.

Петар: Благодарам, многу брзам.

Дијалог 3. Во полициската станица

Ален: Добар ден, дојдов во полициската станица бидејќи ја изгубив личната карта.

Службеникот: Треба да пополните пријава, па потоа ќе треба да платите за услугата.

Ален: Сега ми е јасно. Ќе платам, веднаш ќе се вратам и ќе ги донесам документите.

Нови зборови

институција – општествена установа каде што луѓето вршат определена дејност;
општина – зграда во која е сместена општинската администрација (управа);
пошта – установа која се занимава со пренос на разновидни пратки;
библиотека – установа каде што се чуваат или читаат книги;
болница – установа за сместување и стручно лекување на болни;
банка – установа за парично и кредитно работење;
полициска станица – управна зграда на државна власт што има должност да ги чува редот и законот во државата;
бензинска пумпа – место на кое се точи гориво;
паркинг – паркиралиште, место за паркирање автомобили;
папка – надворешна картонска обвивка за документи;
обврска – задача што мора да се изврши;
лична карта – лична исправа со која се докажува идентитетот, државјанството, живеалиштето и адресата на граѓанинот на државата;
пополни – испише формулар со внесување на бараните податоци;
пријава – известување за неког или нешто;
такса – определена сума што се плаќа за нешто;
документ – вистинит податок што сведочи за нешто.

Вежба Напиши дијалог! Примери:

Дијалог 1. Во продавница за електроника

Купувач: Добар ден! Сакам да купам таблет.

Продавач: Добар ден! За што ќе го користите таблетот?

Купувач: За учење и интернет.

Продавач: Овој таблет е добар и има голем екран.

Купувач: Добро, ќе го земам.

Дијалог 2: Компјутерски конзоли и слушалки

Купувач: Здраво, дали имате компјутерски конзоли?

Продавач: Да, имаме неколку модели.

Купувач: Ми требаат конзола и безжични слушалки.

Продавач: Овие слушалки се квалитетни и имаат добар звук.

Купувач: Одлично, ќе ги купам.

Дијалог 3: Ајфони и паметни часовници

Купувач: Добар ден! Барам ајфон и паметен часовник.

Продавач: Повелете! Овој ајфон има добра камера.

Купувач: А часовникот дали се поврзува со телефонот?

Продавач: Да, лесно се поврзува.

Купувач: Совршено, благодарам!

- ✓ **Синтаксата** е дел од граматиката што ги проучува речениците.
- ✓ **Реченицата** е основна единица за општење меѓу луѓето.
- ✓ **Сложена реченица** е онаа реченица што е составена од две или повеќе прости реченици.
- ✓ **Простата реченица** која е дел од сложена реченица, се вика дел-реченица.
- ✓ **Одделните реченици** во составот на сложената реченица може да стојат самостојно, односно да не зависат една од друга или да зависат една од друга. Во зависност од тоа, сложените реченици може да бидат:

1. Независнослужени реченици:

Пример: Наставникот влезе и ја затвори вратата.
Седевме во клупата и го чекавме наставникот.

2. Зависнослужени реченици:

Пример: Свончето засвони кога Мелиса стана да одговара.
Сите седевме мирни во клупите бидејќи го чекавме наставникот за час.

- ✓ **Независнослужените реченици** може да бидат: составни, спротивни и разделни.

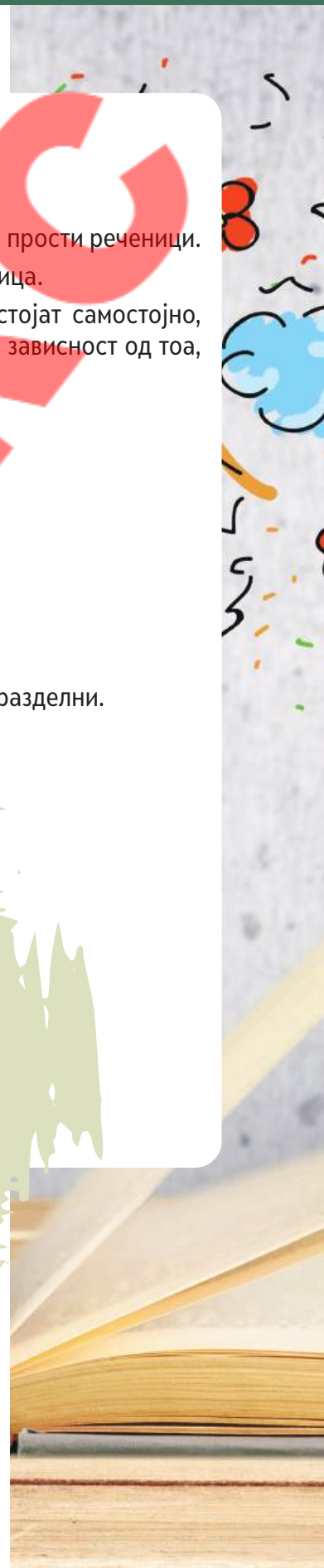
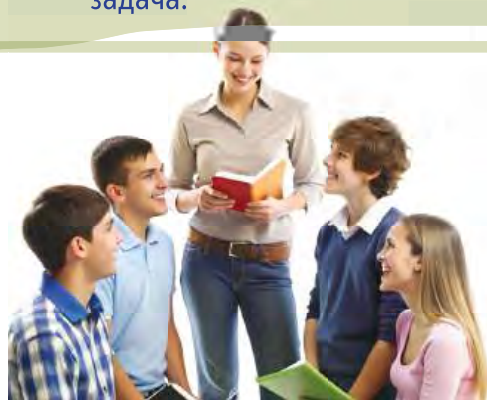
СОСТАВНИ НЕЗАВИСНОСЛУЖЕНИ РЕЧЕНИЦИ – означуваат истовремени дејства или дејства што следуваат едно по друго.

Примери: Детето трчаше по топката и силно се смееше.
Наставникот дојде до прозорецот, го отвори и седна на блискиот стол.

Сврзници: и, па, та и други.

Многу често составните реченици, ако се составени од повеќе дел-реченици, се одделуваат една од друга со запирка, само последните две се поврзуваат со сврзник.

На пример: Магдалена се врати од училиште, се одмори малку, седна покрај работната маса и ја напиша домашната задача.

Вежби

- Избери еден од дијалозите погоре и најди ги **составните** реченици во него! Разговарај за дејството во нив!

Задачи

- Прочитај го дијалогот по улоги!

Смисли уште еден одговор (реченица) кој ќе претставува **составна** независносложена реченица!

Користи го сврзникот „и“ за поврзување на простите реченици!

На пример:

„Марко се врати од училиште и ја напиша домашната задача.“

- Пополни ги празните места со соодветен **составен сврзник (и, па, та...)**!

Внимавај на значењето на реченицата!

- Марко влезе во **трговскиот центар** _____ веднаш **се упати** кон книжарницата.
- Учениците ги посетија **културно-историските споменици** во Охрид _____ научија многу за нашата историја.
- Наставникот ја објасни **синтаксата**, _____ ни даде неколку интересни вежби за работа.
- Дополни ги речениците со **своја мисла (една или две дел-реченица)** така што тие ќе станат составни! Внимавај речениците да имаат логичка врска!
 - Отидовме во **полициската станица** и _____.
 - Ана купи **елегантен** фустан, па _____.
 - Мајка ми подигна пари од **банката**, та _____.
 - Се сретнавме **пред Камениот мост**, се прошетавме низ чаршијата _____.

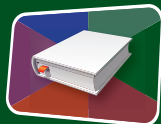
- ✓ Напиши неколку независносложени реченици за купување и пазарување!

На пример:

Се шетам на првиот кат од трговскиот центар, но **морам** да одам на вториот кат. **Барам** да купам есенска јакна, **но** имаат само зимска. Ем сакам нови слушалки ем не можам да најдам убави.

Вежби

Културно-историски споменици во Македонија

Читаме/слушаме/замислуваме

Насоки:

Седни во круг. Потпри се удобно на столчето и затвори ги очите. Ќе ги отвориш кога ќе каже наставникот. Опушти се и замисли слики според текстот кој ќе го слушнеш.

Република Северна Македонија — земја на разлики

Република Северна Македонија е мала земја во Европа, сместена меѓу Бугарија на исток и Албанија на запад. На север се граничи со Србија и со Косово, а на југ со Грција. Најголем дел (мнозинство) од населението се Македонци, но има и други националности кои ја збогатуваат културата. Во Република Северна Македонија живеат и Албанци, Турци, Срби, Бошњаци, Власи, Роми и други.

Главен град на државата е Скопје, кој се наоѓа на север, а воедно е и најголем административен центар. Другите градови се: Битола и Охрид се на запад, Тетово и Куманово на север, а Штип и Гевгелија се наоѓаат на исток и југ.

Република Северна Македонија има изразена континентална клима. Летата се суви и топли, а зимите се мошне студени. Ваквата клима не е погодна за секоја култура, но затоа е одлична за производство на квалитетно овошје и зеленчук. Република Северна Македонија не е само земја на планини туку е и земја на плодни полиња. Секој град е познат по нешто свое: пиперките се препознатлив симбол на Струмица, а гравот е заштитен знак на Тетово. Во Кочани се одгледува најдобриот ориз, додека пак, Ресен е познат по своите сочни јаболка.

Задача

Напиши ги зборовите што ти оставија впечаток, а го знаеш значењето! Сподели прво со другарчето, а потоа со сите во паралелката! Протолкувај ги непознатите зборови од текстот!

Разговараме

- ✓ Каква претстава доби додека се читаше текстот?
- ✓ За што се раскажува во него? Како е опишана Република Северна Македонија?
- ✓ Кои градови се наоѓаат во Република Северна Македонија? Наброј други коишто не се споменати!
- ✓ Во кое место, град, живееш?
- ✓ Во кој град во Република Северна Македонија си бил/а?
- ✓ Раскажи нешто за него!

Граматика во акција

СПРОТИВНИТЕ НЕЗАВИСНОСЛОЖЕНИ РЕЧЕНИЦИ изразуваат спротивен однос меѓу дел-речениците.

На пример: Ермира чита детски романи, ама Бекир чита само збирки со задачи.

Ми треба нов телефон, но немам пари.

Видов убава марама, а видов и убав паричник.

Сврзници: а, ама, ами, туку, но, меѓутоа.

ИНТЕРЕСНИ ФАКТИ

Скопје е град во котлина, опкружен е со следните врвови:

- ✓ Водно со врвот Крстовар (1.066м)
- ✓ Масивот Јакупица-Караџица со врвот Солунска Глава-Мокро (2.450м) и Убава (2.533м)
- ✓ Осој 1.506м
- ✓ Жеден 1.260м
- ✓ Скопска Црна Гора со врвот Рамно (1.561м).

Какво е твоето место на живеење?

Вежби

1. Следниве прости реченици поврзи ги во сложена реченица употребувајќи сврзници за независносложени реченици!

- Девојчето сакаше уште нешто да рече. Замолкна.
- Мама ме виде дека дојдов. Не влезе во собата.
- Знаев дека сестра ми е во право. Не сакав да признаам.

2. Подели ги речениците на дел-реченици и определи го сврзникот меѓу нив!

Република Северна Македонија не е позната само по својата храна, туку таа е препознатлива и по вештите раце на старите занаетчи. Овие занаети некогаш биле главен извор за живот, а денес тие се наше скапоцено културно наследство.

3. Творечка задача: Напиши две спротивни реченици за твојот роден крај!

На пример: Моето маало е мало, но во него има многу игралишта.

4. Разговарај! Дали мислиш дека занаетите ќе преживеат во иднината, или пак, модерните машини целосно ќе ги заменат?

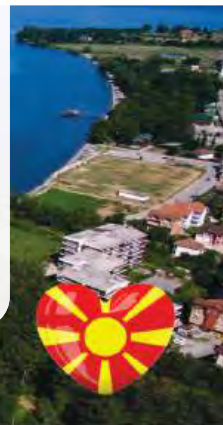
Задача

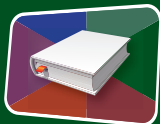
Истражувај за културно-историските знаменитости низ Република Северна Македонија! Избери една, но не од твоето место (град) на живеење и направи проект на хамер! Претстави ги сите поважни карактеристики низ готови илустрации, цртежи, зборови или начин на кој ти најдобро знаеш да се изразиш! Напиши и по една составна и спротивна реченица поврзана со проектот! Презентирај на следниот час и закачи го проектот на видливо место!

Примери:

За Охрид:

- ✓ Охрид е најубав град во Република Северна Македонија. Им се допаѓа на сите коишто го посетиле.
- ✓ Самуиловата тврдина е многу стара, но таа изгледа моќно и денес.
- ✓ Охридскиот бисер не се вади од школка, туку се прави со вештина и таен рецепт.
- ✓ Многумина одат во Охрид за езерото, а пак јас одам за да ги видам културните споменици.

Културен живот

Читање со разбирање

Каде вечерва?

Вечерва имаме многу можности за културна забава, па затоа мора да одлучиме. Или ќе одиме во кино да гледаме нов филм или ќе го посетиме театарот. Во театарот „Комедија“ можеме да ја избереме претставата „Брачна игра“, каде што глуми познатиот Игор Џамбазов. На сцената, актерите де зборуваат сериозно де ја засмеваат публиката до солзи.

Ако не сте за театар, изборот е поинаков. Било да ја посетите галеријата во Даут-пашиниот амам било да одите на балет, сигурно ќе уживате. Таму може да се истражува некоја нова изложба од познати уметници, а пак на плоштадите често се одржуваат концерти. На крајот, ќе гледаме некој врвен актер како легендарниот Петре Прличко како глуми или само ќе уживаме во убавата музика.

Нови зборови

претстава – изведба пред публика,

галерија – просторија за изложување уметнички дела,

актер – лице што настапува во филм или во театарски претстави,

изложба – манифестација на која се изложуваат уметнички дела,

легендарен – 1. Што е опишан во легенди./2. Што има многу големо значење, што ќе остане во историјата, што ќе се овековечи.

Разговараме

- ✓ Кои можности за културна забава се понудени во текстот?
- ✓ Кој од споменатите актери ти е познат: Игор Џамбазов или Петре Прличко?
- ✓ Дали си гледал/а некој нивен филм или претстава?
- ✓ Што би избрал/а ти за вечерва: посета на галерија (Даут пашин амам) или одење на концерт? Зошто?
- ✓ Која културна манифестација би сакал/а да ја посетиш во слободното време?

- ✓ Прочитај ги речениците од текстот во кои се истакнати сврзниците!
- ✓ Размисли и одговори во врска со дејствата во дел-речениците! Дали може да се извршат и двете или треба само едно?

РАЗДЕЛНИ НЕЗАВИСНОСЛОЖЕНИ РЕЧЕНИЦИ – искажуваат можност да се изврши едно од понудените дејства. Се разликуваат:

★ **Разделни реченици со сврзникот ИЛИ (не се одделуваат со запирка):**

- ✓ дејства што не се исклучуваат: Испрати ја или дојди и ти со неа.
- ✓ дејства што се исклучуваат: Раскажувај или седни си.
- ✓ дејства како последица: Научи добро или ќе добиеш единица.

★ **Разделни реченици со повторени сврзници: или-или, де-де, ту-ту, ниту-ниту, било-било и др. Дел-речениците во рамките на разделните независносложени реченици од двата типа, не се одделуваат со запирка, освен кога станува збор за подолги реченици.**

Примери:

Или врати ми ја книгата **или** не ти зборувам веќе.

Ем сакам да одам надвор **ем** немам напишано домашна.

Вежба 1

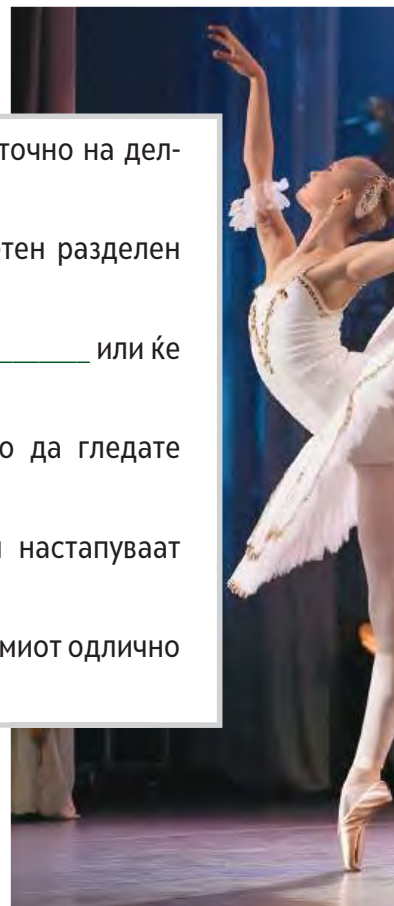
1. Работи во групи! Секоја група треба да настојува прва да ги подели точно на дел-реченици сите сложени реченици од текстот погоре!
2. Дополни ги речениците користејќи ги понудените зборови и соодветен разделен сврзник! Потоа прочитајте ги речениците!

(Игор Џамбазов/Петре Прличко): Или ќе читаме за биографијата на _____ или ќе гледаме стари снимки од _____.

(филм/претстава): Било да изберете добар _____ во кино било да гледате интересна _____, нема да згрешите.

(балет/концерт): Вечерва во Филхармонија или има _____ или настапуваат уметници со својот _____.

(гледа/глуми): Тој де внимателно _____ што прават другите де самиот одлично _____ на сцената.

Вежба 2

Состави разделни независнословени реченици со зборовите: **молчи – зборува, филм – театар, плаче – се смее, балет – концерт!**

На пример: Де молчи де зборува за претставата.

Вежба 3

Дополни ги речениците со сврзници карактеристични за разделните независнословени реченици!

На пример: Не разбра ни од часот. (Не разбра ни од часот ни научи од учебникот.)

Не знаеше ни од каде доаѓа. _____

Постојано исто: или доаѓа набрзина. _____

Ќе ве пофалат било да испеете. _____

Задача

Прочитај ги текстовите! Кои информации ги разбра во секој од нив?

Кино „Свезда“ – неделен репертоар
 „Тајната на стариот град“ – авантуристички филм
 „Пријатели засекогаш“ – семејна комедија
 „Патување низ времето“ – научнофантастичен филм
 „Малата хероина“ – анимиран филм
 Проекциите се одржуваат секој ден во 18:00 и 20:00 часот.

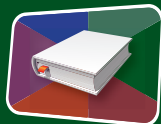
Нова изложба во Музејот на град Скопје

Музејот на град Скопје ја најавува новата изложба „Скопје низ времето“. На изложбата ќе бидат прикажани фотографии, уметнички дела и предмети кои ја раскажуваат историјата на градот.
 Изложбата ќе биде отворена од 15 март и ќе биде достапна за посетители секој ден до 30 март.

Репертоар на театар за деца и млади
 Детски и младински театар – месечен репертоар
 „Волшебната шума“ – претстава за деца
 „Храброто срце“ – претстава за млади
 „Приказна за пријателството“ – семејна претстава
 „Сонот на младиот уметник“ – младинска драма
 Претставите се играат секој викенд во 12:00 и 18:00 часот.

Концерт во Музејот на современа уметност – Скопје

Во Музејот на современа уметност ќе се одржи концерт на современа и инструментална музика. Настанот ќе понуди пријатна атмосфера и музика инспирирана од уметноста.
 Концертот ќе се одржи в петок со почеток во 19:30 часот.

Културно-историски споменици

Читање со разбирање

Мојата татковина, Република Северна Македонија

Иман: Секој град има своја убавина, но главниот град Скопје е центарот на сè! Тоа е модерен и жив град во кој секогаш има многу врева. Вообичаено туристите се шетаат на улица „Македонија“ и преку Камениот мост стасуваат во Старата чаршија. Таму се наоѓа и црквата Св. Спас. Таа има многу уметнички вредности. Инаку, Скопје е богат со трговски центри, има прекрасен плоштад, многу споменици. Тој е за мене срцето на Република Северна Македонија.

Билјана: Скопје е голем град, но стариот Охрид е најубавото место во нашата земја. Таму каде што има бели куќи и тесни камени улици, тоа е Охрид. Охрид не е само туристичко место туку е и важен историски град. Самуиловата тврдина го покажува тоа. Тој е познат како центар на словенската писменост. Во Охрид работеле Климент и Наум, ученици на Кирил и Методиј. Поради тоа, Охрид е важен културен и образовен центар.

Тоше: Вие зборувате за големи градови, а јас ќе ве потсетам на Крушево. Тоа е мал град и се наоѓа на околу 1 300 метри надморска височина. Иако е мал, Крушево има големо значење во историјата.

Најпознат е по Крушевската Република од 1903 година и претседателот Никола Карев. Градот има убава архитектура.

Крушево е познато како зимски туристички центар.

Нови зборови

турист – некој кој што е на одмор, екскурзија;
плоштад – отворено, широко рамно место, центар на некое место;
споменик – уметничко дело, потсетник на некоја личност или настан;
писменост – знаење, вештина да се чита и да се пишува;
словенска – што се однесува на Словените;
историја – историски – она што потекнува од историјата;
архитектура – наука за проектирање, изградба и уметничко обликување на градежни објекти; стил на градба;
културен – што се однесува на културата;
образовен – што се однесува на образование;
образование – збир од знаења стекнати со учење, со школување; општо знаење.

Разговараме

- ✓ По која улица најчесто се шетаат туристите во Скопје?
- ✓ Преку кој мост туристите стигнуваат до Старата чаршија?
- ✓ Кој верски објект се наоѓа во Старата чаршија?
- ✓ Зошто црквата Св. Спас е значајна?
- ✓ Со што сè е познат градот Скопје?
- ✓ Како авторот го доживува Скопје?
- ✓ Какви куќи и улици има во Охрид?
- ✓ Зошто Охрид не е само туристичко место?
- ✓ Кој историски објект го потврдува значењето на Охрид?
- ✓ По што е познат Охрид во врска со писменоста?
- ✓ Кои личности работеле во Охрид?
- ✓ Каде се наоѓа Крушево и на која височина?

Задача

Прочитај го текстот уште еднаш и потоа одговори на прашањата така што ќе го избереш одговорот!

- Прочитај го текстот уште еднаш и потоа одговори на прашањата:
- Туристите во Скопје најчесто се шетаат по улица „Македонија“. (Точно/Неточно)
- Преку Камениот мост се стигнува до Старата чаршија. (Точно/Неточно)
- Во Старата чаршија се наоѓа црквата Св. Спас. (Точно/Неточно)
- Црквата Св. Спас нема значајни уметнички вредности. (Точно/Неточно)
- Скопје има убав плоштад, трговски центри и многу споменици. (Точно/Неточно)
- Иман мисли дека Скопје е срцето на Република Северна Македонија. (Точно/Неточно)
- Во Охрид има бели куќи и камени улици. (Точно/Неточно)
- Охрид е само туристичко место, без историско значење. (Точно/Неточно)
- Самуиловата тврдина ја покажува историската важност на Охрид. (Точно/Неточно)
- Охрид е познат како центар на словенската писменост. (Точно/Неточно)
- Во Охрид работеле Климент и Наум, ученици на Кирил и Методиј. (Точно/Неточно)
- Крушево е голем град на морско ниво. (Точно/Неточно)
- Крушево е сместено на околу 1 300 метри надморска височина. (Точно/Неточно)
- Крушево е најпознато по Крушевската Република од 1903 година. (Точно/Неточно)
- Архитектурата на Крушево е убава. (Точно/Неточно)
- Крушево е познато и како зимски туристички центар. (Точно/Неточно)

Читање со разбирање

Некои историски факти

Република Северна Македонија има четири датуми кои ги слави како свои национални празници:

Еден од нив е 23 Октомври – Ден на македонската револуционерна борба. Овој ден е поврзан со борбата на македонскиот народ за создавање независна држава. Тогаш била основана Македонската револуционерна организација, која се борела за слобода со сопствени сили. Денес, по повод овој празник, се доделува наградата „23 Октомври“ за големи достигнувања во науката, културата и образованието.

Многу важен датум во македонската историја е 2 Август – Илинден. Овој датум има двојно значење.

Првиот Илинден, во 1903 година, е поврзан со Илинденското востание во Крушево, кога била создадена Крушевската Република.

Вториот Илинден, во 1944 година, е поврзан со Првото заседание на АСНОМ во манастирот „Св. Прохор Пчински“, каде што биле донесени важни одлуки за македонската држава и за македонскиот јазик.

Ден на независноста на Македонија – 8 Септември 1991 година

На овој ден се одржал референдум на кој граѓаните гласале за самостојна и независна Македонија.

Ден на народното востание на Македонија – 11 Октомври 1941 година

Востанието започнало во Прилеп и се проширило во Куманово. Тоа била борба за ослободување и самостојност како дел од Втората светска војна.

Разговараме

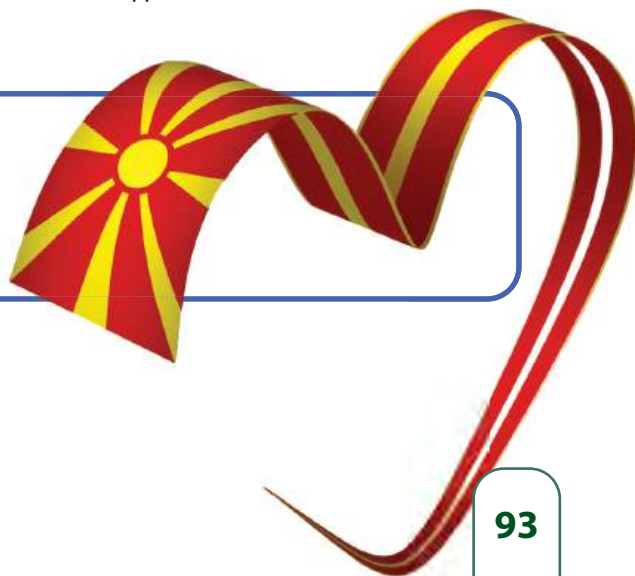
- ✓ Колку национални празници има Република Северна Македонија?
- ✓ Кој празник се слави на 23 Октомври?
- ✓ Со што е поврзан празникот Илинден?
- ✓ Каде се одржало Првото заседание на АСНОМ?
- ✓ На кој датум се слави Денот на независноста на Македонија?
- ✓ За што гласале граѓаните на референдумот во 1991 година?
- ✓ Каде започнало народното востание на 11 Октомври 1941 година?

Споредуваме:

Кажи ја реченицата на твојот мајчин јазик!

- ✓ Татковината се сака со срце!

Читање со разбирање

Туристички водич

Културата на Македонците е богата и традиционална. Таа е силно поврзана со земјата и природата во која живеат луѓето. Македонското културно наследство може да се види во народниот фолклор, музиката, традиционалната храна и народните носии.

Исто така, таа се гледа во старите камени куќи, манастирите, црквите, иконите и литературните дела.

Република Северна Македонија е центар на словенската писменост и култура. Од просветителите Кирил и Методиј е создадена првата словенска азбука.

Градот Охрид има посебно значење со своите споменици и култура.

Во Република Северна Македонија можат да се разгледаат многу културни и историски споменици, како што се:

Даут пашин амам, Мустафа пашина џамија, Музејот на Македонија и Скопското кале во Скопје;

Македониумот во Крушево;

Широк сокак во Битола;

Шарената џамија во Тетово;

Античкиот театар и Самуиловата тврдина во Охрид.

Ајде да патуваме и да разгледуваме!

Разговараме

- Каква е културата на Македонците? Во што се гледа културното наследство на Македонците?
- Какво значење има градот Охрид, според овој текст? На која писменост е центар Република Северна Македонија?
- Наброј споменици коишто може да се видат во Република Северна Македонија!

Задачи

- ✓ Најди ги зборовите што ти се непознати! Побарај го нивното значење во речник.
- ✓ Направи лична карта на твоето место на живеење!

Задачи

Република Северна Македонија е дом во кој живеат многу различни луѓе: Македонци, Албанци, Турци, Бошњаци, Срби, Роми, Власи... Сите го збогатуваат македонскиот мозаик со своите јазици, традиции, култура, празници, вера, обичаи.

Сите заедно ја прават Република Северна Македонија посилна и побогата земја.

Направи постер во кој ќе направиш мозаик со симболи од различните националности кои ја сочинуваат нашата земја! Постерот покажи го пред сите во одделението!

Вежби

1. Во речениците се изоставени сврзниците. Стави ги на соодветното место според видот на реченицата!

- ✓ **Спротивна реченица:** Крушевската Република траела само десет дена, ____ нејзиниот пламен горел во срцата на луѓето со децении.
- ✓ **Разделна реченица:** На 2 август ____ се оди на Мечкин Камен ____ се посетува Меморијалниот центар Пелинце.
- ✓ **Спротивна (со туку):** Илинден не е само сеќавање на минатото ____ е силен потсетник за нашата слобода.
- ✓ **Разделна реченица:** На 11 Октомври ____ да ја посетувате Могилата на непобедените во Прилеп ____ да сте кај Спомен-костурницата во Куманово, вие му оддавате почит на минатото.

Прочитај го внимателно текстот и дополни ги празните места со соодветен збор или израз така што реченицата ќе добие значење (дом, разновидност, јазик, наследство, силна, богата, иднина, култура)!

- ✓ Македонија е заеднички ____ во кој живеат луѓе од различни етнички заедници.
- ✓ Различните народи што живеат во Република Северна Македонија, ја создаваат нејзината културна ____.
- ✓ Секоја заедница придонесува со свој ____, традиции и обичаи.
- ✓ Јазиците, верата и празниците се дел од културното ____ на државата.
- ✓ Почитувањето на разликите ја прави Република Северна Македонија по ____ и по ____.
- ✓ И покрај разликите, сите заедници придонесуваат кон заедничка ____.

Задача

- ✓ Работи во пар! Подготви говор од една минута со наслов: „Моето омилено место во Македонија е...”
- ✓ Претстави и дискутирај!

Да зборуваме на македонски

Дискусија

Република Северна Македонија

- Каде се наоѓа Република Северна Македонија и со кои држави се граничи?
- Кој е главниот град и зошто е важен за државата?
- Какви се главните државни симболи (знаме, грб, химна)? Опиши ги! Како се вика химната?
- Кој е официјалниот јазик и кои други јазици се користат во државата?
- Кои се најпознатите природни богатства (планини, реки, езера)? Наброј/именувај ги!
- Каква е историската и културната важност на Република Северна Македонија?
- Зошто е важно младите да ја познаваат и да ја почитуваат својата држава?

Задача

Одговорите од прашањата напиши ги на еден лист!
Користи ги зборовите и изразите кои ги запомни од претходните текстови!

Споредуваме

Како се вели на твојот мајчин јазик?

- ✓ Во Македонија има околу 35 помали и поголеми градови со своја историја и култура.

Задача

Најди податоци за Република Северна Македонија (градови, места, реки, планини, цркви, џамии) и обележи ги на нема карта! На следниот час спореди ги со соучениците!

Напиши краток состав за некоја позната личност која дала свој придонес во културата во Република Северна Македонија!

1

Бекир: Здраво, Ермира! Каде беше на екскурзија?

Ермира: Здраво, Бекир! Бев во **Тетово** и **Гостивар**.

Бекир: Како си поминавте?

Ермира: Многу убаво. Додека патувавме, **гледавме** планини и **разговаравме** во автобусот.

Бекир: А што посетивте таму?

Ермира: **Ја посетивме** Шарената џамија и **прошетавме** низ градот.

Бекир: И јас бев на екскурзија, во **Маврово** и **Дебар**.

Ермира: Сигурно беше убаво.

Бекир: Да, **уживавме** во природата и **се вративме** со многу спомени.

2

Адо: Здраво, Севги! Како помина екскурзијата?

Севги: Одлично! Бевме во **Охрид** и **Струга**.

Адо: Што правевте таму?

Севги: Додека **шетавме** покрај езерото, **фотографиравме** и **учевме** за историјата.

Адо: А јас бев во **Ресен** и **Битола**.

Севги: Што посетивте?

Адо: **Ја посетивме** Хераклеја и **се запознавме** со културата на градот.

Севги: Баш убаво сме ја запознале Република Северна Македонија!

3

Ибрахим: Здраво, Јетон! Каде патувавте вие?

Јетон: Здраво! Ние бевме во **Штип** и **Велес**.

Ибрахим: Како си поминавте?

Јетон: Додека **слушавме** објаснувања од водичот, **разгледувавме** знаменитости.

Ибрахим: Јас бев во **Кочани**, **Струмица** и **Радовиш**.

Јетон: Што **правевте** таму?

Ибрахим: **Посетивме** музеи и **јадевме** локална храна.

Јетон: Навистина имавме убава екскурзија низ Република Северна Македонија.

Вежби

Подвлечи ги глаголските форми во наведените реченици и определи во кое време се употребени!

Додека патувавме, гледавме планини.

Ја посетивме Шарената џамија во Тетово.

Шетавме покрај Охридското Езеро.

Се вративме со многу спомени.

Дополни ги речениците со соодветна форма на глаголот во загради!

Ние _____ (патува) и разговаравме во автобусот.

Учениците ја _____ (посети)

Битола, а потоа и Ресен.

Туристите го _____ (слуша) водичот.

На крајот сите се _____ (врати) дома задоволни.

Поврзи го градот со детето што го посетило!

Бекир _____

Ермира _____

Адо _____

Севги _____

Ибрахим _____

Јетон _____

Тетово, Гостивар,
Маврово,
Дебар, Охрид,
Струга, Битола,
Ресен, Штип,
Велес, Кочани,
Струмица,
Радовиш

Определи кои именки од трите дијалози се општи, а кои се сопствени!

Одреди ги категориите на конкретните именки!

Најди ги глаголите во дијалозите! Одреди дали се глаголи од несвршен или глаголи од свршен вид!

Дијалог 1:

Ана: Марјан, купи ли сувенири во Охрид?

Марјан: Да, секако, купив магнети и разгледници за семејството.

Ана: Јас сега купувам. Каде е касата?

Марјан: Еве, овде е, плати со картичка, побрзо е.

Дијалог 2:

Севги: Илија, велосипедот ми се расипа на патот кон Маврово.

Илија: Не грижи се, можеме да го поправиме тука.

Севги: Да, ако го поправиме, можам да одам на патување до езерото.

Илија: Точно, ајде веќе имам план.

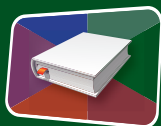
Дијалог 3:

Бекир: Ермира, твојот клуб најави интересни патувања.

Ермира: Да, секогаш најавуваат нови екскурзии и посети.

Бекир: Ама денес најавија патување во Струга.

Ермира: Навистина? Тоа не го знаев.

Броеви

Броеви од 1 до 100

Кажи ги броевите што недостасуваат

1, 2, 3, 4, 5, ... 10 ... 20, ... 30, ... 40, ... 50, ... 60, ... 70, ... 80, ... 90, ... 100

Табела стотка – прочитај ги броевите!

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
61	62	63	64	65	66	67	68	69	70
71	72	73	74	75	76	77	78	79	80
81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

Имиња на стотки:

100 – сто, 200 – двесте, 300 – триста, 400 – четиристотини, 500 – петстотини, 600 – шестстотини, 700 – седумстотини, 800 – осумстотини, 900 – деветстотини, 1000 – илјада

Трицифрените броеви

234 – двесте триесет и четири

356 – триста педесет и шест

784 – седумстотини осумдесет и четири

1

Продавач: Добар ден! Колку патики сакате да купите?

Купувач: Сакам 2 пара патики и 1 пар чизми.

Продавач: Патиките се 345 денари по пар, а чизмите се 578 денари.

Купувач: Колку ќе биде вкупната цена?

Продавач: $345 + 345 + 578 =$ _____ денари.

2

Продавач: Добар ден! Што ќе купите?

Купувач: 1 џемпер, 2 маички, козметика и шампон и чешел.

Продавач: Цените се: џемпер – 472 денари, маичка – 235 денари, козметика – 398 денари, шампон и чешел – 189 денари.

Купувач: Колку ќе биде вкупната сума?

Продавач: $472 + 235 + 235 + 398 + 189 =$ _____ денари.

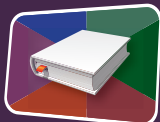
КОМУНИКАЦИЈА, ПОВРЗУВАЊЕ И ЗАПОЗНАВАЊЕ НА СЛИЧНОСТИТЕ И РАЗЛИКИТЕ

3

ТЕМА

3

КОМУНИКАЦИИ, ПОВРЗУВАЊЕ И ЗАПОЗНАВАЊЕ НА СЛИЧНОСТИТЕ И РАЗЛИКИТЕ

Планирам и се организирам

ОРГАНИЗАЦИЈА НА ДЕНОТ

Будење

Игри на мобилен

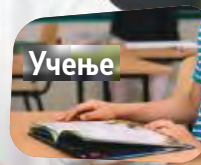
Спорт

Училиште

Учење

Легнување

Со добра организација до успешен ден!

- Дали го планираше денов?
- Колку често ги планираш деновите?
- На кој начин го правиш тоа?
- Дали правиш листа со активности и се раководиш по планот?

Примери во контекст

- план** – Кога се има добар план, се има време за сè.
- приредба** – Весна знае како да ја организира приредбата.
- задача** – Моја задача е да ги пречекам гостите на роденденот.
- обврска** – Обврска на секој ученик е да посетува училиште.

Нови зборови

- интернет** – раширена компјутерска мрежа што им овозможува на корисниците пристап до големите бази на податоци;
- плејстејшн** – апарат за играње видеоигри;
- Тикток** – една од социјалните мрежи, алатка;
- социјална мрежа** – мрежа на интернет за контакт и комуникација на нејзините членови.

Согледај!

Ја поврзувам именката со нејзиното значење

план

→ однапред забележан ред на планирани активности;

приредба

→ претстава, забава;

обврска

→ определена работа што мора да се изврши;

социјални
мрежи

→ систем на поврзување на интернет.

Примери во контекст

План	– Имам јасен план за учење за утрешниот тест.
Приредба	– Во училиштето се одржа убава приредба по повод Меѓународниот ден на мајчиниот јазик.
Обврска	– Моја обврска е да ја напишам домашната задача навреме.
Социјални мрежи	– Преку социјалните мрежи комуницирам со пријателите на интернет.

Вежба 1 Дополни ги речениците со зборовите:
приредба, обврска, социјални мрежи, план!

1. За да успеам на испитот, направив добар _____ за учење.
2. Во салата се одржа училишна _____ со песни и рецитации.
3. Секој ученик има _____ да ги извршува задачите навреме.
4. Преку _____ можеме да се поврземе и да разговараме на интернет.

Потсети се!

Граматички, глаголската именка се однесува како именка. Таа е во среден род, од неа може да се направи множина и да се членува. Се образува од несвршен глагол и наставката -ње.

Вежба 2 Образувај именки од глаголите: гледа, дише, удира, кажува, избира, игра, разговара, глуми!

Прочитај ја реченицата и заокружи дали се согласуваш или не се согласуваш! Потоа објасни зошто се користи глаголска именка!

Читањето е поважно од гледањето телевизија.

☐ Се согласувам ☐ Не се согласувам

Објаснување: _____

Патувањето е најдобар начин за учење.

☐ Се согласувам ☐ Не се согласувам

Објаснување: _____

Купувањето нови работи секогаш нè прави среќни.

☐ Се согласувам ☐ Не се согласувам

Објаснување: _____

► **Нелични глаголски форми – немаат промена по лица**
(глаголска л-форма, глаголска именка, глаголска придавка, глаголски прилог).

***Глаголска именка:**

- организира~~Њ~~Е (се организира – подготвува нешто со одредена цел)
- планира~~Њ~~Е, работе~~Њ~~Е, игра~~Њ~~Е, уче~~Њ~~Е.

Примери 1

1. **Организирањето** е најтешка работа.
2. **Гледањето** добар филм е најубаво во друштво.
3. Само со **учење** се постигнува одличен успех.
4. Доброто **планирање** на активностите ни го олеснува денот.
5. За успешен ден е важно **планирање** на сите обврски.
6. Со добро **организирање** на времето, останува простор и за **забавување** со пријателите.
7. Редовното **спортување** е важно за здравјето и доброто **расположение**.

Вежба 1 Дополни ги празните места за да биде точно!

1. За успешен ден е важно _____ на сите обврски.
2. Со добро _____ на времето, останува простор и за забавување со пријателите.
3. Останува време и за _____ со пријателите.
4. Редовното _____ е важно за здравјето и доброто расположение.

ЗАПОМНИ

Запомни!

Глаголската именка го именува глаголското дејство.

Таа е во **среден род**. Може да биде во множина и да се членува. Се образува од несвршен глагол и наставката **-ЊЕ** (учење/учењето, спортување/спортувањето).

Глаголските именки може да се заменат со лични глаголски форми.

Спореди!

Примери 1

1. Свадбата е еден од најубавите поводи за **славење**.
2. Свадбата е еден од најубавите поводи **да славиме**.

Читање со разбирање

Добро планирање

За да имаме успешен и интересен ден, важно е секогаш да започнеме со **планирање** на обврските. Кога правилно го организираме времето, полесно **можеме** да се посветиме на учење, **спортување** и други активности. Добро **организирање** на денот ни помага да најдеме време и за **забавување** со пријателите, гледање филмови или играње игри. На училиште, исто така, учествуваме во **различни приредби** и активности кои ги збогатуваат нашите знаења и вештини. Дури и кога користиме **социјални мрежи**, треба да внимаваме тоа да не ни одземе премногу време, за да ги исполниме сите свои **обврски**. Добрата организација на активностите ни овозможува среќен и исполнет ден.

Задача 1

Што е најважно за среќен и исполнет ден?

Направи список, што е најважно за да се **има** добар ден, **почни** од најважното!

Задача 2

Напиши краток текст на некој од следните наслови: Три причини зошто го сакам **читањето/играњето плејстејшн/играњето фудбал/готвењето**! Наведи две до три причини за својот **избор**!

Задача 3

Организирај го својот ден и примени го наученото од граматика!

*Подреди ги **активностите** во **текот** на еден ден, во зависност од твојот план!

Потоа од дадените **зборови образувај глаголски именки!

На **пример**: се будам = **будење**, свирам = **свириење**

Се будам

Се подготвувам

Вечерам

Играм игри

Пишувам домашно и учам

Појадувам

Одам на училиште

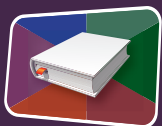
Ручам

Си легнувам

Спортувам

Се враќам од училиште

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____

Јас мислам – ти мислиш

Читање и разбирање

Шармери од осмо

Емил Јаневски беше претседател на одделенската заедница во осмо-А. Висок и мошне сериозен за своите години, тој активно спортуваше, но беше и симпатизер на многу домашни и странски клубови. Сега по третпат ги препрочитуваше двата натписа со фломастер, залепени од непознат сторител на вратата од осмо-А. И рече: „Експресна `вратка` овие не губат време!“

Другарите, како и две-три девојчиња, се нагроздија зад неговиот грб. Тој е претседател, прв треба да види и да реагира. Емил Јаневски не е момченце што донесува избрзани заклучоци. Но, ова не е партија шах каде што е дозволено брзо размислување. Ако се колеба, ќе излезе слабак во очите на соучениците. Рака на срце тие први ја почнаа „графитната војна“. Емил Јаневски се сврте кон напрегнатите лица на децата од осмо-А, и рече: „Хмм... Зоолошка градина! Па, тоа и не е така лошо... Мир, ќе објаснам! Во ЗОО-градината живеат главно: лавови, тигри, носорози – моќни примероци на живиот свет, господари на дивината! Пишувачот, и не сакајќи ни направил комплимент!“

„А што е тоа `комплицент`“, со подзината уста праша Игор. Повеќе ученици подбивно му се насмеаја в лице, а одделенскиот раководител го прекори:

„Речникот ти е посен, Игорче! Да читаш повеќе книги, разбра?“

Извадок од истоимениот роман од Велко Неделковски

Објаснуваме, толкуваме

се нагроздија – се насобраа;
шарм – привлечност, допадливост;
шармер – лице што шармира;
симпатизер – човек што сака нешто;
натпис – краток текст истакнат на јавно место;

комплицент – пофалба;
сторител – лице што сторило некое дело;
графити – текст или цртеж на фасади на згради и на други објекти.

Примери во контекст

- Јас сум симпатизер на **ФК Вардар**.
- Вели е симпатизер на **ФК Шкендија**.
- Алина има **шарм**, секако и нејзините другарки се вистински шармерки.
- Дефне пее многу убаво, затоа добива **комплименти**.
- Али игра фудбал како професионалец затоа тренерот му дели **комплименти**.
- На училишната веб-страница има натпис за концертот на Дефне.
- Натписот гласи: „Нашиот четиринаесетгодишен Али потпишува за **ФК Слога**“!

Задача 1 Напиши по еден пример со зборовите што беа прикажани во претходните примери!

Креативна задача

- ✓ На лист од блок нацртај графит со кој ќе потсетиш на нешто умно, практично без да навредиш некогаш! Буквите напиши ги и обој ги по свое!

Најди ги новите зборови во следните примери.

- ✓ Луѓето се нагроздија пред влезот на салата за да ја видат претставата.
- ✓ Учениците се насобраа во дворот и чекаа да почне приредбата.
- ✓ Стариот дел од градот има посебен шарм и привлекува многу посетители.
- ✓ Актерите на сцената беа вистински шармери и ја освоија публиката.
- ✓ Тој е симпатизер на фудбалскиот клуб и секогаш навива за него.
- ✓ На вратата имаше натпис дека продавницата е затворена.
- ✓ Наставничката ѝ даде комплимент на ученичката за добро напишаниот состав.
- ✓ Полицијата го пронајде сторителот на оштетувањето на училишниот инвентар.
- ✓ На ѕидовите на зградата имаше графити со пораки за мир и пријателство.

Вежба 1

Дополни со зборот што најмногу одговара (натпис, сторител, графити)!

Краток текст на јавно место е _____.

Лице што сторило некое дело е _____.

Цртежи на фасади се нарекуваат _____.

Задачи

Прочитај ги ситуациите! Одговори на прашањата со 1 – 3 реченици и објасни го својот став, дали се согласуваш или не!

1. На фасадата на едно училиште се појавиле графити. Некои ученици велат дека тие имаат шарм, а други сметаат дека го нарушуваат изгледот на околината.

Дали графитите може да имаат уметничка вредност?

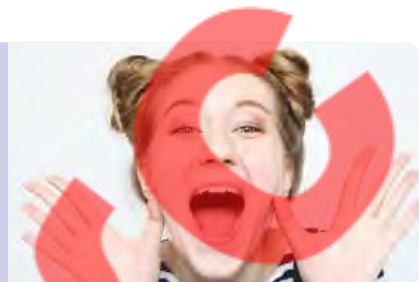
Кој треба да одлучи дали се графитите прифатливи?

2. Еден ученик постојано добива комплименти од другите и станува многу популарен.

Дали комплиментот секогаш е искрен?

Примери во контекст

подбив – исмејување, навредлива шега;
напрегнати (лица) – краен напор;
моќни (примероци) – со голема сила;
подзината (уста) – полуотворена уста.

Нови зборови

Поврзи ги со нивното значење:

ферплеј – фер игра = чесна игра;
домашна – упатува на дома, се однесува на домот, на семејството;
странска – туѓа, не е од дома, му припаѓа на друг;
несоодветно – не одговара на нешто;
соодветно – одговара на нешто;
колективно – што се однесува за повеќе луѓе, заедничко;
индивидуално – што се однесува на еден човек.

Научи
повеќе!

Зборовите
индивидуално,
колективно, соодветно и
несоодветно може да се
користат и како прилози
за начин (индивидуално/
колективно учење,
соодветно/несоодветно
облекување).

Примери во контекст

- Секогаш е важно да се однесуваме чесно и да играме фер.
- Кога пишуваме домашна, тоа ни помага да го научиме материјалот од училиште.
- Понекогаш користиме и странска литература или информации од други земји за да научиме нови и интересни нешта.
- Секогаш треба да имаш соодветно однесување, а да избегнуваш несоодветно.
- Во училиштето правиме колективни проекти заедно со соучениците, но имаме и индивидуални задачи за секого од нас.

Вежба 1

✓ Препиши ги речениците и пополни ги празните места во својата тетратка со зборовите: фер игра, планирање, странска, соодветно, несоодветно училишни и домашни!

1. Треба да ја почитуваме _____, тоа значи да играме чесна игра.
2. Кога правиме _____, тоа ни помага да го уредиме својот дом и да ги научиме обврските што ни припаѓаат.
3. Но понекогаш користиме и _____ литература или информации од други земји за да научиме нови и интересни нешта.
4. Секогаш треба да избираш _____ однесување, а да избегнуваш _____.
5. Во училиштето правиме _____ проекти заедно со соучениците, но имаме и _____ задачи за секој ученик.

Граматика во акција

- Јас мислам дека нашите соученици од осмо се добри и дека ќе ги надиграат поголемите.
- Јас пак, сум убеден дека ќе победат подобрите ученици.
- Мојот став е дека треба да има фер игра, нека победат најдобрите.

Согледај и заклучи

Именките и придавките се усогласуваат по род и број според именката (имаат ист род и број). Една именка може да биде определена од повеќе придавки. Придавките најчесто стојат пред именките. Се степенуваат само описните придавки.

На пример: црвен ранец (машки род, еднина), големи топки (женски род, множина), умно дете (среден род, еднина), вредни деца (среден род, множина), голема среќа (женски род, еднина).

Вежба 1

✓ Поврзи го секој збор од левата колона со соодветната именка од десната колона за да добиеш логична смисла, потоа напиши реченици со секој пример!

Внимавај на усогласувањето по род и број!

Придавка	Именка
домашна	однесување
странска	работа
индивидуално	задача
колективна	решение
соодветно	литература
несоодветно	спортување

Поврзи!

Вежба 1

✓ Дополни ги речениците така што ќе додадеш соодветна придавка што ја опишува именката! Внимавај придавката да биде во ист род и број со именката!

1. Гледавме _____ филм во киното. (опиши каков беше филмот)
2. Мајка ми ми купи _____ патики. (опиши ја бојата или квалитетот)
3. На небото грее _____ сонце. (опиши го сонцето)
4. Јадевме _____ јаболка од градината на дедо. (опиши го вкусот)
5. Тоа е _____ куче на мојот сосед. (опиши ја големината)

Задача 1 Препиши ги во својата тетратка и дополни ги речениците во кои ќе ги искажеш твоите ставови!

1. Мислам дека секој ученик треба самостојно да ја напише својата _____ задача.
2. Сметам дека во нашето училиште треба повеќе да се негува _____ спортување бидејќи така се гради тимски дух.
3. Верувам дека читањето _____ литература (на друг јазик) ни помага да запознаеме нови култури.
4. Убеден сум дека за секој проблем постои _____ решение, само треба добро да размислиме.
5. Ми се чини дека твоето _____ однесување на часот е причина за слабиот успех.

Внимавај!

Употреби ги зборовите од претходната вежба за да ги дополниш речениците во кои се искажува одреден став! Внимавај на смислата на реченицата! Усогласи по род и број!

Задача 2

✓ Напиши кратко објаснување на своето мислење за насловот **Свет без интернет.**

Помош при изразувањето:

Јас мислам дека...

Според мене...

Светот без интернет не/функционира бидејќи...

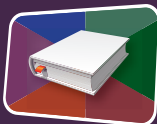
На пример... (пример од секојдневниот живот)

По читањето на текстовите:

избери едно мислење со кое **се согласуваш**,

едно со кое **не се согласуваш** и објасни зошто (усно или писмено)!

Секој сака да каже нешто

Разговор во училница

Наставникот: Денес ќе зборуваме за вашите ставови околу учењето и спортот, натпреварувањето, интернетот. Секој нека каже некое свое мислење соодветно на сопственото убедување.

Ана: Јас мислам дека учењето е најважно. Ако вложуваме труд, ќе имаме подобра иднина. Спортот го ставам во втор план, немам секогаш време да спортувам.

Бојан: Не се согласувам целосно. Учиме многу, но понекогаш немаме време за одмор и слободни активности.

Елвис: Точно, и мојот став е дека треба да учиме, но и да имаме слободно време.

Марко: За мене спортот е најважен, тој е здравје! Кога играм кошарка, се чувствувам полн со енергија. Затоа тврдам дека секој што спортува, е здрав и силен.

Џанан: Мене спортот ми е забавен, но понекогаш одзема премногу време. Мислам дека е подобро кога читам книги или пребарувам податоци на интернет. Интернетот е најдобар извор за учење – информации има насекаде.

Бојан: Да, но има и многу лажни вести. Треба да внимаваме што читаме.

Сања: Јас го користам интернетот за забава – видеа, игри, музика.

Марко: А јас за комуникација со пријатели. Мислам дека интернетот е корисен, но мора да знаеме соодветно да го користиме, треба да поставиме граници.

Сања: Се согласувам со Марко, но јас не сакам колективни спортови, повеќе сакам индивидуални, како трчање. Тогаш како да се натпреварувам сама со себе, си поставувам цел, а кога навивам тоа е за домашната екипа.

Алекс: Мојот став е дека што и да правиме е подобро кога се натпреваруваме едни со други. Натпреварувањето е добро – нè мотивира да бидеме подобри.

Давид: Не се согласувам во целост. Понекогаш може да создаде лутење.

Елвис: Јас мислам дека натпреварувањето е корисно само ако е фер и ако учиме од него. Не е важно само да победиме, туку и искрено да му честитаме на победникот, без разлика дали е домашен или странски.

Наставникот: Браво, секој кажа по некој свој став. Слушнавме и разбравме дека се различни. Тоа е добро – учиме да се слушаме едни со други, да ги почитуваме мислењата што се различни од нашите. Така се гради соживот и искрена комуникација.

Разговараме

- ✓ За што разговараат учениците на часот?
- ✓ Дали сите имаат исто мислење?
- ✓ Каков е ставот на Ана?
- ✓ Кој се согласува, а кој не со нејзиниот став?
- ✓ Каково е мислењето на Елвис?
- ✓ Кој е заклучокот на наставникот?
- ✓ Каков е твојот став за учењето и придобивките од него?
- ✓ Што мислиш, колку влијае учеството во спортските натпревари влијае врз развојот на младата личност?

Важно!

Како да ги слушаме и да ги разбереме мислењата и ставовите на другите?

Слушај внимателно!
Постави прашање!
Почитувај го туѓото мислење!
Вежбај трпение!

Важно!

Нови зборови

став – сопствено мислење, размислување, убедување = верување во нешто, Тврдам дека секој што спортува, е здрав и силен;
комуникација – размена на информации;
интернет – компјутерска мрежа за податоци;
граница – линија што разделува нешто;
мотивација – причина за да се направи нешто.

Согледај!

1. Секој сака да каже нешто. Чиј став е тоа? Кој рекол така?
2. Чиј став е дека треба да се спортува?
3. Кој рекол дека учењето е важно?
4. Која ученичка сака да се натпреварува сама?
5. Кој не сака колективни спортови?
6. Ништо не му верувам.

Граматика во акција

Заменки – зборови што укажуваат на лица или предмети или директно ги посочуваат.

✓ **Лично-предметни заменки се: КОЈ, ШТО и ЧИЈ** и формите изведени од нив.

- ✓ **Прашални:** кој?, што?, чиј?;
- ✓ **Односни:** кој, којшто, што, чиј, чијшто;
- ✓ **Одречни:** никој, ништо, ничиј;
- ✓ **Општи:** секој, сешто, сечиј;
- ✓ **Неопределени:** некој, нешто, нечиј, кој било, кој-годе.

Научи повеќе!

Глаголот **СУМ** е несвршен, но ја има и свршената форма: **БИДЕ**.

Кој, која, кое, кои – се однесува на лица и најчесто има прашално или релативно значење.

Има форми за сите три рода: машки – **кој**; женски – **која**; среден – **кое** и една множинска форма – **кои**.

Примери во контекст

- **Кој** дојде денес на час?
- Тој е ученикот **кој** секогаш поставува прашања?
- **Која** книга ја читаш?
- Таа е наставничката **која** ни помогна.
- **Кое** дете го доби подарокот?
- Ова е прашањето **кое** го дискутиравме.
- **Кои** ученици играат кошарка?
- Тие се децата **кои** учествуваа во натпреварот.

Научи
повеќе!

Што – се однесува на предмети и има прашално и релативно значење.

Таа не е променлива (не се менува по род и број). Изведени форми: **нешто, сешто, ништо**.

Примери во контекст

- **Што** ми донесе? (прашално значење)
- Го загубив пенкалото **што** ми пишуваше убаво. (сврзник)

Научи
повеќе!

Чиј, чија, чие, чии – има присвојно значење (чие е нештото). Може да се употреби во прашална и во потврдна форма.

Има форми за сите три рода во единина и една множинска: машки – **чиј**; женски – **чија**; среден – **чие**, и една множинска форма – **чии**.

Примери во контекст

- **Чиј** е овој ранец?
- Тоа е ученикот **чиј** татко е професор.
- **Чија** е оваа тетратка?
- Наставничката е личност **чија** поддршка ни значи многу.
- **Чие** е ова куче?
- Ова е прашањето **чие** решение е најтешко.
- **Чии** се овие книги?
- Тоа се учениците **чии** идеи беа избрани.

Вежба 1

✓ Пополни ги празните места во речениците со соодветната замена! Внимавај на родот, бројот и смислата на реченицата!

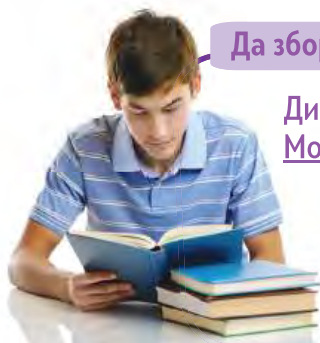
Заменки: кој, која, кои, чии, никој, ништо, секој, секоја, што, некои, никое.

1. _____ дете заслужува да биде среќно.
2. _____ не дојде на забавата, сите беа зафатени.
3. Девојчето _____ го видовме во паркот е моја другарка.
4. _____ вечер баба ми ни раскажува прекрасни приказни.
5. Не знам _____ се овие книги.
6. _____ ученици учат наутро, а други навечер.

7. Не купив _____ од пазарот затоа што беше премногу доцна.
8. Дрвото _____ расте во нашиот двор, е многу старо.
9. _____ животно не треба да остане гладно во зима.
10. Во кутијата немаше _____, беше сосема празна.
11. _____ сакаш за ручек?

Вежба 2

- ✓ Работи во пар со другарчето! Напиши краток дијалог (со најмалку четири реплики) употребувајќи различни видови лично-предметни заменки! Прочитај го во одделението! Наброј ги употребените заменки! Оцени ги точните одговори!

Да зборуваме на македонски!

Дискусија на тема Моето мислење

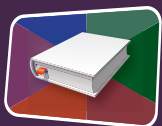
Секој ученик да го каже своето мислење за даден наслов (на пример: Дали е спортот важен за здравјето? Директна или онлајн комуникација? Интернетот е место каде што... Сметам дека интернетот не е место каде што...

Задача за дома:

Напиши краток текст со наслов **Меѓу лајковите и прегратките**, во кој ќе го искажеш својот став за тоа каде се крие вистинското пријателство и дали повеќе сакаш онлајн комуникација (преку социјалните мрежи) или директна комуникација (во живо)! Во текстот наброј барем три причини поврзани со твоето мислење и твојот избор!

1. **Пример за почеток:** „Денес живееме во свет кој е различен од светот на претходните генерации. Технологијата е насекаде, но јас сепак верувам дека...“
2. **Пример за главен дел:** Овде треба да ги наведеш твоите три причини користејќи ги научените придавки и глаголи.
 - ✓ „Прво, сметам дека... бидејќи е многу **поприродно/попрактично**.“
 - ✓ „Второ, тврдам дека... е **корисно/важно** затоа што...“
 - ✓ Трета причина: (на пр., Искреноста или можноста да бидеме со пријатели кои се далеку...)
 - ✓ Користи: „На крајот, убеден сум дека... е **незаменливо/едноставно** бидејќи...“
3. **Заклучок за крај:** На пример: „Секој си има свое мислење... Независно од изборот, заклучувам дека е најважно да останеме **искрени** пријатели, без разлика дали сме пред екран или лице в лице.“

Одговорите дискутирај ги на следниот час!

Светот во движење

Погодуваме, се забавуваме!

Јас сум највредниот член во семејството на зборовите. Збор сум што никогаш не **мирува** – јас **трчам**, **летам**, јас **пеам**, **шетам**. Без мене, именките се само слики, без мене, сонцето **само стои**, но не **грее**. Без мене, птицата само **постои**, но не **лета** и не **пее**. Јас **кажувам** што **правиш** сега, што **си правел** вчера и што **ќе сонуваш** утре. Без мене сè **запира**. Кој сум јас?”

Потсети се!

Како се викаат зборовите што **покажуваат/изразуваат** дејство, состојба или постапка?

На која зборовна група **припаѓаат** глаголите ако ги менуваат своите форми според време, лице, број или род?

Наброј неколку **глаголски форми** што означуваат дејство, работа и постапка/состојба!

Согледај!

1. Јас **читам** убава книга.
2. Линет и Маја **играа** во блискиот парк.
3. Мајка ми **прави** овошна торта.
4. За роденден **ќе поканам** многу гости.
5. Утре **ќе одиме** на излет.

✓ **Постави прашања поврзани со речениците!**

На пример: Што правам јас? Каде играат Линет и Маја?

✓ **Продолжи сам!**

Присети се!

Глаголи се зборови што означуваат работа, дејство, состојба.
Прочитај ги примерите и потоа реши ја вежбата.

ОБЈАСНУВА

Сегашно време

Еднина:	Множина
Јас објаснувам	Ние објаснуваме
Ти објаснуваш	Вие објаснувате
Тој/Таа објаснува	Тие објаснуваат

Минато време

Еднина	Множина
Јас објаснував	Ние објаснувавме
Ти објаснуваше	Вие објаснувавте
Тој/Таа објаснуваше	Тие објаснуваа

КОРИСТИ

Сегашно време

Еднина	Множина
Јас користам	Ние користиме
Ти користиш	Вие користите
Тој/Таа користи	Тие користат

Минато време

Еднина	Множина
Јас користев	Ние користевме
Ти користеше	Вие користевте
Тој/Таа користеше	Тие користеа

Кратка вежба за учениците

Пополни ги празните места:

Наставничката _____ нова лекција. (објаснува)

Вчера наставничката _____ нова лекција. (објаснува)

Ние _____ компјутер на час. (користи)

Вчера ние _____ компјутер на час. (користи)

Согледај!

Јана **прави** торта.

Доаѓа зима.

Арбен **гледа** интересен филм.

Маја ја **виде** Сара.

Се **гледа** дека си учел.

Јана **направи** торта.

Дојде зима.

Арбен **изгледа** еден интересен филм.

Маја ја **здогледа** Сара.

Го **прочитав** твојот коментар.

Глаголите разликуваат:

Потврдна форма: глаголи со што се искажува согласување дека нешто правиме;

Одречна форма: глаголите со кои се искажува дека нешто не правиме, нема да правиме.

✓ Се прави со негацијата **НЕ** + глаголот. **Правило:** Честичката **НЕ** секогаш се пишува **одвоено** од глаголот. На пример: Читав, трчам, учеше/Не читав, не трчам, не учеше.

✓ Потврдна и одречна форма се прави и со зборовите **ИМА/НЕМА**.

На пример: Имам време/немам време. Имав време/немав време.

Граматика во акција

Да ги разгледаме глаголите!

комуницира – одржува врска со некого	се согласува – прифати нешто
соопштува – каже нешто на некого	се воздржува – се откаже
предлага – даде предлог	

На пример: Јасна предлага спортскиот натпревар да се одржи на крајот на годината. Сите не се согласија со неа. Наставникот комуницира со останатите наставници и ќе им го соопшти предлогот на првиот состанок. Тој смета дека има време за подготовки. Се договоривме да не зборуваме за тоа и да се воздржиме дотогаш. Дотогаш може да формираме тимови.

Вежба 1

✓ Најди ги потврдните и одречните глаголски форми во текстот!

На пример: предлага – не предлага

Вежба 2

✓ Замени ги потврдните реченици со одречни и обратно!

На пример:

(Потврдна) Јас играм фудбал секој ден. → (Одречна) Јас не играм фудбал секој ден.

1. (Одречна) Марко не јаде зеленчук. →

(Потврдна) _____

2. (Потврдна) Ние одиме во кино во сабота →

(Одречна) _____

3. (Одречна) Тие не зборуваат англиски јазик. →

(Потврдна) _____

4. (Потврдна) Ана ја знае вистината. →

(Одречна) _____

Задача 2 Дополнете ги речениците со соодветен глагол во сегашно време!
(организира, планира, мисли, зборува, соопштува, се согласува)

Кога има различни мислења, ученикот внимателно _____.

Наставничката јасно ги _____ правилата.

Децата смилено _____ за проблемот.

Тимот _____ состанок за да се разговара на темата.

Другарите _____ за заедничко решение.

Таа _____ како да се реши проблемот.

Вежба 3

✓ Избери од понудените глаголи и искази и напиши што правиш/не правиш во слободното време!

(ПРАВАМ)

(НЕ ПРАВАМ)

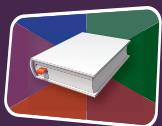
- ☐ учам, спијам,
- ☐ гледам телевизија,
- ☐ одам на училиште,
- ☐ читам книга,
- ☐ им помагам на домашните,
- ☐ играм игра, тренирам,
- ☐ разговарам на телефон,
- ☐ слушам музика, одам на гости,
- ☐ цртам, се дружам со другарите,
- ☐ правам план за утре,
- ☐ разговарам со родителите.

Задача 1 Направи список со активности и хобија во слободното време за секој ден во седмицата! Употреби глаголи и прилози по твој избор и кажи **каде одиш и што правиш!**

✓ **На пример:** Од понеделник до петок одам на училиште. Во слободното време еден час се одморам и потоа пешачам. До крајот на вечерта правам украси бидејќи тоа е моето хоби.

✓ **хоби** – активност која сакаме да ја правиме.

Под еден покрив, со едно срце

Читање со разбирање

Денес нашето училиште **блеска** од радост. Сите ученици **се подготвуваат** за големиот празник – Денот на училиштето. Ходниците **ечат** од песна, а во секоја училница **се случува** нешто креативно.

Есма и Коста заедно **цртаат** голем плакат на кој пишува „Добредојде“. Тие **се смеат** додека ги мешаат боите на нивното пријателство. Во салата, Мартин и Сања го **вежбаат** свечениот танц. Иако **зборуваат** на различни јазици, нивните чекори **се движат** во ист ритам, бидејќи другарството нема потреба од превод.

Учениците од сите етнички групи **работат** како еден тим. Некои **рецитираат** стихови, други ги **украсуваат** паноата, а сите заедно ја **создаваат** најубавата слика за нашето училиште. Ние **веруваме** дека нашата сила е во различноста, а нашата среќа е во заедништвото. Под овој училиштен покрив, сите ние **сонуваме** за иста иднина и со нетрпение го чекаме празникот за да го покажеме нашиот соживот и единство.

Нови зборови

блеска – сјае;
ечи – силно се слуша;
плакат – голем цртеж со малку текст за објава;
ритам – рамномерно редување на тонови;
соживот – заеднички живот.

Читање со разбирање

- ✓ Подели го текстот на помали делови (пасуси) и одреди по еден клучен збор во секој пасус!
- ✓ Најди две реченици кои покажуваат дека учениците се добри другари, иако се од различни етнички групи!
- ✓ Определи ја пораката на текстот!
- ✓ Прочитај ја и кажи ја на својот мајчин јазик!
- ✓ Одговори дали си учествувал/а во тимови со ученици од мешан етнички состав! Опиши ја соработката!

Примери во контекст

Таа блеска од радост.
Се подготвуваат за празникот.
Ечат песни на сцената.
Учениците не знаат што точно се случува.
Вежбаат и рецитираат пред приредбата.
Сите се движат и работат, на сите им е важна приредбата.
Учениците се чувствуваат свечено.
Најважно е дека има заедништво.

Задача

Замисли дека си ученик/ученичка во ова училиште на Денот на училиштето!
Напиши 5 реченици за тоа што правиш во рамките на училишните активности
и како учествувааш во прославувањето на Денот на училиштето! Во текстот
употреби најмалку три од следниве зборови: тим, радост, заедништво, различност,
другарство!

Вежби

Дополни ги речениците со зборови од текстот!

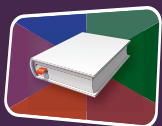
Денес нашето училиште блеска од _____.
Учениците се подготвуваат за големиот празник – _____.
Есма и Коста цртаат голем _____ на кој пишува „Добредојде“.
Иако зборуваат на различни јазици, Мартин и Сања се движат во ист
_____.
Учениците од сите етнички групи работат како еден _____.
Нашата сила е во _____, а нашата среќа е во _____.

Кои од наведените тврдења се точни (Т) или неточни (Н)?

Учениците не сакаат да го слават Денот на училиштето.

Ходниците се тивки и празни.
Есма и Коста заедно изработуваат плакат.
Мартин и Сања не можат да танцуваат заедно затоа што зборуваат различни јазици.
Учениците соработуваат и создаваат заедничка слика за училиштето.
Во текстот се истакнува заедништвото и единството.

Што ни покажува текстот за животот во едно училиште каде што има разлики?

Ден за планирање

Задача

Секој човек мисли различно. Низ соработката најважно е како **разговараме** и како ги почитуваме туѓите идеи. Испланирај училишна активност со почитување на правилата!

- ✓ Секој има право на мислење
- ✓ Слушаме без да прекинуваме некого
- ✓ Не навредуваме
- ✓ Разменуваме (наведуваме) аргументи

1. Индивидуален план – „Јас мислам“

Секој ученик добива задача:

Замисли дека си дел од тимот кој го организира Денот на училиштето!

Напиши краток план (3 – 4 реченици)!

- Што би организирал/а?
- Зошто токму тоа?
- Како ќе се вклучат сите ученици?

2. Размена – „Ти мислиш“

Учениците се делат во мали групи (4 – 5).

Секој го претставува својот план со реченицата:

„Јас мислам дека е најдобро да...“

Другите одговараат со:

„Јас разбираам што мислиш, но јас мислам дека...“

Се користи јазик на почит.

3. Анализа: предности и слабости

Секоја група во која има 4 до 5 ученици избира **два плана** и ги анализира, потоа ги истакнува предностите и слабостите на секој план.

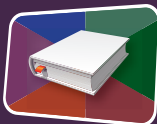
4. Завршна дискусија – Чиј план е најдобар?

Дали постои „најдобар“ план?

Може ли повеќе идеи да направат целина?

Што научи секој од туѓото мислење?

Клуч за времето

Јазични игри

1. Напиши три именки во три колони!

Под секоја именка стави онолку глаголи колку што можеш да се досетиш дека може да се поврзат со тие именки!

На пример: на следниов начин, именки: ученик клуб (училиштен) книга

ученик – учи, чита, пишува, трча, црта...

клуб – организира, дружи, игра, учествува, посетува...

книга – раскажува, учи, отвора, носи, објаснува...

За секоја именка и за секој глагол напиши реченица!

На пример:

Во клубот се дружиме и играме.

Раскажувам за книгата.

2. Работи во пар со другарчето! Секој нека си запише три глаголи (прави, оди, гледа).

Секој составува реченици со запишаните глаголи. Речениците треба да се напишат во сегашно време. Потоа се разменуваат запишаните реченици со другарчето и се пишуваат во минато определено време. На крајот се прави проверка на речениците.

Задача

Прочитај го текстот! Најди ги глаголите! Кога се случуваат дејствата во текстот? Што има пред глаголите, која честичка?

Весна утре слави роденден. Ќе нè покани сите од одделението. Сигурно ќе добие многу подароци. Јас ќе ѝ купам книга бидејќи знам дека многу сака да чита. Се надевам дека ќе биде весело, ќе има музика и многу изненадувања. Наредниот ден ќе ги раскажуваме впечатоците во училиште.

Разговараме

- Кој ќе слави роденден утре?
- Кого ќе покани на роденден?
- Што ќе добие Весна за роденден?
- Каков подарок најмногу сака Весна?

Примери во контекст

чита, пее, мисли, учи, слуша, трча, спие итн.

Посочените глаголи се во сегашно време:
дејство што се случува во моментот на
зборување (сега).

Поврзи го глаголот со неговото значење!

ќе покани – испрати, упати некому покана за присуство, учество во нешто;

ќе добие – прими нешто во сопственост;

ќе купи – добие во сопственост плаќајќи со пари;

ќе раскажува – усно изложи, соопшти нешто.

Граматика во акција

Идно време

Со идното време се искажува дејство што ќе се врши или ќе се извршува по моментот на зборувањето.

Се образува со честичката **ЌЕ** + глагол во сегашно време.

На пример:

- ✓ Прво **ќе пишувам** домашна, потоа **ќе читам** лектира.
- ✓ **Ќе се истуширам** и **ќе одам** на роденден.
- ✓ Наредната седмица **ќе правиме** тест по Математика.
- ✓ Кој **ќе го заменува** наставникот по Англиски јазик идната среда?
- ✓ Ајде да се организираме за викендов за трчање, **ќе има** маратон.
- ✓ Утре **ќе одам** на одмор.
- ✓ **Ќе играм** тенис.

Граматика во акција

Прилози

Прилози се зборови што означуваат околности во кои се вршат дејствата искажани со глаголот. Разликуваме прилози за време (**кога?**), место (**каде?**), начин (**како?**) и количество и степен (**колку?**).

Примери на некои прилози за време: **секогаш, некогаш, понекогаш, никогаш, претпладне, попладне, вечер, утре, денес, задутре, сега** итн.

На пример:

- ✓ Секогаш трчам наутро, никогаш не трчам навечер и понекогаш си легнувам рано. Денес ќе одам на кино, а потоа бргу ќе ја напишам домашната задача, малку ќе одморам и ќе гледам телевизија. Со нетрпение чекам да се видам со другарите и силно да ги гушнам.

Прилози за време (Кога?)	Прилози за место (Кадe?)	Прилози за начин (Како?)	Прилози за количество (Колку?)
вчера	таму	полека	многу

Примери на некои прилози за време: **утре, денес, задутре, попладне, претпладне, вечер, сега, никогаш, секогаш, обично, некогаш, понекогаш, итн.**

- ✓ Денес ќе учам бидејќи утре ќе одам на излет.

Примери во контекст

Тие внимателно слушаа различни мислења.
Наставникот внимателно советува како да се постапи со новиот план.
Откако се појави проблемот на сцената, Марко брзо му го соопшти тоа на тимот.
Учениците брзо предлагаа различни идеи.
Таа смирено слушаше додека другите го изразуваа своето мислење.
Тимот смирено разговара за плановите.
Наставникот јавно советува за важноста од почитување на туѓото мислење.
Есма јавно соопшти своја идеја за идниот настан.

Вежба 1

Интервју од иднината – работа во групи (новинари и гости):

Избери улога: „новинар“, или „гостин“!

1. **Новинарот** поставува прашања во идно време: На пример: „Што ќе правиш утре? Кадe ќе патуваш следното лето? Со кого ќе пишуваш домашно? Кога ќе одмораш?“
2. **Гостинот** мора да одговори со целосна реченица во идно време. Останатите ученици ги бројат точните одговори: една група брои дали се точни формите за идно време, а другата ги брои предлозите. Заеднички се проверуваат.

Јазични задачи

Задача 1 Заврши ги речениците! Најди ги формите за идно време!

1. Ќе бидам задоволен ако успеам _____.
2. За да го подобрам учењето, ќе побарам помош од _____.
3. Кога ќе се изморам, енергијата ќе ја надополнам со _____.
4. Кога ќе завршам, ќе _____.

Задача 2 Следниве реченици напиши ги во идно време!

На пример:

✓ Јас одам во библиотека.

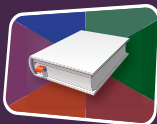
Јас ќе одам во библиотека.

1. Тие играат фудбал. _____.
2. Ние учиме математика. _____.
3. Таа пишува порака. _____.

Задача 3 Напиши ги твоите планови за наредниот период!

1. План за утре;
2. План за следната недела;
3. План за идниот месец.

Употребувај ги глаголите: ќе организирам, ќе предложам, ќе учествувам, ќе соопштам,
ќе советувам, ќе планирам!

Решавање конфликти

Читање со разбирање

(Седни во полукруг! Училиницата нека биде мал театар!
Подели улоги! Драматизирај!)

Ферплејот е поважен од голот

Ликови:

Бесим (капитен на едната екипа), Лука (капитен на другата екипа)

Сара (ученичка – судија), Ведрен, Филип, Мерт, наставникот.

(Дејството се случува во училишниот двор, утредената, по спортски натпревар)

Сара: Момчиња, застанете! Сте биле таму да покажете спортски дух, да се натпреварувате во чест на патронатот, а вие сте се карале. Гледам дека атмосферата меѓу вас многу се загреала. Раскажете ми што се случи?

Бесим: Лука ми кажа дека додека трчал кон голот, Филип намерно го турнал. Не сум очекувал такво однесување од другар кон другар. Конфликтот се прошири затоа што и другите играчи почнаа да се расправаат.

Филип: Искрено, играл и не забележав дека сум бил толку груб. Дури подоцна сфатив дека мојата реакција ги повредила твоите чувства. Се извинувам!

Сара: Лука, ти си постапил правилно и тивко си ја надминал лутината во тој момент.

Бесим: Мерт ми кажа дека и ти прво си се разлутил, но набргу си се смирил. Сигурно си се сетил на изреката на наставникот по ФЗО: „Силни сме кога прифаќаме помош!“. Затоа си го повикал Мерт да посредува.

Лука: Да, се сетив дека наставникот ни велеше дека конфликтите во училиште се надминуваат само со „ладна“ глава. Еве, иако бев лут, сепак постапив правилно.

Сара: Гледате дека на спротивната екипа им се допаднало тоа што сте биле подготвени да разговарате наместо да продолжите со караницата. Само требало да им се извините.

Наставникот: На тој начин лесно сте го решиле проблемот. Сте покажале дека другарството меѓу различните екипи е посилено од секој резултат. Сте се договориле како вистински спортисти. Што очекувате сега едни од други?

Бесим: Сега можеме да си подадеме рака. Сфативме дека сите припаѓаме на истото училиште и дека секогаш ќе има победници. Но победата е послатка ако се сподели со другарите, без разлика на тимот. Ферплејот е поважен од резултатот, бидејќи така учиме едни од други, се помагаме и покажуваме спортски дух и заедништво.

Задачи

Најди ги непознатите зборови!
Објасни ги и употреби ги во некои примери!

Ферплеј во акција

Што мислиш, што чувствуваат Лука, Бесим и Филип во тој момент?
(лутина, тага, разочараност, збунетост...).

Игра – Јас сум на теренот

Работи во групи од по 4 – 5 и преземи улога!
Лука
Бесим
Филип
Сара или наставник
набљудувач

Драматизација – одигрување кратка сцена

- ✓ како изгледа конфликтот
- ✓ решавање со разговор и извинување

Порака од теренот

Секој ученик ја довршува реченицата:

Ферплеј значи _____.
Вистински спортист е оној што _____.
Кога ќе згрешам, јас ќе _____.

Што беше проблем, што беше решение?
(Објасни со две до три реченици!)

Разговараме

Каде биле учениците?
Што се случило?
Кој е виновен за конфликтот?
Зошто Филип не ја забележал својата грубост?
Кој постапил правилно, како?
Што ќе се случело ако конфликтот не се решел?
Која добра страна ја поседуваат Лука и Мерт?
Дали се согласуваш со постапката на Бесим на крајот?
Зошто е важно да се признае грешката?
Какво е твоето мислење за одговорноста и извинувањето?
Истакни ја пораката од текстот!
Дали си бил сведок на слична случка?

Направи кратко резиме (кратка содржина) за текстот!

- ✓ Сподели го со соученикот од твојата десна страна! Со помош на техниката Вршелешка, секој ученик треба да го прочита резимето.

Зошто во реченицата „Лука ми кажа дека додека трчал кон голот, Филип намерно го турнал“ се користи минато неопределено време?

Одговор: Бидејќи Бесим зборува за настан што се случил во минатото (претходниот ден) на кој тој не бил присутен, друг му кажал, но го прераскажува денес.

Минато неопределено време

Означува дејство кое е вршено или завршено во минатото, без точно определување на моментот на одвивање на дејството. Минато неопределено време се користи за директно кажување или за прекажани минати дејства.

Се образува од помошниот глагол **СУМ** во сегашно време + **глаголската Л-ФОРМА**.

Примери:

1. Како мала **сум била** весела.
2. Многу **си пеела** на роденденот.
3. Тие **се натпреварувале** во фудбал.
4. Тие **отишле** на излет.
5. Секогаш **сме се согласувале** како добри другари.

Форми за СУМ во сегашно време

Еднина	Множина
1. л. сум	1. л. сме
2. л. си	2. л. сте
3. л. е	3. л. се

Минато неопределено несвршено време (од несвршени глаголи)

Еднина	Множина
1. л. сум читал	1. л. сме читале
2. л. си читал	2. л. сте читале
3. л. / читал	3. л. / читале

Минато неопределено свршено време (од свршени глаголи)

Еднина	Множина
1. л. сум прочитал	1. л. сме прочитале
2. л. си прочитал	2. л. сте прочитале
3. л. / прочитал	3. л. / прочитале

Во 3. л. еднина и 3. л. множина се изоставаат формите од помошниот глагол СУМ.

- ✓ Таа носела убава блуза.
- ✓ Тие гледале интересен филм.

Вежба 1

- ✓ Во текстот најди три глаголи кои се во минато **неопределено** време!

Вежба 2

- ✓ Во следните реченици, замени го **дадениот глагол со глагол во минато неопределено време!**

На пример:

Другарот му **помогна** да го **реши** проблемот. Другарот му **помогнал** да го реши проблемот.

1. Конфликтот се прошири. _____.
2. Двете екипи **покажаа** спортски дух. _____.

Вежба 3

- ✓ Напиши ја **одречната форма на глаголот!**

На пример: **сме сфатиле** – не сме сфатиле.

1. сум следел _____.
2. сум бил победник _____.

Задача 1

Замисли дека за кратко не си бил играч на теренот! Напиши три реченици во минато неопределено време за тоа како едниот другар му помогнал на другиот другар да се смири и да го реши конфликтот што го имале додека ти си бил отсутен!

Да зборуваме на македонски!

Дискусија Конфликти

(Работи во парови!)

- ✓ Како да се надминат конфликтите во училиштето?
- ✓ Како да се изразат сопствените чувства?
- ✓ Дали се согласувате со изреката: „Силни сме кога прифаќаме помош!“
- ✓ Како да се справам/справиме со проблемите?
- ✓ Што очекуваш од добриот пријател/добрата пријателка кога имате проблем?
- ✓ Кои се твоите јаки страни кога другите ти бараат помош?
- ✓ Кој одговор не ти се допаѓа кога сакаш да разговараш за твоите проблеми?
- ✓ Како можат да те познаат дека не си расположен/расположена?
- ✓ Што можат да направат пријателите за да може полесно да зборуваш за проблемите?
- ✓ Дали бараш помош од наставник? Од родител/родителите?
- ✓ Дали си дел од конфликти кои се резултат на одредени разлики?

Читање со разбирање

Спортот обединува!

Тивкото помирување меѓу двете водечки осми одделенија одекна како хит-вест во целата осмолетка „Септември“. Педагогот Златан Самоилов како спринтер отрча до канцеларијата на директорот Бојан Милјановски и од нога, усно, му реферираше: „Умот надвлада! Духовите се смирија! Спортот обединува!“

Не знаејќи за што станува збор, директорот загрижено праша: „Колега, да не те каснал стршен?!“

„Осмо-А и осмо-Б, сега пак како да се едно одделение!“ – пресреќно изрецитира педагогот.

„Што е, да не го урна сидот помеѓу двете училници?“

„Фигуративно, да! Урнат е сидот на меѓусебните недоразбирања. Пирка свеж спортски ветрец!“

„Колега, поезија рецитираме на патрониот празник. Дај ми факти!“

„Заедно ќе учествуваат на фудбалски турнир! Нешто како наша училишна репрезентација, на што особено се гордеам!“

„Тоа е одлично!“ – одобри директорот Милјановски. „Да им се стават на располагање сите здрави фудбалски топки што ги имаме. Јас лично ќе најдам двајца спонзори за гајички, маици и патики! Секому точен број, по мера!“

„Одам да им пренесам!“

„И преку разгласната станица, да разберат сите ученици. На турнир, ами како?! Тоа е вистински начин како да се троши и да се потроши вишокот енергија, која, да не заборавиме, може да се слее и во потоци негативна енергија. А јас не сакам да дозволам овде такви младешки врutoци!

Затоплувањето на ученичките односи на А и Б се почувствува веднаш, како топење на некаква санта вештачки мраз. Оваа спортска акција со радост беше дочекана во двете одделенија, со надеж дека таа одново ќе се сплоти.

Извадок од романот „Шармери од осмо“ од Велко Неделковски

- ✓ **Издели** ги новите нејасни зборови и дискутирај за нив!
На пример:
спринтер = спортист за спринт, репрезентација = екипа што претставува некого на натпревар, пирка = поддувнува итн.
- ✓ **Состави прашања** за прочитаното! **Постави им ги** гласно на соучениците!
Тие нека ги **одговараат**!
- ✓ **Поврзи** го текстот со барањата во „Пајаковата мрежа“!

Реченица и членови на реченицата

Реченица е синтаксичка единица организирана според правилата на јазикот која има еден природен показател (личноглаголска форма).

Според составот, може да биде:

Проста реченица – со само еден глагол:

Пример: Лазар секогаш го почитува својот противник. Публиката навива гласно.

Сложена реченица – со две или повеќе прости реченици. Тоа значи дека во неа има два или повеќе глаголи.

Простите реченици во сложената реченица најчесто се поврзани со сврзници (и, а, но, ама, бидејќи, дека, или пак, се одделуваат со запирка).

- ✓ Марко **трча** брзо, а Лука го **следи** во чекор. (2 глаголи)
- ✓ Ние **победивме** на натпреварот, **но** најважно е што **се дружевме**. (2 глаголи)
- ✓ Наставникот **вели** дека сите **сме победиле** ако **играме** чесно. (3 глаголи)

Вежба 4

✓ Прочитај ги речениците! Препознај и подвлечи ги глаголите и во заградите напиши дали реченицата е проста или сложена!

1. Денес се одржува училишниот натпревар. ()
2. Ана постигна гол и сите почнаа да ракоплескаат. ()
3. Иако изгубија, играчите си подадоа раце. ()
4. Другарството е нашата најголема победа. ()
5. Секој ученик се труди бидејќи сака неговиот тим да успее. ()

Вежба 5

✓ Од двете прости реченици, направи една сложена реченица за да добиеш силна порака! Користи ги сврзниците: бидејќи, а, но, па, па затоа!

На пример: **Прости реченици:** Натпреварот е тежок./Ние не се откажуваме.

Сложена реченица: Натпреварот е тежок, но ние не се откажуваме.

1. Јас го зборувам мојот јазик./Ти го зборуваш твојот јазик.

2. Ние сме различни./Тоа нè прави побогати.

3. Сите помагаме во подготовките./Сакаме нашето училиште да биде најдобро.

Граматика во акција

Главни членови во реченицата

Подмет – ни кажува кој го врши дејството. Најчесто е именка или заменка. Го наоѓаме со прашањето: Кој? На пример: Никола им помага на сите. (Кој помага? – Никола). Подметот може да биде испуштен. На пример: Јадеме заедно. (Кој јаде? Подметот е – Ние)

Прирок – без него нема реченица, тој е срцето на реченицата и го покажува самото дејство. Го наоѓаме со прашањето: Што прави? + подметот. На пример: Али црта постер. (Што прави Али? – црта)

Неопходни реченични членови се:

Предмет – неопходен реченичен член врз кој поминува дејството од прирокот (глаголот). Се наоѓа на прашањето: **Што?** за предмети или **Кој?** – за лица. На пример: Децата прават куќичка. Што прават децата? – Куќичка = предмет.

Прилошки определби – прилошките определби се неопходни реченични членови кои го појаснуваат глаголот (прирокот), околностите во кои се врши дејството. Тие ни кажуваат кога, каде, како или колку (во колкав степен) се случува дејството.

На пример:

Сите се собравме во свечената сала. (каде се собравме? – во свечената сала) – **прилошка определба за место.**

Денес го славиме патронатот. (кога славиме? – денес) – **прилошка определба за време.**

Учениците сложено работат на проектот. (како работат? – сложено) – **прилошка определба за начин.**

Во училиницата имаше малку ученици. (колку ученици имаше? – малку) – **прилошка определба за количество.**

Атрибут – второстепен член во реченицата кој појаснува каква е именката. Тој ни открива повеќе детали за некој предмет, лице или појава. На пр., **Верниот** другар ми помага. Постигнавме **заедничка** победа.

Правило

Правилен граматички ред на членовите во реченицата:

атрибут + подмет + прирок + предмет + прилошка определба.

Вежба 6

✓ Прочитај ги речениците и најди ги нивните членови!

Верните другари сложено играат на игралиштето.

Подмет: _____

Прирок: _____

Атрибут: _____

Прилошка определба (начин): _____

Прилошка определба (место): _____

Денес нашето училиште слави.

Предмет: _____

Прирок: _____

Атрибут: _____

Прилошка определба (време): _____

Вежба 7

✓ Збогати ја реченицата!

Додај соодветен атрибут на празното место за да ја направиш реченицата поубава!

Користи ги зборовите: мултиетничко, среќни, силно, чесна.

1. Ние градиме _____ општество.
2. _____ игра е поважна од резултатот.
3. Во училницата се слушаат _____ гласови.
4. _____ другарство не се раскинува лесно.

Задача 1

Продолжи го започнатиов текст и дај му наслов!

Употреби прости и сложени реченици и внимавај на правилниот реченичен ред!

Внимавај на правилното формирање реченици! Употреби атрибути и прилошки определби!

Атрибутите се како боите на еден цртеж – без нив сè е еднолично.

Прочитај го составот пред сите во паралелката или пак, на училишната приредба!

Боите на виножитото се различни, но само заедно го создаваат најубавиот небесен мост. Така и ние, со нашите различни јазици и обичаи, го градиме најубавиот соживот во нашето училиште.

Примери во контекст

соживот – не е само живеење еден покрај друг, туку живеење еден со друг. Тоа значи дека иако зборуваме различни јазици, сите ние ја делиме истата училница, истото игралиште и истите соништа.

Креативен предизвик

✓ За наредниот час размисли како најдобро можеш да се изразиш за насловот!

Сите сме различни, а сепак сме исти.

ЧАС ЗА ПОВТОРУВАЊЕ И ВЕЖБИ

Читање со разбирање

Без јазик си никој и ништо

Родниот јазик е бисерен ѓердан
од зборови – плодови сочни,
мислите тие ти ги редат
во слики јасни и точни.

Тој е врукот непресушен, вечен,
низ бистри капки – зборови тече.
Жубори, клооти, свони, се лее
ко јасна звезда секој збор грее.

Тој ни е завет од дедовците
како тланикот на огништето.
Чувај го како црнка во очите –
– без јазик си никој и ништо.

Видое Подгорец

Прашања за анализа на песната:

1. Која е главната порака на поетот Видое Подгорец во оваа песна?
2. Со што се споредува јазикот?
3. Зошто насловот вели дека без јазик си „никој и ништо“?
4. Како нè поврзува јазикот со нашите предци?

Задача

Напиши зошто е важен мајчиниот јазик за секого!
Наведи три причини за важноста!

Вежба 1

Најди ги опишете! Во песната на Подгорец има придавки кои служат како атрибути. Најди ги атрибутите за следниве именки (според текстот или по твоја идеја инспирирана од песната)!

- ✓ _____ јазик (мајчин, роден);
- ✓ _____ корен (длабок, вековен);
- ✓ _____ песна (топла, милозвучна);
- ✓ _____ бор (светол, мудар);
- ✓ _____ земја (родна, дедовска).

Вежба 2

Препознај ги членовите во реченицата! Во следниве реченици, инспирирани од пораките на Подгорец, одреди ги функциите на зборовите!

1. Нашиот мајчин јазик нежно звучи.

Атрибути: _____ Подмет: _____

Прилошка определба (начин): _____ Прирок: _____

2. Мудриот поет напишал прекрасни стихови.

Атрибут 1: _____ Подмет: _____

Предмет: _____ Прирок: _____

Атрибут 2: _____

Прочитај ја реченицата на мајчиниот јазик на твоето другарче!

Јазикот нè поврзува – со зборовите учиме да разбираме, да почитуваме и да се слушаме.

Задача 1 Во овој краток спортски извештај, означените зборови **распреди** ги во табелата според нивната функција (главни, неопходни и второстепени реченични членови)!

Денес (1) на училишното игралиште се одржа голем (2) натпревар. Нашите (3) ученици (4) трчаа (5) брзо (6) кон голот. Верната (7) публика (8) гласно (9) навиваше (10) за сите тимови.

Главни членови
Подмет: (Кој?)

Прирок: (Што прави?)

Второстепени
членови
(Атрибути)
Опис: (Каков/Чиј?)

Неопходни членови
(Прилошки
определби)
Околност:
(Кога/Каде/Како?)

МУЛТИЕТНИЧКА АКТИВНОСТ ВО УЧИЛНИЦА

Читање со разбирање

Задача

Рецитирај со своите соученици!
Би било интересно да рецитираат ученици од различни етнички заедници: еден ученик го почнува првиот стих на македонски јазик, вториот ученик го кажува истиот стих (или следната мисла) на албански, турски или на друг јазик. На крајот, сите заедно (во хор) ја изговараат последната реченица: „Ние сме едно семејство!“

Во училницата наша, каде сонцето грее,
секој глас на свој јазик своја песна пее.
Има имиња разни: Едис, Ана и Арта,
сите сме патници на иста животна карта.

Нека ечи песна, нека се шири глас,
соживотот е иднината што ја градиме кај нас.
Рака под рака, со срца полни жар,
секој другар тука е најубавиот дар!

Едно семејство сме сите,
така сложно ни минуваат дните!

Задача 2 Учениците се делат во групи и работат иста задача.

- ✓ **Направете постер** за фудбалски натпревар со публика од различни етнички заедници во кој ќе повикате на спортско однесување и навивање!
- ✓ **Одбери** бои, илустрација на маичките, рекламен материјал за својот тим кој ќе оди на квиз натпревар!

НАСОКА

Секоја група може да користи свој начин на комуникација, но сите мора да се пристојни едни со други кога треба да се направи усогласување на ставовите.

Постерите **се истакнуваат** на видливи места во училиштето.

Задача 3

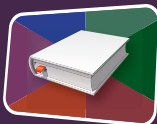
- ✓ **Дланки на другарството:** Секој ученик ја црта својата дланка на хартија во боја, ја сече и на неа пишува една од овие пораки или по еден глагол за другарство (на пр., поаѓам, споделувам, сакам, почитувам...). Потоа сите дланки се лепат во круг на еден голем хамер.

- ✓ **Дрво на различноста:** Нацртај големо дрво на постер! Учениците нека бидат ливчињата! На секое ливче учениците го пишуваат своето име и една порака за својот другар од друга етничка заедница.

Постерите изложи ги на видливо место во училишниот хол.

Читаме книжевни текстови

18

Деновите во Прага пред Божиќ, тоа е нешто што не може да се раскаже... Продавниците се забавија со специјални украси, со лампиони, огромни елки светкаа со шарени ламби по улиците, а секоја куќа мижуркаше со витлеемска ѕвезда на прозорците.

Јана рече дека со време треба да тргнеме низ црквите и спокојно да ги разгледаме различно направените сцени за раѓањето на бебето Христос во сламата.

Јас се чувствував свечено. Таму, во секоја црква ја помислував мојата најголема желба, надевајќи се дека, секако, постои начин за нејзино исполнување...

Се наближуваше Новата година, а таа секогаш во нашето семејство била посветена поради роденденот на мама на втори јануари. Роденденот наближуваше, а ние бевме разделени...

Извадок од романот „Девојчето со две имиња“ од Јагранка Владова

Прашања за разговор

- ✓ Какви се деновите во Прага пред Божиќ?
- ✓ Со што се забавени продавниците?
- ✓ Што има на прозорците на секоја куќа?
- ✓ Кој период се наближува?
- ✓ Зошто доаѓањето на Новата година е посветена за ова семејство?

Вежби

- ✓ Издвој ги зборовите кои не ти се јасни!
- ✓ Издвој ги глаголите од текстот и потоа напиши ги во тетратката! Со нив напиши неколку нови реченици!
- ✓ Прочитај го третиот пасус од текстот! Во кое лице е раскажувачот?

Задача

Истражи кога се слават празниците Бадник и Божиќ во Република Северна Македонија!

БОЖИЌ Е!

Свонат камбаните над полињата,
Над замрзнатите сокаци,
Низ дрвјата, низ белите гранки.

Празник е во срцата на домаќините.
Добрината се дели со сите,
Со стисокот на топлите дланки!

Пред вратите распрснат жар,
Распослани и жити зрна.
Жолтите прозорци светат.

Бадник е. Сите се дома.
Од желби венци се плетат:
– Да има бериќетни лета!

Баба го пали кандилото,
Под иконата ливчињата дабови.
Божиќ е, Христос се роди.

Топли мириси по домовите.
Крчка снегот под нозете.
Денес на гости се оди!

Сè е посебно и не е исто.
На денот кога се роди Христос.

Васил Мукаетов
(Сџајка ѓо сџајка, од Дојран до Појова Шайка)

Прашања за разговор

- ✓ На кои празници се однесува оваа песна?
- ✓ Во кое годишно време се слават тие празници?
- ✓ Што се прави за време на празниците?

Што мислиш, што значат стиховите од втората строфа? Прочитај ги уште еднаш!

*Празник е во срцаџа на домаќиниџе.
Добринаџа се дели со сиџе,
Со сиџисокоџ на џоџлиџе дланки!*

Вежби

Размисли што значи стихот!

– Да има бериќеџни леџа!

Дали знаеш што е благослов? Како на твојот јазик се вели благослов?

Знаеш ли дека...

Дабовите гранки се симбол на бадниковото празнување.

Во православната христијанска традиција, дабовите гранчиња симболизираат сила, истрајност и живот, а нивното горење на Бадник ја означува светлината и топлината што Христовото раѓање ги носи во домот.

Задача

Истражи и поврзи ги празниците кои се празнуваат во твојот дом и празниците за кои се зборува во песната! По што се слични? По што се различни?

Попот, Северецот и Југот...

Чекор по чекор, стапка по стапка, со нова приказна стигнавме дури до Попова Шапка. А тоа прекрасно место на планината Шара отсекогаш не се викало така.

Приказната вели дека Попова Шапка своето име го добила токму вака: Дамна, многу одамна, во најубавиот дел на планината над Тетово некојси поп си имал големо стадо овци. Тоа било толку големо, што морале да го чуваат дури тројца овчари. Попот ги потсетувал само одвреме-навреме, колку да види да не им е потребно нешто. Ама и за да си го собере сирењето од мандрите.

И така, еден ден сред летна жега, додека се искачувал кон бачилото, седнал да се одмори пред една бука и чул некаква расправија. Слушнал гласови, ама луѓе не видел. А како и да види, кога се карале ветриштата Северец и Југ...

— Сè што ќе видам и допрам, можам да смрзнам! — се фалел Северецот.

— Ти што ќе смрзнеш, јас веднаш ќе стопам и раззеленам! — му враќал ветерот Југ.

И така пред очите на попот почнало да се случува — чудо невидено...

Ту ќе почнело да вее снег, ту за миг ќе го снемало и сè ќе почнело да зеленее и цути.

Колку траела кавгациската игра меѓу ветриштата, приказната не кажува. Ама, во еден миг, додека Северецот ја побелил планината, попот си прошепотил:

— Првпат гледам вакво чудо. Ваква шарена планина... Снег среде лето?!

Кому и да кажам, нема да ми верува...

Го рекол тоа попот, зел една грутка снег и си ја ставил под капата. Ја скрил за да им ја покаже првин на овчарите, а потоа долу и на луѓето кои ќе го сретнат...

Виде ли што можам јас!? – огласил Северецот.

Ама и ти виде што можам јас! – му вратил Југ.

Е, не ќе е баш така – го загуби облогот! – му рекол Северецот. Зошто, јас што видов – ти тоа не го виде!

Не е можно! – се налутил Југ. – Еве имаме и сведок... Чинам и попот виде сè што стори ти, а што сторив јас!

– Така е. Тој виде што сторивме ние, ама ти не виде што стори попот! Ако сакаш да дознаеш, сирни му под капата!

Колку збунет толку лут, Југ му дувнал во капата на попот од глава, а од неа испаднала една грутка снег!

Ете, оттогаш планината над Тетово постојано нешто се белее. Тоа е всушност Попова Шапка која наликува на бела крупа на планината во сите годишни времиња. Тука постојано има посетители, а особено зиме. И името Попова Шапка останало до ден-денес.

А кавгата на ветровите не е престаната, затоа што целата планина и денес постојано е изнашарена со бели, снежни петна, речиси во текот на целата година. Затоа луѓето ја нарекле планината – Шар Планина!

Киро Донев
(Приказни од мојот крај)

Задача

- ✓ Читај го текстот неколкупати! Кој дел најмногу ти се допадна? Зошто?
- Прашања за разговор
- ✓ За која планина и за кое туристичко место се зборува во текстот?
- ✓ Над кој град се наоѓаат тие места?
- ✓ Кој имал овци на планината?
- ✓ Каде отишол попот еден ден?
- ✓ Кои двајца се карале на планината?
- ✓ Што се појавувало на планината што го збунило попот?
- ✓ Дали, според приказната, сега ти е јасно зошто Шар Планина се вика така?

ЛИПА

Беше минал
месец мај,
сред улица
крај цветна липа
сликар еден
си наместил штафелај,
врз платното бело
едно чудо
разни бои
вешто сипа.
Па сега
и среде зимо
како да е
месец мај
ни мириса цветна липа,
си пиеме
липов чај.

Прашања за разговор

- ✓ Кога се случува пиењето чај во песната?
- ✓ На што мириса низ стиховите на песната? Во кој дел од годината мириса?
- ✓ Што прави сликарот во песната?

Задача

- ✓ Истражи каков чај се пие кај нас! За информациите што ги најде, напиши краток состав од 5 реченици.

Александар Поповски

Девојчето со форицката

Ања имаше право. Ме познава подобро од себеси. Кога ќе помислам дека тие неколку часа додека Ања трча нема да бидеме заедно, во мене се појавува едно облаче кое ме притиска. И не ми се јаде, не ми се прави ништо, само ми се спие. Вака почнува. Прво ќе трча сама, па ќе најде друштво, па после трчањето ќе се собираат да се дружат. Облачето во мене беше полно со дожд што секој момент може да се истури. Мајка ми ми рече дека тоа облаче се вика страв. Страв... Ми требаше време да си признаам дека сум исплашена. Се плашев да останам сама. За првпат во мојот живот правев сè за да го прикријам тоа, ама облачето тежеше сè повеќе и повеќе. Се прашував кога ли ќе се истури.

Сè поретко се смеев. Почнав многу да размислувам за мојот хендикеп. Како сега одеднаш да го забележав. Поради него ќе останам сама.

За разлика од родители на Ања, мајка ми секогаш беше до мене. Татко ми најчесто беше со мене во недела, кога гледаме формула, инаку тој не живее со нас, има ново смејство. А мајка ми е секогаш достапна и присутна. И нормално, виде дека се променив. Сè ѝ беше јасно.

Прво почна да ми нуди да играме друштвени игри додека Ања трча. Кога ги изигравме сите што ги имаме дома, како „Не лути се човече“, домино, карти, почна да купува нови само да ми го исполни времето. Понекогаш ќе заспиеше на сред игра, знам дека беше уморна од работа.

Еден ден додека ручавме ми рече: „Убаво е да имаш пријатели во животот. Тие се тука за убави работи, а ако се вистински, тука се и кога работите не одат најдобро. Ама не заборавај дека единствениот човек на кого секогаш можеш да се потпреш...“

...си ти мамо, знам!“ – ја прекинав.

„Не – рече – туку ти самата. Затоа, откриј што сакаш да правиш, што те прави среќна и нема никогаш да бидеш осамена.“

Ева Камчевска

(извадок од „Девојчето со форицката“)

Прашања за разговор

- ✓ Во кое лице се раскажува во извадокот?
- ✓ Од што се плаши девојчето?
- ✓ Како се вика нејзината другарка? Што прави таа што девојчето кое раскажува не може да го направи?
- ✓ Со кого живее? Дали е таа блиска со својата мајка?
- ✓ Како мајката ѝ помага да ѝ помине времето?
- ✓ Кои игри ги играат дома?
- ✓ Каков совет дава мајката? Прочитај го! Дали сите во твоето одделение се согласуваат со тоа?

Задача

- ✓ Напиши неколку реченици за тоа што сакаш да правиш ти во слободно време и што те прави среќен/среќна!

Пријателе подај ми рака

Зимата со снег ме покри.
Пријателе, подај ми рака!
Потокот безмерно ме страши.
Пријателе, подај ми рака!

Реката својата игра ја заборави.
Пријателе, подај ми рака!
Волкот челустите ширум ги отвори.
Пријателе, подај ми рака!

Калјош Челику

Прашања за разговор

- ✓ За што го повикува поетот својот пријател?
- ✓ Што треба да му помогне?

Задача

- ✓ Дискутирај! За што би побарал/побарала ти да ти подадат рака твоите пријатели?
- ✓ Опиши го твојот најдобар пријател! Опиши го како изгледа, што правите заедно и за што си помагате!

Царство за другарство

Нема среќно чувство
Без другари
И без друштво!

Другарот е многу важен.
Прв ќе те утеши,
Ако си тажен.

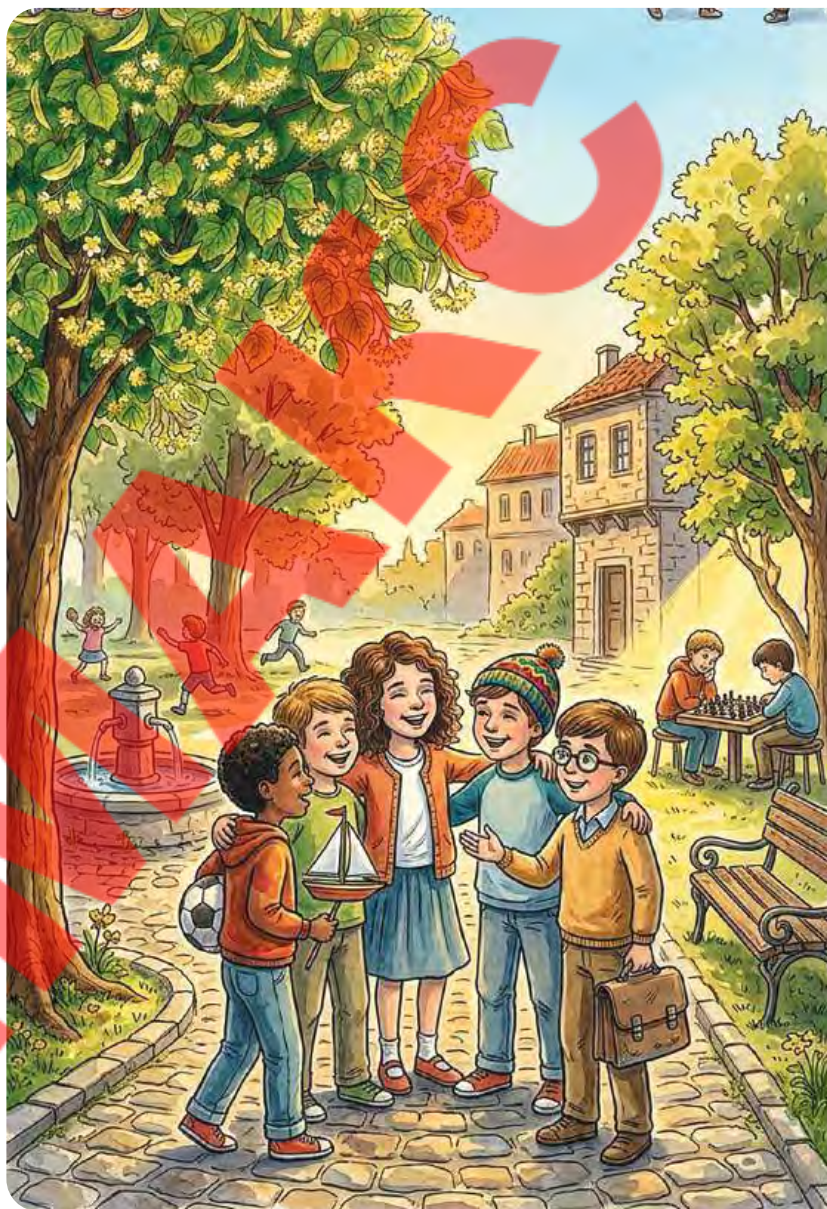
Сам не се игра ни фанта.
Не се наоѓа лесно
ниту загубена чанта!

И да си шаховски гениј.
Без партнер
Нема ни реми!

И тоа не е сè.
За симпатијата од трето бе
Поздрави пренесени,
Од другар донесени!
Се знае за запис стар,
Речено од некој цар:

– Давам царство за другарство!
Одамна кај нас на оваа тема:
Другарот другар не рани,
тешко кој го нема!

Васил Мукаетов
(Од зџода до зџода зајраб бисџра вода)

Прашања за разговор

- ✓ За што е важен другарот, според поетот?
- ✓ Што човек не може да прави сам? Најди во песната!
- ✓ Дали ти даваш царство за другарство?

Песна

О пеј ми, пеј ми!
Каква песна!
За едно пее
за друго збори:
„Сè што си рекол,
сè што си сторил,
случајно не е,
простено не е.“

Блаже Конески

Прашања за разговор

- ✓ Дали читаш поезија?
- ✓ Од кои автори си читал/читала поезија?
- ✓ На кој јазик читаш поезија?
- ✓ Дали сите песни кои ги читаш секогаш се јасни?
- ✓ Дали се согласуваш со поетот кога вели: за едно пее/за друго зборува?

Задача

- ✓ Напиши неколку стихови на тема по избор со зборови кои ги знаеш на македонски јазик!
- ✓ Потоа одговори дали твојата песна за едно пее, а за друго зборува!

Налето

Во најубавите изложбени сали од градот се прикажуваше камен донесен од Месечината. Не мислете дека лажам. Тоа беше вистински камен што го донеле луѓето од Месечината. Сите во градот, од седум до седумдесет и седум години, побрзаа да го видат каменот. Така од седум наутро до седум навечер изложбениот салон беше исполнет со посетители.

Во некои часови можеа да се видат и редици.

Но дедовците и бабите понекогаш се чинеше оти се понестрпливи од своите внуциња. Некои од нив се обрнуваа на децата со следните зборови:

– Не брзајте, деца, не брзајте зашто **вие** можеби ќе ја видите и целата месечина, а не само дел од неа. Дозволете да видиме **првин** ние, старите.

А децата исто така имаа свој одговор:

– Имате право, баби и дедовци, имате право!

Фахри Каја

Прашања за разговор

- ✓ Што се прикажува во изложбените сали низ градот?
- ✓ Кој сака да го види каменот?
- ✓ Дали има многу редици?
- ✓ Од колку часот е отворена изложбата?
- ✓ Кој е понестрплив пред изложбите, децата или бабите и дедовците?
- ✓ Што им велат дедовците и бабите на децата?
- ✓ Што одговараат на тоа децата?

Задача

- ✓ Драматизирај го текстот во училница! Напиши кој што ќе кажува и поврзи го во целина! Секој нека има да каже по нешто!

Велигденчиња

Санок стоеше сама крај прозорецот
и нешто ги молеше пролетните ветришта.

Гласот ѝ го дочу земјата
и некаде го скри.

Утрината во дворот гласот беше се престорил
во виолетови, небесни и бели
венчиња — велигденчиња.

Анте Поповски

Прашања за разговор

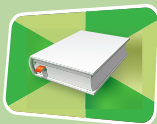

- ✓ Во кој дел од деноноќието започнува песната?
- ✓ Каде оди гласот што ги моли пролетните ветришта?
- ✓ Откако гласот го снемуга во земјата, што се случува утрото?

Задача

1. Истражи за празникот Велигден! Кога и како се празнува кај твоите соседи? Најди со кои изрази се честита овој празник! Спореди ги тие изрази со некои слични поздравии за големи празници кои се слават во твојот дом и во соседството!
2. Напиши ја најубавата порака според тебе како празничен поздрав!

Користена литература

- ✓ Бојковска, С. (2011). *Современ македонски јазик: Морфологија*. Скопје: Филолошки факултет „Блаже Конески“.
- ✓ Гркова, М. (2020). *Морфологија на современиот македонски јазик [Рецензирана скрипта]*. Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.
- ✓ Конески, Б. (1982). *Грамаatika на македонскиот литературен јазик*. Скопје: Култура.
- ✓ Минова-Ѓуркова, Л. (2000). *Синтакса на македонскиот јазик*. Скопје: Магор.

Веб-страници

<https://www.scribd.com/document/914898177/Pravopis-2017>

<https://makedonski.gov.mk/>

ТРІММАК

ТРІММАК

ТРІММАК

ТРІММАК

Тираж

4 784

Скопје, 2026

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

373.3.016:811.163.3(075.2)

РИСТОВА, Марија

Македонски јазик: за учениците од другите заедници за VIII одделение во основно образование /
Марија Ристова; илустрации Елизабета Ангелова Шурбевски, Анита Милевска, Теодора Јовановска. -
Скопје :

Тримакс, 2026. - 155 стр. : илустр.; 21 см

Библиографија: стр.154

ISBN 978-608-204-576-4

COBISS.MK-ID 69281029

ТРІММАК